



*Crna Gora*  
*Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma*

**PREDLOG**

**GODIŠNJI IZVJEŠTAJ**  
**O SPROVOĐENJU AKCIONOG PLANA ZA 2022. GODINU**  
**STRATEGIJE RAZVOJA TURIZMA CRNE GORE 2022-2025. GODINE**

Podgorica, jun 2023. godine

## SADRŽAJ

<b>I Uvodni rezime</b> .....	3
- Pregled ostvarenih aktivnosti po pojedinačnim operativnim ciljevima .....	6
- Ključna dostignuća i izazovi u implementaciji Akcionog plana .....	16
<b>II Informacija o napretku u postizanju operativnih ciljeva</b> .....	18
- Opšti pregled .....	18
- Napredak u ostvarenju ciljeva .....	19
<b>III Tabela za izvještavanje</b> .....	27
<b>IV Preporuke za naredni period sprovođenja strateškog dokumenta</b> .....	130

## I UVODNI REZIME

Turizam je u Crnoj Gori, jedan od prioriteta u razvoju privrede, prije svega zbog prirodnih, kulturno-istorijskih ali i potencijala koje stvara čovjek. Sa druge strane, turizam karakterišu višestruko pozitivni efekti na privredu, jer na direktan ili indirektan način djeluje na gotovo sve ostale djelatnosti. Drugim riječima, do 2019. godine, zahvaljujući kontinuiranom povećanju broja turista i noćenja, investicija, i u konačnom ostvarenih prihoda, ukupni doprinos turizma BDP-u i zaposlenosti, kretao se u nivou od 25-30%, dok je u izvozu učestvovao sa više od 50%.

U 2020. godini, izbijanjem pandemije COVID-19, turistička i ostale privredne djelatnosti drastično su stagnirale kako na svjetskom, tako i na nivou Crne Gore. Nakon toga, uz podršku Vlade, tekao je period oporavka i reaktiviranja poslovanja u sektoru turizma. Tokom 2022. godine, bilježe se pozitivni efekti sinergijskog djelovanja u pravcu bržeg i efikasnijeg rada svih aktera u stvaranju turističkog proizvoda.

Kako bi se dalji razvoj turizma odvijao na što kvalitetniji način, Vlada je na sjednici od 17. marta 2022. godine, usvojila Strategiju razvoja turizma Crne Gore 2022-2025. godine s Akcionim planom (u daljem tekstu: Strategija), opredijeljujući se za Crnu Goru kao održivu, zelenu, pametnu i inkluzivnu turističke destinaciju.

U kreiranju strateškog pristupa održivom razvoju turizma, poštovano je ustavno određenje da je Crna Gora ekološka država, i vršeno je usaglašavanje sa Nacionalnom strategijom održivog razvoja Crne Gore do 2030. godine, kojom su obuhvaćeni principi održivosti iz Agende Ujedinjenih nacija za održivi razvoj do 2030. godine.

Među ciljevima Strategije, pored segmenta održivosti, sa posebnom pažnjom su tretirane glavne prepreke bržem razvoju turizma: sezonalnost u poslovanju, regionalna neujednačenost u razvoju, nedovoljan broj smještajnih kapaciteta visoke kategorije u Centralnom i Sjevernom regionu, neadekvatna saobraćajna, energetska i komunalna infrastruktura, nedovoljna implementacija inovativnih rešenja i savremenih tehnologija u poslovanju, nedostajući ljudski resursi...

Strategija razvoja turizma je bazirana na savremenim trendovima na međunarodnom turističkom tržištu i u njenu izradu bio je uključen veliki broj stejkholdera, na državnom i lokalnom nivou, zatim partneri iz javnog i privatnog sektora - nadležna ministarstva i druge institucije sa javnim ovlaštenjima, akademska zajednica, Nacionalna turistička organizacija Crne Gore i lokalne turističke organizacije, turistička privreda, privredna i turistička udruženja, NVO sektor, ali i međunarodni akteri poput Svjetske banke (World Bank), Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD), Njemačko društvo za međunarodnu saradnju (GIZ) i UN programa za razvoj (UNDP).

**Tokom izrade Strategije i pratećeg Akcionog plana, posebna pažnja je posvećena onim aktivnostima i projektima koji su u nadležnosti drugih ministarstava i institucija (saobraćajna, energetska, komunalna infrastruktura, itd.), a koji su u funkciji razvoja turizma. Naime, isti su načelno prikazani u Akcionom planu ove Strategije kako bi se izbjeglo "preklapanje" aktivnosti iz "cross-cutting" dokumenata, s obzirom da je njihova konkretna i detaljna realizacija predmet djelokruga rada resornih ministarstava. Akcionim planom za navedene aktivnosti drugih institucija nisu bila navedena finansijska sredstva, takođe iz potrebe da ne dolazi do "preklapanja" i utrošenih sredstava.**

U skladu sa tim, tj. činjenici da se ukupni turistički proizvod može kvalitetno formirati samo uz aktivnosti koje spadaju u djelokrug rada i drugih ministarstava / institucija, jedna od specifičnosti predmetnog Akcionog plana jeste njegovo koncipiranje na način da pojedine aktivnosti nijesu striktno predviđene da budu realizovane u određenoj godini, već njihova realizacija obuhvata višegodišnji period. U tom smislu, pojedine aktivnosti se ne mogu smatrati u potpunosti realizovanim, već realizovanim u izvještajnoj godini sa aspekta turizma.

Jedna od otežavajućih okolnosti pri izradi ovog Izvještaja, uslovljena je i postupkom planiranja budžetskih sredstava po pojedinim aktivnostima za kalendarsku godinu tokom koje su evidentirane i naknadne

izmjene i dopune budžetskih stavki, kako u Zakonu o budžetu tako i na nivou organizacionih jedinica (re-alokacija sredstava).

**Strateški cilj** razvoja turizma glasi: „**Investicionim ulaganjima i formalizacijom turističkog prometa Crna Gora se afirmiše kao globalno prepoznata turistička destinacija, sa smanjenom sezonalnošću poslovanja, umjerenijim regionalnim disbalansom i prioritizacijom turizma u razvojnim politikama.**“

Dostizanje strateškog cilja, podrazumijeva realizaciju mjera i aktivnosti koje su definisane u okviru sedam (7) ključnih operativnih ciljeva u turizmu:

1. Unaprijeđen regulatorni okvir u turizmu uz formalizaciju turističkog prometa;
2. Unaprijeđena turistička I prateća infra I supra struktura;
3. Unaprijeđen kvalitet I kvantitet smještajnih kapaciteta;
4. Unaprijeđen kvalitet diverzifikovanog turističkog proizvoda;
5. Unaprijeđeni ljudski resursi, znanja I vještine u turizmu;
6. Razvoj digitalnih, inovativnih rješenja I novih tehnologija u turizmu;
7. Crna Gora – globalno prepoznata turistička destinacija.

#### **Kratki prikaz izvještaja o realizaciji Akcionog plana za 2022. godinu**

Predmetnim izvještajem daje se osvrt na implementaciju, odnosno stepen ispunjenosti Akcionog plana za 2022. godinu koji, u okviru 7 operativnih ciljeva sa 16 mjera, sadrži **75 aktivnosti, od kojih je 61% realizovan, 24% djelimično realizovano i 15% nerealizovano.**



U cilju monitoringa, evaluacije i izvještavanja o realizaciji Akcionog plana, kako je i predviđeno Strategijom, formiran je Operativni tim, kojim predsjedava predstavnik Ministarstva a čine ga predstavnici relevantnih institucija – nosioci i partneri zaduženi za realizaciju aktivnosti.

Operativni tim je formiran krajem 2022. godine. Usled strukturnih i personalnih promjena tokom 2022. godine, kako u Vladi (ministarstva: prosvjete, nauke, kulture i sporta; ekonomije, finansija i dr.), tako i u pojedinim institucijama, postupak prikupljanja podataka neophodnih za pripremu Izvještaja, odvijao se na otežan način.

Nakon upoznavanja članova Operativnog tima sa zadacima, tokom prethodnog perioda dostavljani su izvještaji sa podacima koji se odnose na realizaciju aktivnosti predviđenih Akcionim planom, a koje su u njihovoj nadležnosti.

Takođe, Akcionim planom je bilo predviđeno formiranje jednog broja radnih grupa sa zadatkom da, u zavisnosti od problematike i oblasti, preduzimaju radnje kojima će se uticati da se relevantne aktivnosti realizuju. Kao i kod Operativnog tima, kasnilo se i sa formiranjem radnih grupa, što je jedan od razloga **nežurnosti u realizaciji onoga što je planirano.**

Tokom održanih sastanaka radnih tijela, konstatovano je da predstavnici određenog broja institucija nijesu bili ni upoznati sa Akcionim planom, što je **takođe jedan od razloga za nerealizacije ili djelimičnu realizaciju** pojedinih aktivnosti.

Do kašnjenja u implementaciji određenog broja aktivnosti tokom 2022. godine, njihove potpune nerealizacije ili prolongiranja za naredni period, dolazilo je i usled komplikovanih tenderskih procedura, nedovoljno opredijeljenih finansijskih sredstava, neriješenih imovinsko-pravnih odnosa, nedovoljno i neadekvatno koordiniranih aktivnosti koje su zahtijevale učešće više institucija, promjene u institucijama sa personalnog i organizacionog aspekta, kao i cyber napad na informacioni sistem Vlade.

Za realizaciju svih 75 aktivnosti, Akcionim planom bio je **predviđen iznos od 27.047.673,65 € (tekući budžet (MERT-a): 2.000.090 €, kapitalni budžet (Turistička djelatnost): 24.002.583,65 € i donatorska, kreditna i sredstva iz drugih izvora: 1.045.000 €).** U odnosu na navedeno, Zakonom o budžetu, koji je u 2022. godini dva puta mijenjan i dopunjavan, konačno opredijeljen iznos sredstava za realizaciju Akcionog plana značajno je umanjen. Imajući u vidu navedeno, stepen utroška sredstava u odnosu na Akcioni plan bio je: za tekući budžet – 33,33%, za kapitalni budžet – 50,53% i za donatorska sredstva – 11,58%, što ukupno čini utrošak sredstava na nivou od 47,75%. Sa druge strane, nešto povoljniji je stepen utroška sredstava u odnosu na Zakonom o budžetu opredijeljena sredstva, i to: za tekući budžet – 53,19%, za kapitalni budžet – 70,85% i za donatorska sredstva – 60,43%, što ukupno čini utrošak sredstava na nivou od 69,55%.

## - PREGLED OSTVARENIH AKTIVNOSTI PO POJEDINAČNIM OPERATIVNIM CILJEVIMA

### OPERATIVNI CILJ 1: Unaprijeđen regulatorni okvir u turizmu uz formalizaciju turističkog prometa

U okviru ovog cilja predviđeno je poboljšanje institucionalnog okvira, odnosno unapređenje zakonske regulative koja treba da bude usklađena sa EU legislativom. Na taj način stvara se osnov za sigurnost u poslovanju, odnosno za unapređenje poslovnog ambijenta uz smanjenje neformalne ekonomije. Težnja je da se minimizira nelojalna konkurencija, uvođenjem neformalne ekonomije u formalne tokove poslovanja i da se racionalizuje čitav proces i uklone administrativne barijere.

Za dostizanje ovog operativnog cilja planirane su tri mjere sa 10 aktivnosti, i budžet u iznosu od 25.000,00 €.

Od ukupno 10 planiranih aktivnosti, realizovano je njih 6 (60%), dok su preostale 4 aktivnosti nerealizovane (40%).



**Najvažnije realizovane aktivnosti** u okviru Operativnog cilja 1, tj. mjera za unapređenje savjetodavnog okvira, zdravstveno epidemiološkog ambijenta i jačanja institucionalnih kapaciteta inspeksijskih službi, odnosile su se na **formiranje Nacionalnog savjeta za turizam**, zatim na razvijanje, uvođenje i primjenu **zdravstveno – sanitarno – epidemioloških protokolarnih standarda**, uslova i mjera u okviru pružanja turističko-ugostiteljskih usluga (uz monitoring primjene i mjerenje uticaja epidemije na turistička kretanja), kao i na **organizovanje obuka i usavršavanja za inspektore, na intenzivnu inspeksijsku saradnju** (veliki broj zajedničkih kontrola). **Positivni efekti ostvarenih aktivnosti ogledaju se u boljim rezultatima ljetnje turističke sezone** (766.787 noćenja u centralnom i sjevernom regionu) čime je indikator učinka ostvaren u nivou od 3,47%, tj. većem od planiranog (3%).

**Glavni izazov** u realizaciji ovog Cilja, odnosio se na **nemogućnost adekvatnog rada radnih grupa za izradu zakona: o izmjenama i dopunama Zakona o turizmu i ugostiteljstvu, Zakona o turističkim organizacijama i Zakona o boravišnoj taksi**, jer su tokom izvještajnog perioda vršene personalne promjena predstavnika institucija koje su činile radne grupe, pa su aktivnosti u okviru mjere koja se odnosi na regulatorni okvir ostale nerealizovane.

Kao **predlog za prevazilaženje evidentiranih izazova**, u narednom periodu potrebno je intenzivirati aktivnosti na izradi zakonskih akata. Takođe, treba iznaći mogućnosti za povećanje broja inspektora (na državnom i lokalnom nivou), kako bi se dodatno unaprijedila kontrola poštovanja zakonskih odredbi u poslovanju turističke privrede, a čiji rezultat će biti smanjenje sive zone poslovanja u turizmu, odnosno povećanje naplate poreza, doprinosa, boravišne takse i ostalih dažbina.

## OPERATIVNI CILJ 2: Unaprijeđena turistička i prateća infra i supra struktura

Analizom stanja postojeće turističke i prateće infra i supra strukture konstatovano je da je neophodno unaprijediti dostupnost Crne Gore, komunalnu infrastrukturu, elektro i vodosnadbijevanje. Unaprijeđena infrastruktura je jedan od preduslova razvoja svake turističke destinacije. Takođe, dužnu pažnju treba posvetiti i izgradnji ugostiteljskih objekata, galerija, kongresnih objekata, sportskih dvorana otvorenog i zatvorenog tipa i dr.

Operativnim ciljem 2 predviđene su četiri mjere sa 31 aktivnošću, sa ukupno predviđenim sredstvima za njihovu realizaciju u iznosu od 24.262.583,65 €, od čega je 24.002.583,65 € iz kapitalnog budžeta, a 260.000,00 € iz tekućeg Budžeta Crne Gore.

Realizovano je ukupno 18 aktivnosti (58,06%), djelimično realizovano 11 (35,48%) i nerealizovane su 2 aktivnosti (6,45%).



**Realizovane aktivnosti u okviru ovog cilja odnosile su se na:**

- **unapređenje turističke infra i supra strukture: stavljanje u funkciju žičare šestosjeda K7 u Kolašinu** (povezana dva skijališta i kreirana dodatna turistička ponuda tokom ljetnjih mjeseci, tj. obezbijeđeni preduslovi za panoramske vožnje žičarom (panoramske ture) i edukativne programe u prirodi); adaptacija, do nivoa kategorije 4 zvjezdice, i stavljanje u funkciju dijela blokova u **HG "Budvanska rivijera" ad - TN "Slovenska plaža"** (koji tokom 2021. godine nisu bili na raspolaganju gostima); rekonstrukcija restorana "Barbana" i adaptacija određenog broja smještajnih jedinica (bungalova) i kamp mjesta u **HTP "Ulcinjska rivijera" a.d. - Ada Bojana**; zatim radovi na hotelu kategorije 5 zvjezdica i pratećim sadržajima u kompleksu **"Porto Montenegro"**; rekonstrukcija i održavanja kvaliteta više šetališta i uređenja javnih površina u **zoni Morskog dobra**; realizacija programa **Plava zastavica za sezonu 2022.** godine; rekonstrukcija i uređenje lokalnih pristupnih puteva na lijevoj obali rijeke Bojane i izvođenje hitnih intervencija iz sitnih sanacija obale u svim primorskim opštinama uz rekonstrukcija objekata obalne infrastrukture od javnog interesa (ponte); raspisan je tender za Izrada znakova "dobrodošlice" za drumske granične prelaze i otvaranje tendera; u okviru projekta **"Valorizacija novih i nedovoljno iskorišćenih turističkih atrakcija"** vršile su se aktivnosti na turističkoj valorizaciji kulturno-istorijskih i prirodnih lokaliteta u Bijelom Polju - grob Ahmeta i Pave, u Pljevljima - meandri Čehotine, u Šavniku - vodopad Crnjak i dvije pješačke staze u reginu Rijeke Crnojevića – Obodska pećina;
- **saobraćajnu infrastrukturu („cross cutting“ dokumenta): poboljšanju avio dostupnosti Crne Gore** - tokom sezone 2022. godine, u funkciji je bilo 14 strateških avio-ruta, i to 11 ruta između Podgorice i Londona, Pariza, Rima, Brisela, Berlina, Stokholma, Milana, Barselone, Minhena, Dortmunda i Rijada, kao i 3 strateške rute između Tivta i Londona, Mančestera i Berlina. Tokom 2023. godine, uspostavljene su još tri rute iz Podgorice, i to prema: Merselju (Francuska), Dablinu (Irska) i Vece (Njemačka). Realizovane su i aktivnosti na planu privremene liberalizacije viznog režima za državljane Jermenije, Kazahstana, Arapske

Republike Egipat, Kraljevine Saudijske Arabije i Republike Uzbekistan; **unapređenje kvaliteta i kapaciteta graničnih prelaza** - u saradnji sa nadležnim institucijama realizovane su aktivnosti na planu produženja rada fitosanitarnih inspektora i postavljanja montažnih kućica sa pratećom opremom, za zaposlene na određenom broju graničnih prelaza;

- **komunalnu infrastrukturu („cross cutting“ dokumente): održavanje i unapređenje vodosnabdijevanja:** nabavka i zamjena mjerne opreme (elektromagnetni mjerači protoka, davači pritiska, nivometri isl), popravka hidromašinske i elektro opreme, periodično čišćenje vodozahvata izvorišta Bolje Sestre; servis postrojenja za kaustičnu sodu, uz nabavka i ugradnja kaustične sode u hlornom postrojenju i sl.; nadogradnja (unaprjeđenje) opreme za poboljšanje bežičnog prenosa informacija u okviru sistema za upravljanje regionalnim vodovodnim sistemom; servis laboratorijske opreme; dezinfekcija, dezinfekcija i deratizacija objekata Regionalnog vodovod;

- **energetsku infrastrukturu („cross cutting“ dokumenta): poboljšanje snabdijevanja električnom energijom** - remont TE Pljevlja; nabavka dijela nedostajućih količina električne energije za jun i treći kvartal prema Energetskom bilansu Crne Gore; renoviranje poslovnog prostora - snabdijevanje Budva – naplatni punkt Petrovac; nabavka dijela nedostajućih količina električne energije za jun, jul, avgust i septembar.

**Glavni izazovi:** Usled promjena u izvršnoj vlasti određene planirane aktivnosti su zaustavljene ili je došlo do prolongiranja rokova. Naime, postavljani su novi prioriteti, zbog čega su određeni projekti odloženi, dok je kod drugih došlo do intenziviranja aktivnosti na njihovoj realizaciji pa je u tom smislu dolazilo i do preusmjerenja sredstava sa jednog projekta na drugi. Takođe, složene i duge tenderske procedure, neriješeni imovinsko-pravni odnosi, neophodnost pribavljanja određenih saglasnosti kako bi se otpočeo proces realizacije, su razlozi zašto jedan broj aktivnosti nije završen ili nije ni otpočeo.

**Predlozi za unapređenje:** U cilju prevazilaženja identifikovanih problema u narednom periodu realizacije, imajući u vidu da aktivnosti definisane kroz ovaj operativni cilj, imaju uglavnom karakter višegodišnjih projekata, ili je njihova realizacija kontinuirana, neophodno je raditi na pojednostavljenju tenderskih procedura, blagovremenom obezbjeđivanju neophodne prateće dokumentacije uz skraćivanje vremena za njihovo izdavanje, jasno postavljanje prioriteta koji ne smiju biti upitni ukoliko bi dolazilo do promjene izvršne vlasti ili donosioca odluka za pokretanje određenih aktivnosti.

### **OPERATIVNI CILJ 3: Unaprijeđen kvalitet i kvantitet smještajnih kapaciteta**

Aktivnosti ovog operativnog usmjerene su na izgradnju i unapređenje smještajnih turističkih kapaciteta koji će zadovoljiti kriterijume srednje (3\*) i viših (4 i 5\*) kategorija, imajući u vidu da se u ovim objektima ostvaruje najbolja popunjenost kapaciteta tokom cijele godine, što donosi i veće prihode. U tom smislu definisane su aktivnosti na izradi analiza o poslovnom ambijentu za investitore i na osnovu toga pokretanje inicijativa za izmjenu zakonskih propisa u cilju privlačenja investicija u turističke kapacitete. Takođe, akcentirana je potreba da se završe ranije započete investicione aktivnosti u hotelske kapacitete koji su bili predmet privatizacija, ali nijesu u potpunosti realizovane ili nisu ni započete.

U okviru ovog operativnog cilja predviđene su dvije mjere sa 8 aktivnosti. Ukupna sredstva za realizaciju aktivnosti planirana su u iznosu od 1.459.890,00 €, od čega iz tekućeg Budžeta 459.890,00 €, a od donatorskih/EU/ kreditnih sredstava 1.000.000,00 €.

Od ukupno 8 aktivnosti, realizovano je 4 aktivnosti (50%), djelimično su realizovane 2 aktivnosti (25%) i dvije aktivnosti su nerealizovane (25%).





Tokom izvještajnog perioda ostvarene vrijednosti indikatora su veće od projektovanih što dovodi do zaključka da je došlo do poboljšanja strukture smještajnih kapaciteta u kvalitativnom i kvantitativnom smislu. Rezultati preduzetih aktivnosti su: sprovođenje monitoringa realizacije ugovornih obaveza za hotele iz prioritarnih turističkih projekata i iz projekta „Ekonomsko državljanstvo“; izrada analize postojećeg regulativnog okvira u turističkoj industriji sa predlogom mjera za unaprijeđenje biznis ambijenta za investiranje u turizam i ugostiteljstvo; realizovanju međunarodnih i domaćih investicionih promotivnih aktivnosti.

**Izazovi:** Ukidanje mogućnosti dobijanja „ekonomskog državljanstva“ može uticati na smanjenje stranih investicionih aktivnosti. Takođe, određene odluke kojima se zabranjuje investiciona aktivnost na pojedinim lokalitetima i dugotrajni sudski procesi negativno utiču na realizaciju privatizacionih ugovora, pa samim tim i na postizanje definisanog cilja.

**Predlozi za unapređenje:** Raditi na definisanju zakonske regulative kojom će se privući strane direktne investicije, prilikom odobravanja izgradnje, ili rekonstrukcije ugostiteljskih objekata donositi odluke kojima se neće dovoditi u pitanje realizacija čitavog posla i ubrzati procedure donošenja odluka u sudskim sporovima. Takođe, potrebno je planirati projekte koji će se odnositi na aktivnosti u pravcu ispunjavanja standarda koji se odnose održivo poslovanje turističke privrede, tj. povećanje broja smještajnih kapaciteta sa “eko” oznakom (zelena i cirkularna ekonomija).

#### **OPERATIVNI CILJ 4: Unaprijeđen kvalitet diverzifikovanog turističkog proizvoda**

Aktivnosti u Operativnom cilju 4 usmjerene su ka podstanju razvoja cjelogodišnjeg turizma, što doprinosi i razvoju društva, kroz korišćenje prirodnih potencijala za razvoj specifičnih vidova turizma. Diverzifikovana turistička ponuda preduslov je za produženje turističke sezone. Zahvaljujući predispozicijama sa kojima raspolaže, a koje se ogledaju u raznolikosti po pitanju prirodnih, socio-kulturoloških, istorijskih i etničkih karakteristika, Crna Gora, ima velike mogućnosti za razvoj specifičnih i unikatnih vidova turističke ponude. Prepoznati su potencijali za razvoj sledećih oblika turizma: ruralni, kulturni, vjerski, sportski, zdravstveni, nautički, turizam zaštićenih područja Crne Gore, avanturistički, MICE, manifestacioni, kamping i glamping, etno-gastro, kazino, golf i filmski turizam.

U Akcionom plani za 2022. godinu predviđena je izrada programa razvoja nautičkog i sportskog turizma imajući u vidu da ovi oblici turističke ponude nijesu detaljnije analizirani kroz postojeća strateška dokumenta, a prepoznati su kao potencijal za razvoj. Takođe, dalji razvoj zdravstvenog turizma, kao vid turističke tražnje prepoznat je i kroz Strategiju pametne specijalizacije i u tom smislu Akcionim planom su definisane određene aktivnosti.

Četvrti operativni cilj je predvidio dvije mjere sa 6 aktivnosti. Ukupna sredstva za realizaciju ovog cilja su predviđena u iznosu od 665.000,00 €, od čega je iz tekućeg budžeta bilo planirano 650.000,00 €, a iz donatorskih sredstava 15.000,00 €.

Realizovane su ukupno 4 aktivnosti (66,67%) i dvije aktivnosti su nerealizovane (33,33%).



Postignuti rezultati: U cilju **razvoja turističkog proizvoda 365**, čime se utiče na smanjenje sezonalnosti u poslovanju turističke privrede i doprinosi bržem razvoju Sjevera Crne Gore, realizovale su se aktivnosti na planu diverzifikacije turističke ponude, i to: ruralnog, kulturnog, zdravstvenog, manifestacionog turizma, zatim turizma baziranog na prirodi, kao i segmenta „Održivi i zdravstveni turizam“ definisan Strategijom, pametne specijalizacije 2019-2024., realizovan je **Program podsticajnih mjera u oblasti turizma** kojim je **sufinansirano 66 projekata** sa ukupnim iznosom od 301.060,00 €; podržane su realizacije manifestacija i festivala na Sjeveru Crne Gore koji su prepoznati kao tradicionalni i kojima se unapređuje imidž države: „Osjeti Crnu Goru – Feel Montenegro“ sa 87.000,00 eura i „Wild Beauty Art 2022.“ u iznosu od 80.000,00 eura, dok je kampanja "Ruralno, održivo, domaćinski" realizovana u cilju podrške seoskim domaćinstvima; Ministarstvo kulture i medija je, kroz Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2021. godinu, koji se u cjelosti realizovao u 2022. godini, finansiralo 27 programa i projekata u ukupnom iznosu od 340.550,00 €, od čega se **15 projekata odnosilo na one koji su unaprijedili stanje određenih kulturnih dobara i zaštićenih urbanih cjelina, a radi njihove turističke valorizacije u određenim opštinama.**

**Izazovi:** I pored toga što je planirano, tokom 2022. godine, **nisu realizovane aktivnosti na izradi programa razvoja nautičkog i sportskog turizma.** Naime, na tender za izbor najpovoljnijeg ponuđača za izradu Programa razvoja nautičkog turizma, nije bilo dostavljenih prijava, a tender za izradu Programa razvoja sportskog turizma, nije raspisan zbog nedostatka budžetskih sredstava za 2022. godinu.

**Predlozi:** Neophodno je uspostaviti jednostavniji sistem provođenja javnih poziva za izbor najpovoljnijih ponuđača, intenzivnije uticati na legalizaciju poslovanja i smanjenje rada na crno, kao i na otklanjanje ostalih negativnosti kako bi izvori budžetskih sredstava bili stabilni i shodno tome, minimizirali postupke umanjenja planiranih budžetskih sredstava.

#### **OPERATIVNI CILJ 5: Unaprijeđeni ljudski resursi, znanja i vještine u turizmu**

Turizam, kako privredna djelatnost, predstavlja radno-intenzivnu djelatnost, pa efekti od turizma, u velikoj mjeri zavise od kvaliteta ljudskih resursa. Nedostatak kvalifikovane radne snage u turizmu, prepoznat je već godinama unazad, a odliv radne snage koji je prisutan u posljednje vrijeme, značajno otežava situaciju. U cilju unapređenja kvaliteta radne snage, prepoznata je potreba razvoja dualnog obrazovanja i unapređenje saradnje obrazovnih institucija iz oblasti turizma sa turističkom privredom kako bi se realizovali programi i obuke za primjenu praktičnih vještina neophodnih za pružaoce usluga. Pored

unapređenja praktičnog znanja kod osoblja koje uspostavlja direktan kontakt sa gostima, neophodno je i unapređenje znanja i vještina koje se odnose na komunikaciju, poznavanje stranih jezika, IT vještina, upravljanje, transport i dr.

Za ovaj cilj planirane su tri mjere sa 12 aktivnosti. Ukupan budžet za realizaciju aktivnosti iznosio je 5.200,00 € i cjelokupan iznos se odnosi na tekući Budžet.

Realizovano je 10 aktivnosti (83,33%), djelimično je realizovana jedna aktivnost (8,33%) i jedna aktivnost nije realizovana (8,33%).



U okviru ovog Cilja, realizovane aktivnosti odnosile su se na:

- **formiranje radnih grupa** od predstavnika Ministarstva prosvjete, Centra za stručno obrazovanje, fakulteta za turizam, Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, Privredne komore Crne Gore i turističke privrede, sa zadacima, između ostalog, da se pripreme planovi za **unapređenje obrazovnih programa** sa ciljem povećanja konkurentnosti kompetencija i vještina kadra u turizmu, sa fokusom na što veću primjenu **dualnog obrazovanja** (shodno primjerima najbolje prakse), zatim za unapređenje sistema **zapošljavanja studenata i mladih** u turizmu. Pored toga, tokom 2022. godine od strane licenciranih institucija, u kontinuitetu su se realizovale obuke / seminari za **unapređenje znanja turističkih vodiča**, u okviru kojih je bio segment za unapređenje turističke valorizacije kulturne i prirodne baštine;
- **poboljšanje održivog upravljanja destinacijom**, organizovane su radionice edukacija, dodjela sertifikacija i kontinuirano umrežavanje sa međunarodnim institucijama / udruženjima iz ove oblasti. U tom smislu, pozitivan primjer realizovan je u opštini Tivat, koja je prva destinacija u Crnoj Gori koja je pristupila programu Green Destinations (jul 2022. godine). To znači da će u kontinuitetu sprovoditi aktivnosti koje će uticati na efikasnije upravljanje destinacijom kroz unapređenje kvaliteta prateći globalne standarde GSTC-a (Globalnog savjeta za održivi turizam) implementiranim kroz kriterijume Green Destinations, kao akreditovane organizacije. U tom smislu, jedna od aktivnosti za ostvarenje strateškog cilja je i **podsticanje "zelenih" smještajnih kapaciteta** hotelskog i sličnog sadržaja sa eko karakteristikama (wild beauty, eco lodge, eko selo i dr.). Na taj način obezbijediće se unapređenje kvaliteta ponude u skladu sa ekološkim i ostalim standardima zaštite životne sredine, a u krajnjem doprinosi se smanjenju sezonalnosti, povećanju udjela hotelskih u ukupnim smještajnim kapacitetima, a sve uz poštovanje principa održivosti i primjenu odgovornog destinacijskog menadžmenta;
- od decembra 2022. godine, **MERT je postao član Svjetskog savjeta za održivi turizam** (Global Sustainable Tourism Council – GSTC). Na taj način, CG je postala dio velike, odgovorne i održive globalne „porodice“, koja je posvećena, kao na radnom, tako i na privatnom planu, implementiranju principa i odrednica održivosti, kao i promovisanju značaja segmenta održivosti u turizmu, a time i u široj ekonomiji (link: Montenegro Joins GSTC | GSTC (gstccouncil.org).

**Izazovi:** Obrazovni sistem ne prati u dovoljnoj mjeri potrebe privrede. Brojna zanimanja koja prepoznaje tržište rada nijesu prepoznata i kroz redovan sistem obrazovanja zbog čega je potrebno definisanje tih zanimanja kroz neformalno obrazovanje, gdje procedure dugo traju. Takođe, imajući u vidu i dalje izražen visoki sezonski karakter poslovanja turističke privrede i niska primanja, pojedini poslovi u turizmu nijesu atraktivni zbog čega u tom dijelu postoji izražen deficit radne snage. Tako zabrinjavajuću situaciju dodatno otežava i činjenica da su radnici za iste poslove bolje plaćeni u okruženju pa dolazi do migracije radne snage.

**Predlozi za rešenje problema:** Unaprijediti i proširiti obrazovne programe kroz redovno školovanje u skladu sa potrebama koje prepoznaje tržište rada. U okviru zakonske egulative definisati kategoriju „stalni sezonski radnik“ kako bi se radnoj snazi u turizmu obezbijedilo trajnije zaposlenje.

### **OPERATIVNI CILJ 6: Razvoj digitalnih, inovativnih rješenja i novih tehnologija u turizmu**

Aktivnosti ovog cilja usmjerene su ka boljoj sigurnosti i bezbjednosti turista i građana. Digitalizacija i inovacije u turizmu, fokusirane su na podršku pružaocima turističkih usluga da poboljšaju svoju poziciju, produktivnost i otpornost na eventualne krizne situacije. Primjena novih tehnologija pomaže u promociji turizma na održiv i inkluzivan način i podstiče turistička iskustva.

U ovom dijelu prepoznata je neophodnost da se nacionalni statistički sistem ojača i optimizuje, jer bez tačnih, pravovremenih i sveobuhvatnih podataka nije moguće pripremati analize koje su preduslov za dobre poslovne odluke i strateško planiranje. Umrežavanjem različitih subjekata u integrisani informacioni sistem doprinosi se boljoj kontroli i realnijem sagledavanje efekata od turizma.

Operativni cilj je imao jednu mjeru sa tri aktivnosti. Ukupan iznos sredstava namijenjenih za realizaciju aktivnosti iznosio je 630.000,00 € i to 600.000,00 € iz tekućeg budžeta i 30.000,00 € iz donacija/kredita.

Sve tri aktivnosti su djelimično realizovane.



Ostvarenja u okviru Operativnog cilja 6:

- u cilju iznalaženja modela za **unapređenje i optimizaciju nacionalnog statističkog sistema**, jer bez tačnih, pravovremenih i sveobuhvatnih podataka nije moguće pripremati analize koje su preduslov za dobre poslovne odluke i strateško planiranje, formirana je Radna grupa sačinjena od predstavnika relevantnih institucija na čelu sa Ministarstvom finansija. Na taj način obezbijediće se povezivanje različitih subjekata u integrisani informacioni sistem čime se doprinosi boljoj kontroli i realnijem sagledavanje efekata od turizma;

- u saradnji između NTO CG i Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma, realizovane su aktivnosti na **uspostavljanju platforme za seoska domaćinstva** u dijelu koji se odnosi na objedinjavanje ovih pružaoa usluga i u cilju njihove što bolje promocije i prepoznatljivosti na tržištu;
- aktivnosti na izradi **digitalne platforme za promociju Crne Gore**, u okviru projekta „**Due Mari**“, tokom 2022. godine realizovane su djelimično, zbog problema u funkcionisanju Upravljačkog tima, koji čine predstavnici Albanije, Crne Gore i Italije. To je uslovalo prolongiranje rokova za završetak Projekta. Novi rok je 30. jun 2023. godine;
- realizacija Interreg Med Programme **“Alter Eco Plus”** doprinijeće uspostavljanju neophodnih „alata“ za planiranje razvoja turizma na održivim osnovama. Cilj je izračunavanje “kapaciteta nosivosti” turističke destinacije, koji će kroz ovaj projekat biti operativan i funkcionalan alat za omogućavanje donošenja pravilnih odluka i politika prilikom upravljanja turističkom destinacijom/lokacijom. Naime, korišćenjem navedenog alata, tj. unošenjem potrebnih podataka za svaku turističku lokaciju / opštinu, ustanoviće se nivo graničnog kapaciteta nosivosti (“Carring Capacity of location”) određenog turističkog mjesta / lokacije, uz dobijanje preporuka za poboljšanje održivosti turističkog mjesta.

**Izazovi:** Nedovoljno poznavanje informacionih tehnika i njihove primjene je jedan od izazova primjene novih tehnologija u turizmu. Nekompatibilnost programskih rješenja pojedinih institucija koje bi trebale biti povezane u jedinstveni sistem je jedna od prepreka za formiranje integrisanog informacionog sistema.

**Predlozi za unapređenje:** Neophodno je da sve institucije preduzmu aktivnosti kako bi svoja programska rješenja međusobno usaglasila i stvorili pretpostavke za njihovo povezivanje u jedan sistem. Neophodno je raditi na animiranju potencijalnih korisnika i organizovati i intenzivirati obuke za korišćenje digitalnih rješenja.

#### **OPERATIVNI CILJ 7: Globalno prepoznata turistička destinacija**

Akcentat kod ovog operativnog cilja dat je na razvoju destinacijskog menadžmenta kojim treba da se doprinese boljem upravljanju destinacijom. To je strateški pristup upravljanja destinacijom kojim treba da se obezbijedi odgovarajuće okruženje za turističko djelovanje, definiše ponuda koja će premašiti očekivanja i privuče pažnja potencijalnih gostiju.

Prepoznata je potreba za rebrandiranjem destinacije kako bi se dobio novi turistički portfolio i inovirani način planiranja, marketinga, promocije i suočavanja sa izazovima.

Mjera koja je bila definisana za ova operativni cilj odnosila se na poboljšanje pozicioniranja destinacije na međunarodnom tržištu i podrazumijevala je realizaciju 5 aktivnosti. Sredstva za ove aktivnosti nijesu definisana iz razloga što su ista trebala biti obezbijeđena budžetima institucija koje su prepoznate kao nosioci i to prevashodno iz budžeta NTOCG.

Od ukupno 5 aktivnosti, realizovane su 4 (80%), dok je jedna aktivnost djelimično realizovana (20%).



Na planu razvoja **destinacijskog menadžmenta** kojim se doprinosi boljem upravljanju destinacijom, formirana je Radna grupa koja je preduzela aktivnosti u pravcu uspostavljanja novog modela upravljanja destinacijom. To podrazumijeva potrebu da se izvrši analiza trenutnog stanja, definisanje novog modela, izmjena postojećeg pravnog okvira i izrada mape puta kako bi se novi model sproveo u praksi. Takođe, novim strateškim pristupom upravljanja destinacijom obezbijediće se odgovarajuće okruženje za turističko djelovanje, definisati ponuda koja će biti atraktivna za veliki broj potencijalnih gostiju.

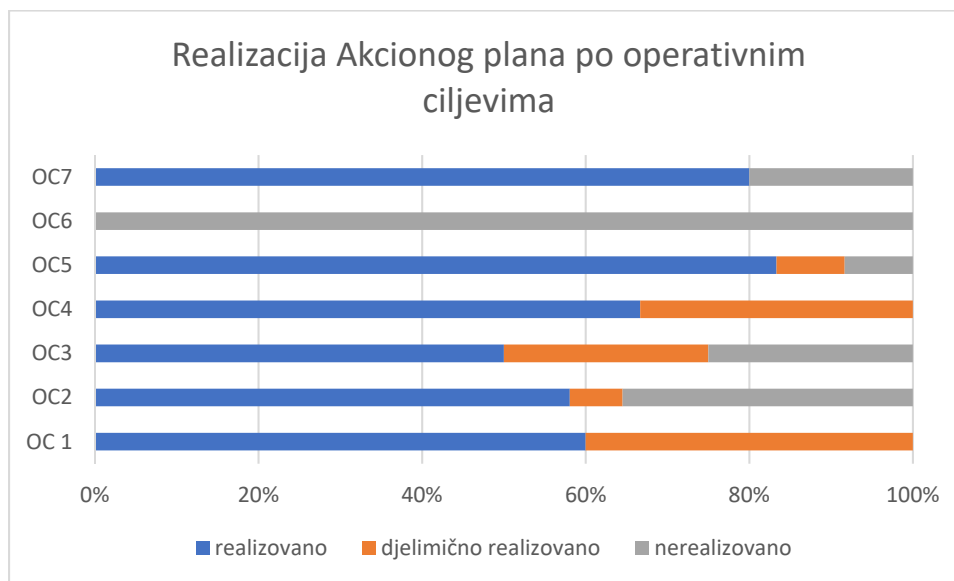
U cilju što bolje globalne prepoznatljivosti Crne Gore, donijet je i realizovan program **za prioriteta tržišta** i aktivnosti po svakom tržištu definisani su u Programu rada NTO CG.

U 2022. godini NTO CG ima zaključena 3 ugovora o **strateškom partnerstvu** ali je važno napomenuti da su po osnovu 2 ugovora bila na raspolaganju neutrošena sredstva, te u tom smislu NTO CG je po ovom osnovu tokom 2022. godine imala saradnju sa 5 predstavnika privrede.

**Izazovi:** Uspostavljanje adekvatne koordinacije rada između svih institucija, na državnom i lokalnom nivou, kao i posebno treba istaći, saradnju sa predstavnicima turističke ali i drugih privrednih djelatnosti (saobraćaj, poljoprivreda, komunalno uređenje, sport i zabava, kultura...), kao i NVO sektora, naučnih institucija, udruženja...

**Predlozi za prevazilaženje izazova:** U cilju definisanja adekvatnog modela za upravljanje destinacijom, neophodno je donijeti zakonske pretpostavke, odnosno potrebno je intenzivirati aktivnosti Radne grupe za donošenje Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o turističkim organizacijama. Istim će se jasno precizirati djelokrug rada Nacionalne i turističkih organizacija na lokalnom nivou, kao i modeli njihove saradnje.

\*\*\*



Analizirajući stepen realizacije Akcionog plana po definisanim operativnim ciljevima, uočava se da je najveći stepen realizacije postignut kod aktivnosti koje su bile usmjerena na unapređenje kadrova u turizmu (Operativni cilj 5), zatim slijede Operativni cilj 7 koji se odnosi na povećanje prepoznatljivosti Crne Gore kao turističke destinacije i Operativni cilj 4 kojim je definisana potreba razvoja turističkog proizvoda kroz uvođenje i definisanje novih turističkih ponuda, dok je najniži stepen realizacije ostvaren kod

Operativnog cilja 3 (Unaprijeđen kvalitet i kvantitet smještajnih kapaciteta). Aktivnosti definisane kroz Operativni cilj 6 (Razvoj digitalnih, inovativnih rješenja i novih tehnologija u turizmu) su sve započete tj. ni jedna nije realizovana u potpunosti.

#### **Obrazloženje zašto se aktivnosti nijesu realizovale u roku:**

Strategija razvoja turizma Crne Gore 2022-2025 s Akcionim planom usvojena je u drugoj polovini marta 2022. godine, tj. u periodu isticanja prvog kvartala. Nakon toga, u Parlamentu Crne Gore uslijedilo je izglasavanje nepovjerenja Vladi i započeli su dogovori po pitanu formiranja nove Vlade. Uslijed personalnih izmjena u institucijama koje su nosioci aktivnosti iz Akcionog plana, došlo je do određenog zastoja u njihovoj realizaciji. Iz pomenutih razloga, proces formiranja Opreativnog tima i radnih grupa bio je usporen. Dugo se čekalo na odgovore iz pojedinih institucija kako bi se formirala nadležna tijela za sprovođenje određenih aktivnosti. Ovdje treba pomenuti i problem sa cyber napadima na informacioni sistem Vlade, usled čega je, u dužem periodu, rad čitave državne uprave bio blokiran, a dokumenta koja su bila na elektronskim uređajima izbrisana ili nedostupna za korišćenje. Ovo je znatno otežalo rad, uz preduzimanje dodatnih napora (ponovna dostava dokumenata, njihovo prekucavanje...).

Pored navedenih, razlozi za nerealizaciju određenog broja aktivnosti, posmatrano po pojedinim operativnim ciljevima (OC), su kako slijedi:

- OC 1 – Aktivnosti radnih grupa zaduženih za **izradu predloga zakona: o izmjenama i dopunama Zakona o turizmu i ugostiteljstvu, Zakona o turističkim organizacijama i Zakona o boravišnoj taksi**, prolongirane su za narednu godinu iz razloga što su radne grupe formirana tek u avgustu mjesecu 2022. godine, nakon čega je došlo do izmjena u organizaciji državne uprave, a što je zahtijevalo formiranje novih radnih grupa. Kada je riječ o aktivnostima u pravcu unapređenja kadrovskih kapaciteta u Upravi za statistiku – MONSTAT u sektoru za oblast turizma, iste su nerealizovane zbog nedostatka finansijskih sredstava;
- OC 2 – Aktivnosti planirane u okviru višegodišnjih, prevashodno kapitalnih projekata koji su u funkciji **unapređenja turističke i prateće infrastrukture**, bile su djelimično ili u potpunosti prolongirane za naredni period usled drugačije prioritizacije od strane rukovodećeg kadra. Osim toga, razlozi su i neuspješne tenderske procedure, zatim otežano rješavanje imovinsko-pravnih odnosa, naknadno prepoznavanje obaveza u smislu pribavljanja saglasnosti/odobrenja za počak realizacije aktivnosti;
- OC 3 – Aktivnosti u cilju **unaprijeđenja kvaliteta i kvantiteta smještajnih kapaciteta**, u određenom broju, nisu realizovane usled redefinisavanja planova rada na upravljačkom nivou, zatim, kada je riječ o aktivnostima koje podrazumijevaju investiranja, konstatovane su zabrane rada na pojedinim lokalitetima i, nakon toga preispitivanje ispravnosti istih od strane nadležnih sudskih organa a što se uglavnom, odvija u dužem vremenskom periodu;
- OC 4 – u dijelu aktivnosti na planu **unaprijeđenja kvaliteta diverzifikovanog turističkog proizvoda** aktivnosti na izradi Programa razvoja nautičkog turizma je prolongiran za naredni period usled nedovoljnog (naknadno smanjenog) iznosa sredstava za izradu Projektnog (zahtjevnog) zadatka, dok je tender za izradu Programa razvoja sportskog turizma nije raspisan zbog nedostatka budžetskih sredstava za 2022. godinu;
- OC 5 – U okviru aktivnosti na planu **unaprijeđenja ljudskih resursa, znanja i vještina u turizmu**, dio koji se odnosio na organizovanje obuka kadra u turizmu u saradnji sa UNWTO nije realizovan usled redefinisavanja prioritetaa rada sa ovom organizacijom.

## - KLJUČNA DOSTIGNUĆA I IZAZOVI U IMPLEMENTACIJI AKCIONOG PLANA

U pravcu podizanja nivoa konkurentnosti turističkog proizvoda Crne Gore, tokom 2022. godine, u kontinuitetu su se provodile aktivnosti na **implementaciji AP Strategije razvoja turizma Crne Gore do 2025. godine kojim se doprinosi unapređenju**: regulatornog okvira u turizmu uz formalizaciju turističkog prometa; turističke i prateće infra i supra strukture; unaprijeđenju kvaliteta i kvantiteta smještajnih kapaciteta; kvaliteta diverzifikovanog turističkog proizvoda; ljudskih resursa, znanja i vještina u turizmu; razvoj digitalnih, inovativnih rješenja i novih tehnologija u turizmu i prepoznatljivosti Crne Gore kao globalne turističke destinacije.

### **Ključna dostignuća ostvarena implementacijom Akcionog plana:**

- u cilju razvoja turističkog proizvoda **tokom 365 dana**, kojom se smanjuje sezonalnost u poslovanju turističke privrede i doprinosi bržem razvoju Sjevera Crne Gore, realizovane su aktivnosti na planu diverzifikacije turističke ponude, i to: ruralnog, kulturnog, zdravstvenog, manifestacionog turizma, kao i turizma baziranog na prirodi;

- realizovan je **Program podsticajnih mjera u oblasti turizma** kojim je podržana realizacija 66 projekata sa ukupnim iznosom od 301.060,00 €. Takođe, podržane su realizacije manifestacija i festivala na Sjeveru Crne Gore koji su prepoznati kao tradicionalni i kojima se unapređuje imidž države: „Osjeti Crnu Goru – Feel Montenegro“ sa 87.000,00 € i „Wild Beauty Art 2022.“ u iznosu od 80.000,00 €, dok je kampanja "Ruralno, održivo, domaćinski" realizovana u cilju podrške seoskim domaćinstvima;

- tokom 2022. godine, u kontinuitetu su se održavale sjednice **Koordinacionog tijela** za pripremu i obezbjeđenje uslova za nesmetano odvijanja turističkih sezona, tj. unapređenje turističkog ambijenta sa aspekta djelatnosti svih institucija koje, direktno ili indirektno, učestvuju u formiranju turističkog proizvoda;

- u cilju **unapređenja avio-dostupnosti**, tokom sezone 2022. godine, u funkciji je bilo 14 strateških avio-ruta, i to 11 ruta između Podgorice i: Londona, Pariza, Rima, Brisela, Berlina, Stokholma, Milana, Barselone, Minhena, Dortmund i Rijada, kao i 3 strateške rute između Tivta i: Londona, Mančestera i Berlina. Realizovane su i aktivnosti na planu privremene liberalizacije viznog režima za državljane Jermenije, Kazahstana, Arapske Republike Egipat i Kraljevine Saudijske Arabije;

- kako bi se obezbijedila što veća atraktivnost turističkog proizvoda Crne Gore, posebno sa aspekta nama udaljenih emitivnih turističkih tržišta, u kontinuitetu su se provodile aktivnosti u okviru **regionalnih inicijativa** u kojima je Crna Gora članica;

- u decembru 2022. godine, Crna Gora je postala **član Svjetskog savjeta za održivi turizam, sa ciljem da se na bazi globalnih, uspostave nacionalni kriterijumi za održivi razvoj Crne Gore** koji su orjentisani na: destinacijski menadžment, socio-ekonomski, kulturni i ekološki aspekt razvoja, s akcentom na uticaj klimatskih promjena na turistička kretanja;

- tokom 2022. godine, u **hotelijerstvu, kao najznačajnijem segmentu turističkog proizvoda, unaprijeđena je ponuda i sa kvantitativnog i sa kvalitativnog aspekta**. Naime, ukupni smještajni kapaciteti hotela i sličnih objekata iznosio je 48.039 ležajeva, što je povećanje za 4,9% u odnosu na 2021. godinu. Posmatrano sa nivoa kvaliteta stanja objekata i usluga u njima, hotelski i slični objekti visoke kategorije (4 i 5\*) čine 62,45%, objekti više kategorije (3\*) predstavljaju 23,62%, i objekti nižih kategorija (2 i 1\*) učestvuju sa 13,93% u ukupnim kapacitetima. Pri tome, važno je istaći da je broj ležajeva (30.001) u objektima visokih kategorija povećan za 12,03%, u hotelima sa 3\* (11.347) povećan za 0,63%, a u objektima nižih kategorija (6.691) smanjen za 13,45% u poređenju sa 2021. godinom.

- kao rezultat, navedenih, kao i brojnih drugih aktivnosti, **pokazatelji turističkog prometa u 2022. godini** bili su zadovoljavajući: 2.183.975 turista (30,71% više u odnosu na 2021. i 82,56% realizacije iz rekordne 2019.); 12.427.787 noćenja (25,89% više u odnosu na 2021. i 85,98% ostvarenja iz 2019.). Najviše noćenja ostvarili su turisti iz Srbije (25,5%), Ruske Federacije (16,4%), Bosne i Hercegovine (9,9%), Njemačke



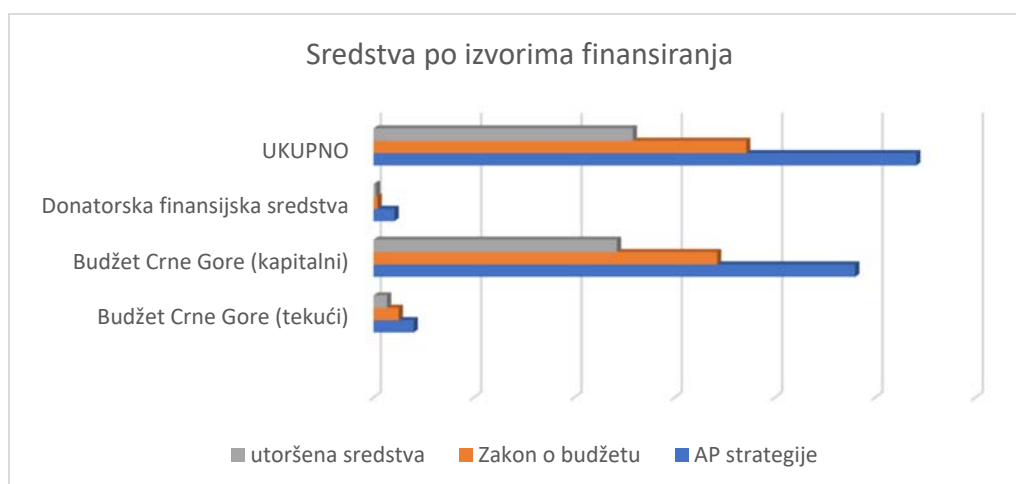
(5,9%), Ukrajine (4,9%), Kosova (4,0%) i Ujedinjenog Kraljevstva (3,3%). Kada govorimo o prihodima, ukupni prihodi od ino-turista, shodno izvještaju Centralne banke Crne Gore za 2022. godinu, iznosili su 1,054 milijarde €, što je u odnosu na 2021. godinu, povećanje od 39,18%, i predstavlja ostvarenje od 95,99%, u odnosu na 2019. godinu.

**Kada je riječ o izazovima**, isti se generalno mogu sublimirati kao još uvijek nedovoljno razvijena svijest učesnika u formiranju turističkog proizvoda o značaju turizma kao poluge razvoja svih privrednih djelatnosti, a koji bi, u konačnom, trebalo da obezbijedi efikasan način za otvaranje novih radnih mjesta (podizanje nivoa životnog standarda stanovništva) i stabilne izvore prihoda državnog i budžeta na nivou lokalnih zajednica (dobrobit ekonomije). Takođe, veliki izazov na putu daljeg razvoja turizma, predstavlja i nedovoljna posvećenost zajedničkom i koordiniranom radu svih (brojnih) partnera od kojih (direktno i indirektno) zavisi kvalitetet i nivo konkurentnosti turističkog proizvoda Crne Gore.

### Osvrt na realizovna u odnosu na planirana sredstva u realizaciji Akcionog plana

**Tabela br. 1**

Struktura izvora sredstava	AP Strategije	Zakon o budžetu	utrošena sredstva	% utroška u odnosu na AP	% utroška u odnosu na Zakon o budžetu
2022. godina (u €)					
Budžet Crne Gore (tekući)	2.000.090,00	1.253.106,94	671.368,85	33,57	53,58
Budžet Crne Gore (kapitalni)	24.002.583,65	17.118.681,29	12.128.357,70	50,53	70,85
Donatorska finansijska sredstva	1.045.000,00	200.233,22	121.010,61	11,58	60,43
UKUPNO	27.047.673,65	18.572.021,45	12.920.737,16	47,77	69,57



Akcioim planom za 2022. godinu Strategije razvoja turizma u Crnoj Gori za realizaciju aktivnosti bila su planirana sredstva u ukupnom iznosu od 27.047.673,65 €, od čega u okviru tekućeg bužeta 2.000.090,00 €, kapitalnim budžetom 24.002.583,65 € i donatorska sredstva u iznosu od 1.045.000,00 €.

Prilikom definisanja Zakona o budžetu za 2022. godinu, iznosi po stavkama koje se odnose na aktivnosti iz Akcionog plana za 2022. godinu su umanjeni (Tabela br. 1). Analizirajući realizovana u odnosu na planirana sredstva, može se konstatovati da je utrošak sredstava u odnosu na sredstva planirana Akcionim planom Strategije znatno manji od utroška koji se odnosi na sredstva opredijeljena Budžetom za 2022. godinu.

Kada je riječ o utrošku sredstava koji se odnosi na tekući budžet, došlo je do odlaganja, ili nepotpune realizacije aktivnosti, usljed naknadnog utvrđivanja prioriteta u realizaciji aktivnosti, kako na nivou MERT-a, tako i na nivou Vlade. Takođe, komplikovane tenderske procedure i nedovoljno opredijeljenih sredstava za realizaciju pojedinih aktivnosti, dovelo je do situacije da ne mogu biti završene.

Kod realizacije kapitalnog budžeta, kod pojedinih aktivnosti nije bilo realizacije zbog određivanja novih prioriteta i preusmjerenja sredstava sa pozicija za koje je zaključeno da nije moguća realizacija na one koji su bili izvjesni da će biti u potpunosti ili u najvećem dijelu završeni.

Posebno ističemo da su sredstva koja su Akcionim planom Strategije bila planirana za realizaciju aktivnosti koja se odnosila na podizanje nivoa konkurentnosti kroz uvođenje čistih tehnologija u poslovanju (donatorska sredstva), bila planirana kroz Program za unapređenje konkurentnosti privrede za 2022. godinu. Pomenuti Program realizovan je kroz javne pozive na koje, zbog složene procedure, nije bilo prijavljenih, odnosno prihvaćenih aplikacija, zbog čega su sredstva neiskorišćena u 2022. godini. Takođe, u okviru donatorskih sredstava, bila su predviđena i sredstva za realizaciju međunarodnih projekata u kojima je Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma partner (Due Mari i Smart Med). Shodno procedurama za realizaciju međunarodnih projekata, ova sredstva moraju biti planirana u Budžetu i ista se refundiraju nakon zvanične verifikacije troškova od strane Ministarstva finansija i dobijanja FLC sertifikata, te nakon toga refundacije troškova od strane upravljačkog tijela odgovarajućeg programa. Manji iznos utrošenih sredstava je rezultat činjenice da je kasnila refundacija sredstava u prethodnom periodu, a u budžetu Ministarstva nije bilo opredijeljeno dovoljno sredstava za pokriće obaveza iz 2022. godine, pa su plaćanja za aktivnosti koje su realizovane u 2022. godini, vršena u prvoj polovini 2023. godine.

## II INFORMACIJA O NAPRETKU U POSTIZANJU OPERATIVNIH CILJEVA

### OPŠTI PREGLED

Usvajanjem Strategije razvoja turizma Crne Gore 2022-2025. godine s Akcionim planom, Vlada Crne Gore, opredijelila se za kontinuirani održivi razvoj turizma sa fokusom na efikasno korišćenje resursa, i promociju Crne Gore kao održive, zelene i pametne turističke destinacije.

U kreiranju strateškog pristupa razvoja turizma, važno je istaći poštovanje i ustavnog određenja Crne Gore kao ekološke države, kao i okvir dat usvajanjem Nacionalne strategije održivog razvoja Crne Gore do 2030. godine, kojom su obuhvaćeni principi održivosti iz Agende Ujedinjenih nacija za održivi razvoj do 2030. godine.

Prilikom izrade Akcionog plana, odnosno definisanju operativnih ciljeva, polazište je bilo, razvojni status turizma u trenutku izrade Strategije, mogućnosti/potencijali i buduća vizija turističkog razvoja u Crnoj Gori. Prepoznate su slabosti i razvojne šanse i u tom kontekstu definisani su ciljevi. Operativni ciljevi bili su usmjereni na poboljšanje zakonodavnog okvira, izgradnju i unapređenje infrastrukture turističke, saobraćajne, distributivne (snabdijevanje strujom i vodom), poboljšanje komunalne higijene, unapređenje

kadrova, poboljšanje zaposlenosti, stvaranje novih turističkih proizvoda, primjenu savremenih tehnologija u turizmu i unapređenju promocije radi bolje vidljivosti Crne Gore na globalnom i regionalnom turističkom tržištu. Realizacijom svih navedenih aktivnosti teži se ostvarivanju i principa održivog razvoja (SDG – Sustainable Development Goals), između ostalog, i smislu smanjenja siromaštva (otvaranjem novih radnih mjesta), razvoja ekonomije i smanjenja regionalnog disbalansa (diverzifikacija turističkog proizvoda), unapređenja obrazovanja (obuke, seminari...), održavanje dobrog zdravlja i opšte dobrobiti (čovjeka i ekonomije – kroz razvoj održivog i zdravstvenog turizma)...

Aktivnosti koje je trebalo realizovati, u velikom broju slučajeva, radi se o redovnim aktivnostima institucija prepoznatih kao nosioci. S tim u vezi očekivanja su bila da će institucije, bez obzira da li su iste upoznate sa Akcionim planom koji je predmet ovog izvještaja, u najvećem dijelu ih i realizovati. Kod aktivnosti gdje je bilo potrebno međuinstitucionalno djelovanje, postojali su zastoji u realizaciji, što je rezultiralo kašnjenjem ili nerealizovanjem planiranih procesa.

U cilju monitoringa, evaluacije i izvještavanja o realizaciji Akcionog plana, kako je i predviđeno Strategijom, formiran je Operativni tim krajem 2022. godine. Usled strukturnih (ministarstva: prosvjete, nauke, kulture i sporta; ekonomije, finansija) i personalnih promjena tokom prošle godine, kako u Vladi, tako i u pojedinim institucijama, postupak formiranja Operativnog tima, a nakon toga i prikupljanja podataka neophodnih za pripremu Izvještaja, bio je otežan. Operativni tim je održao dva sastanka, međutim, međusobna komunikacija između članova tima realizovana je i kroz druge vidove saradnje, tj. putem mail-a, telefona i pojedinačnim kontaktima.

Takođe, Akcionim planom je bilo predviđeno formiranje jednog broja radnih grupa sa zadatkom da, u zavisnosti od problematike i oblasti, preduzimaju radnje kojima će se uticati da se relevantne aktivnosti realizuju. Kao i kod Operativnog tima, kasnilo se i sa formiranjem radnih grupa, koje su održale po dva sastanka, nakon čega je dalja saradnja nastavljena putem drugih vidova komunikacije.

Imajući u vidu da je Vlada u prethodnom periodu usvojila programe razvoja ruralnog, zdravstvenog i kulturnog turizma, u Akcionom planu Strategije definisane su aktivnosti koji su komplementarni sa aktivnostima planiranim akcionim planovima pomenutih programa.

## NAPREDAK U OSTVARENJU CILJEVA

### - Procjena glavnih dostignuća kroz predstavljanje indikatora učinka

Najznačajnija dostignuća koja su ostvorena realizovanim aktivnostima iz Akcionog plana za 2022. godinu, po pojedinim operativnim ciljevima, slijede u pregledu u nastavku:

OPERATIVNI CILJ 1 - Unaprijeđen regulatorni okvir u turizmu uz formalizaciju turističkog prometa					
Indikator učinka	Polazna vrijednost 2021.	Ciljna vrijednost 2023.	Ostvarena (prelazna) vrijednost 2022.	Obrazloženje/ Izazov/rizik	Aktivnost na ublažavanju negativnih efekata izazova/rizika
1. Broj usaglašenih zakona / podzakonskih akata	0	5	0	Strukturne i personalne izmjene u Vladi i institucijama čiji su	Jačati snagu institucija i njihovu nezavisnost od personalnih promjena

				predstavnicima članovi RG za izradu zakona	
<b>2. Povećanje broja noćenja turista u Sjevernom i Centralnim regionu Crne Gore</b>	741.000 (2019. – reper godina)	Index 23/19: 103	Index 22/19: 103,47	Dobri rezultati su ostvareni, između ostalog, i zbog pravilno i blagovremeno definisanih zdravstveno-epidemioloških mjera i protokola; Zatim, jer je došlo do povećanja potražnje za ponudom sjevernog i centralnog regiona CG, prvenstveno sa aspekta ponude u ruralnom turizmu	/

U okviru Operativnog cilja 1, indikator učinka koji se ogleda u povećanju broja noćenja turista u Sjevernom i Centralnim regionu Crne Gore, tokom 2022. godine ostvaren je u nivou većem od planirane vrijednosti za 2023. godinu, prvenstveno zahvaljujući adekvatnim i pravovremeno definisanim i provedenim zdravstveno – epidemiološkim mjerama i protokolima (koji se donešeni i provjeravani od strane nadležnih institucija). Na taj način, ruralni turistički proizvod dobio je na atraktivnosti i, u konačnom, na povećanu tražnju odgovoreno je povećanom ponudom, što je rezultiralo i većim turističkim prometom (ostvarena noćenja), odnosno učinkom većim od planiranog.

<b>OPERATIVNI CILJ 2 - Unaprijeđena turistička i prateća infra i supra struktura</b>					
<b>Indikator učinka</b>	<b>Polazna vrijednost 2021.</b>	<b>Ciljna vrijednost 2023.</b>	<b>Ostvarena (prelazna) vrijednost 2022.</b>	<b>Obrazloženje/ Izazov/rizik</b>	<b>Aktivnost na ublažavanju negativnih efekata izazova/rizika</b>
<b>1. Broj projekata turističke i prateće infra i supra strukture</b>	0	Min. 15 projektnih aktivnosti	18	Složene i dugotrajne tenderske procedure, imovinsko – pravni odnosi, promjene u izvršnoj vlasti usled čega je došlo do drugačije prioritizacije aktivnosti; Nedostatak finansijskih sredstava	Pojednostavljenje tenderskih procedura, blagovremenom obezbjeđivanju neophodne prateće dokumentacije uz skraćivanje vremena za njihovo izdavanje, jasno postavljanje prioriteta koji ne smiju biti upitni ukoliko bi dolazilo do promjene izvršne vlasti ili donosioca odluka za pokretanje određenih aktivnosti; pravovremeno

					preusmjeravanje sredstava na projekte sa većim stepenom sigurnosti za realizaciju.
--	--	--	--	--	--

Učinak ostvaren u okviru Operativnog cilja 2, posmatran kroz broj projekata turističke i prateće infra i supra strukture, veći je od planiranog za 2023. godinu, i to, u najvećem obimu zbog „opreznog“ planiranja tokom izrade Akcionog plana za 2022. godinu, tj. tada još uvijek relativno velike neizvjesnosti u odnosu na stabilnost poslovnog okruženja (unutar i van granica Crne Gore) koji je osnovni preduslov za nesmetanu realizaciju aktivnosti, posebno kada su u pitanju veliki investicioni projekti.

<b>OPERATIVNI CILJ 3 - Unaprijeđen kvalitet i kvantitet smještajnih kapaciteta</b>					
<b>Indikator učinka</b>	<b>Polazna vrijednost 2019.</b>	<b>Ciljna vrijednost 2023.</b>	<b>Ostvarena (prelazna) vrijednost 2022.</b>	<b>Obrazloženje/ Izazov/rizik</b>	<b>Aktivnost na ublažavanju negativnih efekata izazova/rizika</b>
<b>1. Broj ležajeva u hotelima i sličnim objektima sa 4 i 5*</b>	24.598	34.700	30.001		Raditi na definisanju zakonske regulative kojom će se privući strane direktne investicije, prilikom odobravanja izgradnje, ili rekonstrukcije ugostiteljskih objekata donositi odluke kojima se neće dovesti u pitanje realizacija čitavog posla i ubrzati procedure donošenja odluka u sudskim sporovima.
<b>2. Broj ležajeva u hotelima i sličnim objektima sa 3*</b>	9.210	10.000	11.347	Ukidanje mogućnosti dobijanja „ekonomskog državljanstva“ može uticati na smanjenje stranih investicionih aktivnosti. Takođe, određene odluke kojima se zabranjuje investiciona aktivnost na pojedinim lokalitetima i dugotrajni sudski procesi negativno utiču na realizaciju privatizacionih ugovora, pa samim tim i na postizanje definisanog cilja.	Takođe, potrebno je planirati projekat koji će se odnositi na podizanje nivoa konkurentnosti smještajnih kapaciteta kroz njihovo održivo poslovanje (zelena i cirkularna ekonomija).

Nivoi ostvarenih učinaka u 2022. godinu, po osnovu oba indikatora u okviru Operativnog cilja 3 su zadovoljavajući. Naime, broj ležajeva u hotelima i sličnim objektima sa 4 i 5\*, povećan je i iznosi 30.001, čime se podiže nivo kvaliteta usluge u najznačajnijem segmentu turističke ponude, dok broj ležajeva u

hotelima i sličnim objektima sa 3\* iznosi 11.347 i veći od planiranog za 2023. godinu, a što potvrđuje, prema ranije vršenim analizama, da su objekti ove kategorije, još uvijek najtraženiji od strane posjetilaca.

<b>OPERATIVNI CILJ 4 - Unaprijeđen kvalitet diverzifikovanog turističkog proizvoda</b>					
<b>Indikator učinka</b>	<b>Polazna vrijednost 2021.</b>	<b>Ciljna vrijednost 2023.</b>	<b>Ostvarena (prelazna) vrijednost 2022.</b>	<b>Obrazloženje/ Izazov/rizik</b>	<b>Aktivnost na ublažavanju negativnih efekata izazova/rizika</b>
<b>1. Broj novih turističkih proizvoda</b>	1	2	0	I pored toga što je planirano, tokom 2022. godine, nisu realizovane aktivnosti na izradi programa razvoja nautičkog i sportskog turizma. Naime, na tender za izbor najpovoljnijeg ponuđača za izradu Programa razvoja nautičkog turizma, nije bilo dostavljenih prijava, a tender za izradu Programa razvoja sportskog turizma, nije raspisan zbog nedostatka budžetskih sredstava za 2022. godinu.	Neophodno je uspostaviti jednostavniji sistem provođenja javnih poziva za izbor najpovoljnijih ponuđača, intenzivnije uticati na legalizaciju poslovanja i smanjenje rada na crno, kao i na otklanjanje ostalih negativnosti kako bi izvori budžetskih sredstava bili stabilni i shodno tome, minimizirali postupke umanjavanja planiranih budžetskih sredstava.

Aktivnosti koje su u okviru Operativnog cija 4 imale za cilj razvoj novih proizvoda, nisu realizovane usled nedovoljnih finansijskih sredstava za provođenje tenderskih procedura za izbor najpovoljnijeg ponuđača za izradu programa razvoja nautičkog i sportskog turizma.

<b>OPERATIVNI CILJ 5: Unaprijeđeni ljudski resursi, znanja i vještine u turizmu</b>					
<b>Indikator učinka</b>	<b>Polazna vrijednost 2021.</b>	<b>Ciljna vrijednost 2023.</b>	<b>Ostvarena (prelazna) vrijednost 2022.</b>	<b>Obrazloženje/ Izazov/rizik</b>	<b>Aktivnost na ublažavanju negativnih efekata izazova/rizika</b>
<b>1. Broj obuka i do-obuka za kadar u turizmu</b>	0	5	4	Obrazovni sistem ne prati u dovoljnoj mjeri potrebe privrede. Brojna zanimanja koja prepoznaje tržište rada nijesu prepoznata i kroz redovan sistem obrazovanja zbog čega je potrebno definisanje tih zanimanja kroz neformalno obrazovanje, gdje	Unaprijediti i proširiti obrazovne programe kroz redovno školovanje u skladu sa onim što je tržište rada prepoznalo. Uvesti kategoriju „stalni sezonski radnik“ kako bi radnicima u turizmu obezbijedili trajnije zaposlenje.

				<p>procedure dugo traju. Također, imajući u vidu i dalje izražen visoki sezonski karakter poslovanja turističke privrede i niska primanja, pojedini poslovi u turizmu nisu atraktivni zbog čega u tom dijelu postoji izražen deficit radne snage. Tako zabrinjavajuću situaciju dodatno otežava i činjenica da su radnici za iste poslove bolje plaćeni u okruženju pa dolazi do migracije radne snage.</p>	
--	--	--	--	---	--

Indikator učinka aktivnosti u okviru Operativnog cilja 5, tj. broj obuka i do-obuka za kadar u turizmu, koji iznosi 4, na zadovoljavajućem je nivou u odnosu na ciljnu vrijednost za 2023. godinu (5), i pokazuje spremnost nadležnih institucija za saradnju na planu unapređenja ljudskih resursa, znanja i vještina u turizmu.

<b>OPERATIVNI CILJ 6: Razvoj digitalnih, inovativnih rješenja i novih tehnologija u turizmu</b>					
<b>Indikator učinka</b>	<b>Polazna vrijednost 2021.</b>	<b>Ciljna vrijednost 2023.</b>	<b>Ostvarena (prelazna) vrijednost 2022.</b>	<b>Obrazloženje/ Izazov/rizik</b>	<b>Aktivnost na ublažavanju negativnih efekata izazova/rizika</b>
<b>1. Broj implementiranih inovativnih / digitalnih projekata</b>	0	3	2 (djelimično realizovana)	<p>Nedovoljno poznavanje informacionih tehnika i njihove primjene je jedan od izazova primjene novih tehnologija u turizmu. Nekompatibilnost programskih rješenja pojedinih institucija koje bi trebale biti povezane u jedinstveni sistem je jedna od prepreka za formiranje integrisanog informacionog sistema.</p>	<p>Neophodno je da sve institucije preduzmu aktivnosti kako bi svoja programska rješenja međusobno usaglasila i stvorili pretpostavke za njihovo povezivanje u jedan sistem. Neophodno je raditi na animiranju potencijalnih korisnika i organizovati i intenzivirati obuke za korišćenje digitalnih rješenja.</p>

Kada je riječ o učinkovitosti aktivnosti u okviru Operativnog cilja 6 – Razvoj digitalnih, inovativnih rješenja i novih tehnologija u turizmu, može se konstatovati da je ista na relativno zadovoljavajućem nivou. Naime, i pored izazova evidentiranih u ovoj oblasti, izvršena je, u određenoj mjeri konkretnija realizacija dva projekta, i to: projekat „Uspostavljanja platforme za seoska domaćinstva“ u pravcu objedinjavanja ponude pružaoca usluga i njihove što bolje promocije i prepoznatljivosti na tržištu i projekat „Due Mari“ (izrada platforme sa sadržajem 360VR, fotografijama, video sadržajima, tekstovima o lokalitetima, i drugim informacijama i sadržajima za lokalitete kulturne i prirodne baštine u Crnoj Gori).

OPERATIVNI CILJ 7: Globalno prepoznata turistička destinacija					
Indikator učinka	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2023.	Ostvarena (prelazna) vrijednost 2022.	Obrazloženje/ Izazov/rizik	Aktivnost na ublažavanju negativnih efekata izazova/rizika
1. Povećanje broja noćenja turista sa prioriternih tržišta (Francuska, Velika Britanija, Njemačka, Poljska, Rusija, Srbija, Kosovo, BiH, Makedonija, Albanija)	10,7 mil.	+3%	8,6 mil. (80% ostvarenja broja iz 2019.)	Usled izbijanja ratnih dešavanja između Rusije i Ukrajine, početkom 2022. godine, turistički promet sa pomenutim državama drastično je smanjen ili gotovo zaustavljen. S obzirom na činjenicu da je tržište Rusije u 2019. godini imalo značajnog učešća u ukupno ostvarenim ino-noćenjima sa čak 25%, to se negativno odrazilo na ukupne kvantitativne efekte izražene kroz broj realizovanih noćenja.	U cilju ublažavanja negativnih efekata nepovoljne geo-političke situacije, preduzimate su mjere na otvaranju novih tržišta i intenziviranju promotivnih aktivnosti na već postojećim, kako bi se nedostatak posjeta iz Ukrajine, a posebno Rusije, donekle nadomjestio. Tokom 2022. godine bilo je definisano 14 strateških avio-ruta koje su, između ostalih, uključivale i tržište arapskih zemalja.

Pokazatelj učinkovitosti za aktivnosti u okviru Operativnog cilja 7, koji se ogleda u povećanju broja noćenja turista sa prioriternih tržišta (Francuska, Velika Britanija, Njemačka, Poljska, Rusija, Srbija, Kosovo, BiH, Makedonija, Albanija), na zadovoljavajućem je nivou. Naime, broj ostvarenih noćenja turista koji dolaze sa navedenih tržišta, ukazuje da je uspostavljen pozitivan trend i za očekivati da će ciljna vrijednost za 2023. godinu biti i ostvarena.

#### - Održivi razvoj i rodna ravnopravnost

**Održivi razvoj** je osnovna ideja vodilja Strategije kao krovnog dokumenta u oblasti turizma, odnosno konačni cilj implementiranja svih aktivnosti u okviru operativnih ciljeva.

Dakle, razvojem turizma na održiv način, prvenstveno se **minimiziraju negativni efekti na životnu sredinu i obezbjeđuje efikasno korišćenje resursa**, kao osnovnih komponenti na kojima turizam nastaje i od kojih zavisi unapređenje kvaliteta turističkog proizvoda. U tom smislu, aktivnostima u okviru Strategije,



pospješuje se razvoj „zelenih“ smještajnih kapaciteta, tj. kapaciteta koji u svom poslovanju poštuju principe održivosti, zatim, prati se razvoj „zelenih“ aktivnosti, tj. proizvoda baziranih na prirodi, u nacionalnim parkovima i zaštićenim prostorima. Dužna pažnja posvećuje se i pravilnom „plavom“ rastu, između ostalog i kroz projekat „Plave zastavice“, u okviru kojeg je u 2022. godini, na 38 plaža i jednoj marini podignuta plava zastavica kao prestižno ekološko obilježje kojim se potvrđuje ispunjenost visokih standarda iz četiri oblasti: kvalitet morske vode, usluga i sigurnosti na plažama, standarde iz oblasti zaštite životne sredine kao i obrazovanja i informisanja o ekološkim vrijednostima.

Takođe, pravilnim vođenjem razvojne politike u turizmu, obezbjeđuju se adekvatni preduslovi za nova radna mjesta. Imajući u vidu činjenicu da je turizam radno intenzivna grana u kojoj, prosječno na godišnjem nivou, žene čine veći broj zaposlenih, može se konstatovati da se implementacijom određenih mjera **pospješuje ekonomsko snaženje žena**, tim prije ako se zna da se u pojedinim projektnim aktivnostima obezbjeđuju preduslovi za aktivnije učešće žena (ruralni razvoj – seoska domaćinstva, podsticajne mjere – potpora razvoju mikro, malih i srednjih preduzeća među kojima su i žene kao preduzetnice). Na taj način, jača se komponenta rodne ravnopravnosti u sektoru turizma i obezbjeđuje boljitak ukupnog društva.

#### - **Dobri primjeri prakse:**

Kada je riječ o implementiranju aktivnosti kojim se podstiče i obezbjeđuje održivost, ističe se **opština Tivat koja je dobitnik bronzane nagrade u okviru Green Destinations procesa**, čime je postala prva turistička destinacija sa zapadnog Balkana koja je postigla zavidni nivo dobre prakse u održivom razvoju turizma i zaštiti prirode. Benefiti kod destinacija koje su uključene u program Green Destinations sertifikacije, između ostalog odnose se na: podizanje nivoa konkurentnosti u svim aspektima održivosti, što se takođe mora posmatrati kao zadatak u ekološkoj državi; marketinške pogodnosti koje funkcionišu u skladu sa svjetskim trendovima rastuće potražnje za istinski održivim destinacijama i iskustvima, kao i na razmjenu iskustava i umrežavanje sa turističkim destinacijama širom svijeta.

Turistička organizacija opštine Tivat je 2022. godine podržala i **lokalne privrednike (četvoro od kojih su dvije žene) u procesu dobijanja oznake „Good Travel Seal“**, koja je ekološka oznaka posebno fokusirana na dva aspekta: 1) održivost i 2) zdravlje i sigurnost. Ovi kriterijumi su bazirani na primjeni dobrih praksi čiji su benefiti: promocija u okviru vodiča „Good Travel Guide“ i sticanje dodatnih znanja o zahtjevima turista sa međunarodnog tržišta. Dodatni benefit ove setifikacije bila je mogućnost dobijanja besplatnog „Virus-Aware“ sertifikata, koji podrazumijeva **ispunjavanje određenih kriterijuma vezanih za protokole koji se odnose na zdravlje i sigurnost gostiju**.

„Good Travel Seal“ oznaku sa dvije zvjezdice, u trajanju od dvije godine, dobile su **2 turističke agencije**: „Montenegro Destinations“ i „Boka Waves“ i **2 izdavaoca individualnog smještaja**: „D&D“ apartmani i „Mio Monte“ apartmani, koji su aplicirali putem platforme i popunili potrebne kriterijume za dobijanje iste. Uz GTS oznaku „D&D“ apartmani i obje turističke agencije su dobili i „Virus-Aware“ sertifikat.

**Žičara Kotor-Lovćen** (oko četiri kilometra duga, sa 40 gondola), koja spaja grad pod zaštitom UNESCO-a, i Nacionalni park Lovćen, u čijem središtu je Njegošev mauzolej – omogućiće posjetiocima da sa 65 metara nadmorske visine, za 11 minuta dođu na 1.350 metara. Na ovaj način, u značajnoj mjeri se  **smanjuju negativni efekti na životnu sredinu** ovog zaštićenog prostora koji su uzrokovani intenzivnim drumskim saobraćajem, posebno tokom ljetnjih mjeseci, **podize nivo atraktivnosti i konkurentnosti područja**, kao i **satisfakciju turista**.

**Ski centar 1600 – žičara** – ponuda tokom ljetnje sezone (panoramske i tematske rute, škole u prirodi, manifestacije/festivali, promocija lokalnih proizvoda...) – omogućava kontinuitet rada Ski centra, odnosno širenje njegove ponude na duži period tokom godine čime se podstiče njegova održivost u poslovanju, ali i daje **podsticaj razvoju pratećih sadržaja i proizvoda kojim se otvaraju nova radna mjesta.**


- **Generalni izazovi bržem razvoju mogu se posmatrati sa aspekta:**

1. **kvaliteta ukupnog turističkog proizvoda sa pratećim ambijentom** – a odnose se na: i pored određenih realizovanih aktivnosti, i dalje nezadovoljavajuće stanje turističke infra i supra strukture, saobraćajne i energetske infrastrukture, kao i vodosnabdijevanja; pitanje odlaganja, separacije i reciklaže čvrstog otpada; pitanje otpadnih voda; nerealizovane investicione projekte; regionalnu neujednačenost turističke ponude; izražen stepen sezonalnosti i visok udio “sive” zone u poslovanju turističke privrede; nezadovoljavajući nivo kvaliteta kadra u turizmu; neadekvatan, neažuran i nepotpun obuhvat statističkih pokazatelja turističkog prometa; nezadovoljavajući odnos osnovnih i komplementarnih smještajnih kapaciteta i nedovoljan broj visoko-kvalitetnih hotelskih objekata; kao i ograničen učinak promotivno - marketinških aktivnosti, i

2. **vanjskih / kriznih uslova** – koji se ogledaju u ekonomskoj i političkoj nestabilnosti, zdravstvenoj krizi i ratnim dešavanjima, prirodnim nepogodama - svi smo svjedoci prerastanja pandemije COVID-19 u ekonomsku krizu velikih razmjera koja je uzrokovala enorman pad turističke tražnje na globalnom nivou, smanjenje broja radnih mjesta i prihoda ostvarenih od turizma. Negativan efekat ratnih dešavanja između Rusije i Ukrajine reflektovao se i na turistička kretanja - smanjenje turističkog prometa sa tih tržišta. Prevažilaženje ovakvih i sličnih situacija ad-hoc rješenjima, ukazuje na nesprovođenje plana za krizno upravljanje, odnosno upitno je postojanja definisanog plana kriznog menadžmenta destinacije.

### III – TABELA ZA IZVJEŠTAVANJE PO AKTIVNOSTIMA

<b>STRATEŠKI CILJ:</b>		INVESTICIONIM ULAGANJIMA I FORMALIZACIJOM TURISTIČKOG PROMETA CRNA GORA SE AFIRMIŠE KAO GLOBALNO PREPOZNATA TURISTIČKA DESTINACIJA SA SMANJENOM SEZONALNOŠĆU POSLOVANJA, UMJERENIJIM REGIONALNIM DISBALANSOM I PRIORITIZACIJOM TURIZMA U RAZVOJNIM POLITIKAMA	
<b>Operativni cilj 1:</b>		Unaprijeđen regulatorni okvir u turizmu uz formalizaciju turističkog prometa	
<b>INDIKATORI UČINKA</b>	<b>Polazne vrijednosti 2021. godina</b>	<b>Ostvarena vrijednost 2022. godina</b>	<b>Ciljne vrijednosti 2023. godina</b>
Broj usaglašenih zakona/podzakonskih akata	0	0	3
Povećanje broja noćenja turista u Sjevernom i Centralnom regionu Crne Gore	741.000 (broj ostvarenih noćenja u Sjevernom i Centralnom regionu CG u 2019 godini imajući u vidu da su 2020/21 godine bile nereprezentativne zbog pandemije)	766.787 (Index 22/19 – 103,47)	Index 23/19 - 105

Aktivnost	INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum počet ka	Datum završetka	Status realizacije AAA 	Obrazloženje / Novi rok	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/pla nirani izvori finansiranja	Sredstva realizovana /izvor finansiranja	Napomena / Preporuke za naredni period sprovođenja
<b>MJERA 1.1 Savjetodavni i regulatorni okvir</b>									
1. Sprovođenje aktivnosti na formiranju Nacionalnog savjeta za turizam	Formiran Nacionalni savjet za turizam	MERT	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	Vlada je na sjednici od 8. decembra 2022. godine, donijela Odluku o obrazovanju Nacionalnog savjeta za turizam. ("Sl. list CG", br. 15/23 od 08.02.2023)	Nijesu potrebna sredstva	/	/

2. Izrada Zakona o turizmu i ugostiteljstvu	Usvojen Zakon	MERT / RG	III Q 2021.	I Q 2022	Nerealizovano	I Q 2023. / Programom rada 42. VCG za 2021. godinu, koji je donijet u martu iste godine, bila je predviđena izrada Predloga zakona o turizmu i ugostiteljstvu. Izrada predmetnog teksta bila je završena i za isti je 23.02.2022. g. dobijena su pozitivna mišljenja SZZ i EK.  Kako je u međuvremenu došlo do reorganizacije VCG, kao i ministarstava, to je 07.11.2022. g. donijeto novo Rešenje o obrazovanju RG za razmatranje teksta Predloga zakona o turizmu i ugostiteljstvu, sa	Nijesu potrebna sredstva	4.800,00 €  Shodno okolnostima navedenim u obrazloženju, u nastojanju da se ubrza process izrade zakona, angažovan je konsultant	Intenzivirati rad Radne grupe
---	---------------	--------------	----------------	----------	---------------	---	--------------------------	--	-------------------------------

zadatkom da  
razmotri i  
eventualno  
inovira tekst  
Predloga zakona  
sa rokom: IV Q  
2022. g.

Rok za  
utvrđivanje  
predloga Zakona  
o turizmu i  
ugostiteljstvu je  
prolongiran za IQ  
2023.g. iz razloga  
što je u 2022.g.  
došlo do izmjena  
u organizaciji  
državne uprave,  
te je bilo  
potrebno  
dodatno vrijeme  
za izradu  
konačnog teksta  
Predloga zakona.

<b>3. Izrada Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o turističkim organizacijama</b>	<b>Usvojen Zakon</b>	MERT/ NTO, RG	IV Q 2022.	IV Q 2022	<b>Nerealizovano</b>	II Q 2023. / MERT- U skladu sa PRV za 2022. g. MERT je započelo proceduru izrade Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o TO, u cilju kvalitetnijeg uređenja poslovanja u oblasti turizma i ugostiteljstva sa naglaskom na precizno definisanje prava i obaveza TO, naplatu i raspodjelu namjenskih prihoda, usklađivanje mjerodavnih akata TO sa Zakonom, privrednu djelatnost TO, propisivanje NTO-a, unapređenje saradnje sa	12.500,00 Budžet CG	Sredstva nisu utrošena	Intenzivirati rad Radne grupe
--	----------------------	------------------	---------------	-----------	----------------------	---	------------------------	------------------------	-------------------------------

lokalnom samoupravom, kao i normativno uređivanje drugih ciljeva uz konsultacije sa drugim državnim organima, lokalnim samoupravama i turističkom privredom.

Do prolongiranja je došlo sa razloga što je Radna grupa formirana tek u avgustu mjesecu 2022.g. nakon čega je došlo do izmjena u organizaciji državne uprave. Sve navedeno je zahtijevalo formiranje nove radne grupe, zbog čega je prolongiran i rok.

Budžetom za 2023. je predviđen iznos



						<p>od 5.000,00 za realizaciju ove aktivnosti.</p> <p>NTO CG: Predstavnik NTO CG je član Radne grupe formirane od strane MER-a. Imajući u vidu značaj ovog zakona NTO CG je formirao internu radnu grupu za pripremu sugestija koje će biti dostavljene resornom ministarstvu.</p>			
<p><b>4. Izrada Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o boravišnoj taksi</b></p>	<p><b>Usvojen Zakon</b></p>	<p>MERT / NTO, RG</p>	<p>IV Q 2022</p>	<p>IV Q 2022</p>	<p>Nerealizovano</p>	<p>II Q 2023. /</p> <p>U skladu sa PRV za 2022. g. MERT je započelo proceduru izrade Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o BT, u cilju kvalitetnijeg uređenja</p>	<p>12.500,00 Budžet CG</p>	<p>Sredstva nisu utrošena</p>	<p>Intenzivirati rad Radne grupe</p>

poslovanja u  
oblasti turizma i  
ugostiteljstva sa  
naglaskom na  
utvrđivanje  
preciznih  
kriterijuma za  
naplatu i  
raspodjelu BT,  
kao i definisanje  
drugih ciljeva uz  
konsultacije sa  
drugim državnim  
organima,  
lokalnim  
samoupravama i  
turističkom  
privredom.

Do prolongiranja  
je došlo sa  
razloga što je  
Radna grupa  
formirana tek u  
avgustu mjesecu  
2022.g. nakon  
čega je došlo do  
izmjena u  
organizaciji  
državne uprave.  
Sve navedeno je  
zahtijevalo  
formiranje nove

						radne grupe, zbog čega je prolongiran i rok.			
						Budžetom za 2023. je predviđen iznos od 5.000,00 za realizaciju ove aktivnosti			
						NTO CG: Predstavnik NTO CG je član Radne grupe formirane od strane MERT-a. Imajući u vidu značaj ovog zakona NTO CG je formirao internu radnu grupu za pripremu sugestija koje će biti dostavljene resornom ministarstvu.			

MJERA 1.2. Zdravstveno – epidemiološki ambijent									
1. Razvijanje, uvođenje i primjena zdravstveno – sanitarno – epidemioloških	Broj donešenih protokola / standarda  26 pripremljenih dokumenata	MZ, IJZ / MERT, PKCG, ISME turistička privreda	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	IJZ je u kontinuitetu informisao javnost o epidemiološkoj situaciji vezana za	Nisu potrebna sredstva	/	Tokom 2023. godine, u cilju održavanja stabilne zdravstveno – epidemiološke situacije, sprovodiće se, pored redovnih, i dodatne, ad hoc preventivne mjere u

<p>protokolarnih standarda, uslova i mjera u okviru pružanja turističko-ugostiteljskih usluga (uz monitoring primjene i mjerenje uticaja epidemije na turistička kretanja)</p>					<p>Covid 19; sa ukupno 26 pripremljenih dokumenata; dok su ugostitelji koristili Vodič kroz sigurnosno-zdravstvene protokole.</p> <p>Takođe, shodno Pravilniku o programu obuke za sticanje osnovnih znanja o ličnoj higijeni i mjerama zaštite od zaraznih bolesti i načinu njegovog sprovođenja ("Službeni list Crne Gore", br. 029/22 od 18.03.2022), u periodu 05-06.05.2022. u hotelu "Karisma Hotels Adriatic Montenegro" DOO u Ulcinju, sprovedena je obuka za sticanje</p>			<p>pravcu sprečavanja eventualne pojave i širenja zaraznih bolesti.</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	---

osnovnih znanja  
o ličnoj higijeni i  
mjerama zaštite  
od zaraznih  
bolesti, koju je  
prošlo 16  
polaznika

U dijelu koji se  
odnosi na  
vakcinaciju protiv  
Covid 19 izrađene  
su nacionalne  
preporuke za  
populaciju/zaspo  
slene u  
ugostiteljskim  
objektima – link:  
<https://www.ijzc.g.me/me/novosti/preporuke-o-vakcinaciji-protiv-covid-19-azurirano-21042022>

Tokom 2022.  
godine u IJZ  
sačinjeno 12  
mjesečnih  
izvještaja o  
kretanju zaraznih  
bolesti u Crnoj  
Gori. Godišnji

izvještaj će se pripremiti do kraja juna 2023. godine.

Na sajtu IJZ vrši se redovno ažuriranje predloženih mjera za kontrolu i prevenciju zaraznih bolesti od većeg javnozdravstvenog rizika.

-PKCG realizovala je Radionicu na temu "Kontrola i prevencija obolijevanja od legionarske bolesti, legioneloza povezana sa putovanjem i odgovor javnog zdravlja", koja je održana 12.12.2022.g., u saradnji sa IJZ, a u skladu sa Planom i Programom Kontinuirane

medicinske  
edukacije (KME)  
koji je usvojen od  
strane  
Ministarstva  
zdravlja.

Edukacija je bila  
namijenjena  
menadžerima  
ugostiteljskih  
objekata,  
hotelijerima, kao  
i menadžerima  
smještajnih  
objekata koji  
imaju centralne  
sisteme hlađenja,  
grijanja i  
vodosnabdijevanj  
a, saune i bazene  
za kupanje.

ISME je  
prepoznao značaj  
i potrebu razvoja  
standarda koji se  
odnose na  
zdravstveno  
sanitarno  
epidemiološke  
mjere u okviru  
pružanja  
turističko

ugostiteljskih  
mjera i preko  
Tehničkog  
komiteta za  
turizam i srodne  
usluge aktivno je  
učestvovao u  
izradi  
međunarodnih  
standarda koji su  
na nacionalnom  
nivou prihvaćeni  
kao MEST CWA  
5643-1 i MEST  
CWA 5649-2.

Link:

[https://isme.me/sr\\_ME/project/list?keywords=MEST%20CWA%205643-1&status%5B0%5D=IN\\_DEVELOPMENT&status%5B1%5D=PUBLISHED&operatorCommittee=1&operatorStdType=3&listMode=DEFAULT](https://isme.me/sr_ME/project/list?keywords=MEST%20CWA%205643-1&status%5B0%5D=IN_DEVELOPMENT&status%5B1%5D=PUBLISHED&operatorCommittee=1&operatorStdType=3&listMode=DEFAULT)



**MJERA 1.3. Jačanje institucionalnih kapaciteta (Inspeksijske službe i Uprave za statistiku – MONSTAT)**

<b>1. Sprovođenje aktivnosti na povećanje broja turističkih i drugih inspektora koji vrše nadzor nad sprovođenjem zakona iz oblasti turizma</b>	<b>Broj novo-zaposlenih inspektora</b>  2	UIP / MERT	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	Donijet Plan pojačanog nadzora u ljetnjoj turističkoj sezoni, kojim se preciziraju aktivnosti i njihova organizacija i koordinacija, broj angažovanih inspektora i raspored po opštinama, izvještavanje, saradnja sa organima i institucijama	Budžet nadležne institucije	Budžet nadležne institucije	UIP – će, i tokom 2023. godine donijeti plan za pojačani nadzor inspeksijskih službi tokom ljetnje turističke sezone i u skladu sa istim vršiti povećanje broja inspektora / ki
<b>2. Sprovođenje aktivnosti na organizovanju edukacija, usavršavanje i opremanje inspektora, kao i kreiranje modela za vrijednovanje njihovog rada</b>	<b>Broj radionica /obuka</b>  3  (1.Upravni postupak  2. Zakon o inspeksijskom nadzoru  3. Zakon o prekršajima)	UIP / MP	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	Kontinuirano se vrši obuka inspektora inspekcija koje učestvuju u pojačanom nadzoru u sezoni i posebno novozaposlenih i inspektora na početnim pozicijama, na	Budžet nadležne institucije	Budžet nadležne institucije	UIP će u kontinuitetu vršiti aktivnosti na planu unapređenja edukacije inspektora

teme: primjena sektorskih propisa, koji uređuju djelatnosti koje se vrše u sezoni, postupci (inspekcijski nadzor, upravni i prekršajni postupak.

2. Kontinuirano se postupa po internim procedurama Uprave za postupanje po inicijativama za vršenje inspekcijskog nadzora (broj inicijativa se povećava u sezoni);

3. Realizovana je dodatna obuka inspektora za adekvatno korišćenje informacionih sistema (JIIS), kao i obuka

<b>3. Sprovođenje aktivnosti na koordinaciji rada turističke inspekcije i drugih inspeksijskih službi</b>	<b>Broj zajednički sprovedenih inspeksijskih aktivnosti</b>  U toku ljetnje turističke sezone izvršeno je oko 2.000 zajedničkih inspeksijskih nadzora.	UIP	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	novozaposlenih inspektora.  Pojačan inspeksijski nadzor kako u predsezoni tako i vrijeme trajanja sezone - U cilju pripreme turističke sezone, Uprava je u predsezoni vršila pojačani inspeksijski nadzor u svim djelatnostima koje učestvuju u turističkom proizvodu Crne Gore, posebno na primorju, preko inspektora (Turistička, Zdravstveno-sanitarna, Tržišna, Inspekcija rada i ostale inspekcije UIP, po potrebi)	Budžet nadležne institucije	Budžet nadležne institucije	Tokom ljetnje turističke sezone 2023. godine, planu je organizovanje zajedničkih inspeksijskih kontrola
---	--	-----	----------	-----------	-------------	--	-----------------------------	-----------------------------	---


<p><b>4. Sprovođenje mjera i aktivnosti na povećanju broja službenika i njihove edukacije u Upravi za statistiku – MONSTAT u sektoru koji je zadužen za prikupljanje i obradu podataka za oblast turizma</b></p>	<p><b>Broj novo-zaposlenih</b> <b>Broj obuka, seminara i sl.</b></p>	<p>MONSTAT/ MERT, ekspertska podrška</p>	<p>I Q 2022</p>	<p>IV Q 2022</p>	<p><b>Nerealizovano</b></p>	<p>Usled nedostatka finansijskih sredstava aktivnost nije realizovana.  / I Q – IV Q 2023.</p>	<p>Budžet nadležne insitucije</p>	<p>/</p>	<p>MONSTAT – preporuka je da predmetna mjera bude dio AP za 2023. godinu imajući u vidu važnost predmetne aktivnosti</p>
<p><b>5. Formiranje Radne grupe za sprovođenje aktivnosti na pripremi plana za organizovanje edukacija, usavršavanje, obuka zaposlenih u lokalnim turističkim organizacijama u dijelu koji se odnosi na prikupljanje podataka o turističkom prometu</b></p>	<p><b>Formirana Radna grupa i donešen Plan</b>  RG je formirana i donešen je AP</p>	<p>MERT/ LTO Lokalne uprave, MONSTAT</p>	<p>I Q 2022</p>	<p>IV Q 2022</p>	<p><b>Realizovano</b></p>	<p>MERT -Rješenjem br. 018-330/22-13877/3 od 02.12.2022. g. formirana je Radna grupa za pripremu Plana za organizovanje, edukaciju, usavršavanje i obuke zaposlenih u LTO-ima koji se bave prikupljanjem i obradom podataka o turističkom prometu, i koju čine predstavnici MONSTAT-a, MERT-a, TO</p>	<p>Budžet nadležne insitucije</p>	<p>Budžet nadležne insitucije</p>	<p>Aktivnosti će se nastaviti u kontinuitetu, uz akcenat na primjenu savremenih, digitalnih i ostalih alata za prikupljanje i obradu statističkih podataka</p>

Budva, TO  
Danilovgrad i TO  
Žabljak

MONSTAT:  
Realizacija  
aktivnosti  
započeta u  
decembru 2022.  
MONSTAT je sa  
NTO održao  
inicijalni sastanak  
na kom je  
konstatovano da  
je potrebno  
napraviti  
sporazum o  
saradnji između  
Uprave za  
statistike i NTO, u  
cilju kreiranja  
plana aktivnosti  
zajedničkog  
djelovanja, obuka  
i treninga ka LTO  
kako bi se od njih  
dobili što  
precizniji podaci  
o turističkom  
prometu u  
njihovim  
opštinama, i što  
većoj  
usklađenosti  
njihovih podataka  
sa RB-90 bazom  
podataka koju  
vodi MUP.

RG će se baviti izradom dokumenata (instrukcija) za LTO a kojim će se obuhvatiti pitanja kao što su: definicija turista (bez radnika), obuhvat turističkog prometa, slanja podataka Monstatu uključujući korišćenje E-upitnika, kvalitet podataka, sva metodološka pojašnjenja, kao i pitanja koja se odnose na prezentaciju statističkih podataka LTO javnosti kao ne bi došlo do pogrešnog tumačenja izvora i podataka. Jedan od zadataka RG će kao krajnji cilj biti objavljivanje podataka individualnog, tj. tzv. „privatnog smještaja“ na



Operativni cilj 2: Unaprijeđena turistička i prateća infra i supra struktura									
INDIKATORI UČINKA		Polazne vrijednosti 2021. godina		Ostvarena vrijednost 2022. godina			Ciljne vrijednosti 2023. godina		
Broj projekata turističke i prateće infra i supra strukture		0		18			20 projektnih		
Aktivnost	INDIKATOR IREZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Datum završetka	Status realizacije AAA 	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/ planirani izvor finansiranja	Sredstva realizovana /izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
MJERA 2.1: Turistička infra i supra struktura									
1. Nastavak gradnje ski centra „Kolašin 1600“ Kolašin	Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu unapređenja infrastrukture u okviru ski centra Kolašin 1600	MERT / Uprava javnih radova/ DOO Skijališta CG	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	1.Izrada konačnog izvještaja revizije za Glavni projekat za izgradnju interne saobraćajnice od kružnog toka do trafostanice TS 35/10kV Kolašin 1450-1600;	Kapitalnim budžetom za 2022. godinu su bila opredijeljena sredstva u iznosu od 2.436.342 eura	U 2022. godini na realizaciji projekta je utrošeno 5.932.915, 32 eura <u>Obrazloženje:</u> Shodno	Projekat se realizuje kao višegodišnji projekat kroz Kapitalni budžet Crne Gore.  U 2023. godini je planiran nastavak aktivnosti na ovom višegodišnjem projektu



6

2. Žičara K7 – kojom su povezivani ski centri „Kolašin 1450“ i „Kolašin 1600“, stavljena je u funkciju 14.02.2022. godine;

3. TS 10/04 kV za napajanje žičare K7 - pribavljanje građevinske dozvole za uvođenje izvođača u radove;

4. izgradnja ski staza uz žičaru K7 (9 km), sa pratećom opremom i signalizacijom, realizovana je po principu „projektuj i izgradi“ I stavljene su u funkciju istovremeno sa žičarom K7, odnosno 14.02.2022. godine;

5. Izvršena je nabavka i isporuka mehanizacije (tabači za snijeg – 2 vozila) za pripremu i održavanje ski staza nove žičare Ski centra;

6. Završena je adaptacija krova

planiranoj i realizovanoj dinamici radova, tokom 2022. godine, UKP vršila je preusmjeravanja iznosa sredstava sa drugih budžetskih pozicija, radi efikasnijeg završetka projekta.

koji će uključivati i izgradnju dva ski lifta, instaliranje osvjjetljenje staze, kao i druge infrastrukturne aktivnosti od značaja za ovaj višegodišnji projekat. Planirana sredstva za 2023. godinu kroz Kapitalni budžet iznose 469.269 eura.

Predlog mjera / preporuke:

- Intenzivirati aktivnosti na izgradnji u cilju stavljanja u funkciju novih kapaciteta;
- Neophodno je da Ministarstvo finansija i Uprava za katastar i državnu imovinu sprovedu do kraja Odluke o eksproprijaciji privatnog zemljišta u sklopu projekta „Kolašin 1600“;

						garaže za smještaj korpi uz žičaru K8;  / Višegodišnji projekat čija se realizacija nastavlja i u 2023. godini			- Formiranje operativnog tima od strane Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma
2.Nastavak aktivnosti na izgradnji ski centra „Žarski“ Mojkovac	Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu stavljanja u funkciju ski centra „Žarski“  4	MERT / Uprava javnih radova/ DOO Skijališta CG	I Q 2022	IV Q 2022	Djelimično realizovano	1. Radovi na izgradnji puta Vragodo – Vrioca - Žarski katun - II faza; 2. Radovi na sanaciji nestabilnih kosina; 3. Nabavka žičare šestosjeda Z4 – Izvođeni su zemljani i armirano-betonski radovi; 4. Ski staze – Realizacija završnih radova na dijelu ski staza;  / Višegodišnji projekat čija se realizacija nastavlja i u 2023. godini	Kapitalnim budžetom za 2022. godinu su bila opredijeljena sredstva u iznosu od 2.424.939 eura	U 2022. godini na realizaciji projekta je utrošeno 993.107,92 eura, dok je za 2023. godinu kroz Kapitalni budžet predviđeno 2.021.701 eura. Do sada je u projekat ukupno investirano €14.039.408.  <i>Obrazloženje:</i> Shodno planiranoj i realizovanoj dinamici radova, tokom 2022. godine, UKP	U 2023. godini je planiran nastavak aktivnosti na ovom višegodišnjem projektu koji će uključivati i nastavak realizacije infrastrukturnih radova na pristupnom putu Vragodo-Vrioci-Žarski katun, kao i aktivnosti na realizaciji sekundarne elektroenergetske infrastrukture i vodosnabdijevanja uslužno-servisnih objekata bazne stanice. Takođe, nastavak izgradnje šestosjedne isklopive žičare Z4 i 9,5 km pratećih ski staza.

							<p>vršila je preusmjeravanja iznosa sredstava sa drugih budžetskih pozicija, radi efikasnijeg završetka projekta.</p>	<p>Predlog mjera / preporuke:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>-Intenzivirati aktivnosti na izgradnji putne, elektroenergetske i vodovodne infrastructure;</li> <li>Neophodno je da Ministarstvo finansija i Uprava za katastar i državnu imovinu u saradnji sa lokalnom samoupravom pokrenu i sprovedu do kraja postupke o eksproprijaciji privatnog zemljišta na trasi žičare i ski staza, kao i na trasi saobraćajnice do Žarskog;</li> <li>- Formiranje operativnog tima od strane Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma</li> </ul>
--	--	--	--	--	--	--	---	---

<p>3. Nastavak aktivnosti na izgradnji ski centra „Cmiljača“ Bijelo Polje</p>	<p>Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu stavljanja u funkciju ski centra „Cmiljača“</p> <p>2</p>	<p>MERT / Uprava javnih radova/ DOO Skijališta CG</p>	<p>I Q 2022</p>	<p>IV Q 2022</p>	<p>Djelimično realizovano</p>	<p>1. Sanacija puta Ravna Rijeka – Jasikovac - Izrada i revizija glavnog projekta sanacije puta „Ravna Rijeka – Jasikovac“ je završena;</p> <p>2. Pripremne aktivnosti na izvođenju radova na izgradnji vodosnabdijevanja uslužno – servisnih objekata na lokaciji planinskog centra Cmiljača;</p> <p>Svi infrastrukturni radovi koji su započeti u ranijem periodu su i dalje u toku i isti će biti nastavljeni i u 2023. godini.</p> <p>/</p> <p>Višegodišnji projekat čija se realizacija nastavlja i u 2023. godini</p>	<p>Kapitalnim budžetom za 2022. godinu su bila opredijeljena sredstva u iznosu od 2.489.411 eura</p>	<p>U 2022. godini na realizaciji projekta je utrošeno 18.921,01 eura, dok je za 2023. godinu kroz Kapitalni budžet predviđeno 2.001.691 eura. Do sada je u projekat ukupno investirano 17.109.209 eura.</p> <p><u>Obrazloženje:</u> Shodno planiranoj i realizovanoj dinamici radova, tokom 2022. godine, UKP vršila je preusmjeravanja iznosa sredstava sa drugih budžetskih pozicija, radi efikasnijeg</p>	<p>Za 2023. godinu je planiran nastavak aktivnosti na ovom višegodišnjem projektu koji će uključivati nastavak realizacije izgradnje ski centra. Nastavak realizacije aktivnosti na izgradnji putne, elektroenergetske infrastrukture, šestosjedne isklopive žičare Z7 sa pratećih 3 km ski staza, kao i bazne stanice.</p> <p><u>Predlog mjera / preporuke:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Intenzivirati aktivnosti na izgradnji elektroenergetske i vodovodne infrastrukture;</li> <li>- Neophodno je da Ministarstvo finansija i Uprava za katastar i državnu imovinu pokrenu i sprovedu do kraja postupke o eksproprijaciji</li> </ul>
---	--	---	-----------------	------------------	-------------------------------	---	--	--	--

								završetka projekta.	privatnog zemljišta na trasi žičare i ski staza;  - Formiranje operativnog tima od strane Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma
4. Nastavak aktivnosti na izgradnji ski centra „Hajla-Štedim“ Rožaje	Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu stavljanja u funkciju ski centra „Hajla-Štedim“  3	MERT / Uprava javnih radova/ DOO Skijališta CG	I Q 2022	IV Q 2022	Djelimično realizovano	1. Završeni radovi na izgradnji putne infrastrukture na trasi Rožaje – Štedim;  2. Započete aktivnosti na izradi idejnog rješenja za baznu stanicu;  3. Žičara -u toku je izmjena glavnog projekta u dijelu koji se odnosi na plato ispred polazne žičare i konstrukciji garaže;  3.Elektroenergetska infrastruktura –  Imenovanje novih članova Komisije čiji je zadatak da završe	Kapitalnim budžetom za 2022. godinu su bila opredijeljena sredstva u iznosu od 1.769.021 eura	U 2022. godini na realizaciji projekta je utrošeno 1.355.430,16 eura, dok je za 2023. godinu kroz Kapitalni budžet predviđeno 4.052.460 eura. Do sada je u projekat ukupno investirano 12.426.537 eura.	Za 2023. godinu je planiran nastavak aktivnosti na ovom višegodišnjem projektu koji će uključivati nastavak realizacije izgradnje ski centra. Nastavak izgradnje šestosjedne žičare sa pratećim ski stazama, objekta bazne stanice kao i potrebne elektro i vodovodne infrastrukture.  <u>Predlog mjera / preporuke:</u>  - Intenzivirati aktivnosti na izgradnji skijališta „Štedim-Hajla“, pogotovo na

						započete aktivnosti na pripremi dokumentacije neophodne za raspisivanje javnih nadmetanja.  /		<u><b>Obrazloženje:</b></u> Shodno planiranoj i realizovanoj dinamici radova, tokom 2022. godine, UKP vršila je preusmjeravanja iznosa sredstava sa drugih budžetskih pozicija, radi efikasnijeg završetka projekta.	izgradnji elektroenergetske i vodovodne infrastrukture, a u cilju stavljanja u funkciju ovog skijališta;  - Formiranje operativnog tima od strane Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma
5. Nastavak aktivnosti na izgradnji skijališta „Savin kuk“ Žabljak	Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu unapređenja infrastrukture u okviru skijališta „Savin kuk“  0	MERT / Uprava javnih radova	I Q 2022	IV Q 2022	Nerealizovano	Sve aktivnosti koje se odnose na ugovore koje Uprava za kapitalne projekte sprovodi za projekte izgradnje skijaške infrastrukture na skijalištu Savin kuk na Žabljaku su ranije privremeno obustavljene.  /	Kapitalnim budžetom za 2022. godinu su bila opredijeljena sredstva u iznosu od 1.333.976 eura	U 2022. godini na realizaciji projekta nije bilo utrošenih sredstava, dok je za 2023. godinu kroz Kapitalni budžet predviđeno 6.901,00 euro. Do sada je u projekat ukupno	Za dalje aktivnosti na realizaciji projekta potrebno je postići dogovor na međuresorskom nivou, a u svijetlu Izveštaja misije Savjetodavne unije Centra za svjetsku baštinu i IUCN-a za dobro Svjetske baštine Nacionalnog parka „Durmitor“.

						Višegodišnji projekat čija će realizacija, s obzirom da je obustavljena u 2022., biti započeta u 2023. godini		investirano 9.815.015 eura	
6. Izgradnja garaže za potrebe ski centra „Kolašin 1600“, Kolašin	Izgrađena garaža u okviru ski centra „Kolašin 1600“  1	MERT / Uprava javnih radova/ DOO Skijališta CG	I Q 2022	IVQ 2022	Realizovano	1. Završena je tehnička kontrola glavnog projekta za izgradnju garaže za potrebe skijališta.  /  Višegodišnji projekat čija se realizacija nastavlja i u 2023. godini	Kapitalnim budžetom za 2022. godinu su bila opredijeljena sredstva u iznosu od 906.201 eura	U 2022. godini na realizaciji projekta je utrošeno 1.303.670 eura, dok je za 2023. godinu kroz Kapitalni budžet predviđeno 2.208.069,00 eura. Do sada je u projekat ukupno investirano 2.330.610 eura.  <i>Obrazloženje:</i> Shodno planiranoj i realizovanoj dinamici radova, tokom 2022. godine, UKP vršila je	Tokom 2023. godine nastavljaju se aktivnoisti

									preusmjeravanja iznosa sredstava sa drugih budžetskih pozicija, radi efikasnijeg završetka projekta.
7. Izgradnja hidrotehničke infrastrukture za potrebe Ski centra „Kolašin 1600“	Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu obezbjeđivanja hidrotehničke infrastrukture  2	MERT / Uprava kapitalnih projekata / DOO Skijališta CG	I Q 2022	IV Q 2022	Djelimično realizovano (započeta realizacija)	<p>1. Pribavljanje upotrebne dozvole za vodosnabdijevanje bazne stanice Ski centra koji čine 2 kaptaže;</p> <p>2. Izrađeno je Idejno rješenje vodovodnog sistema kojim se obezbjeđuju potrebne količine vode za piće, sanitarne potrebe, protivpožarnu zaštitu i osniježavanje ski staza planinskih centara „Kolašin 1600“ i „Kolašin 1450“ i potpisan je Ugovor sa izvođačem radova za izgradnju hidrotehničke infrastrukture za</p>	Kapitalnim budžetom za 2022. godinu su bila opredijeljena sredstva u iznosu od 726.047 eura	U 2022. godini na realizaciji projekta nije bilo utrošenih sredstava, dok je za 2023. godinu kroz Kapitalni budžet predviđeno 2.994.601,00 eura.	Investitor ovog infrastrukturnog projekta je opština Kolašin koja intenzivno saraduje relevantnim subjektima.  Preporuka za naredni period je da se, nakon završetka aktivnosti koje se odnose na vodosnabdijevanje, realizuje sljedeća faza projekta, koja će uključivati izgradnju sistema za vještačko osniježavanje ski centra Kolašin 1600.



						potrebe ski centra „Kolašin 1600“			
						/			
						Višegodišnji projekat čija se realizacija nastavlja u 2023. godini			
8. Izgradnja infrastrukture za potrebe povezivanja dva ski centra „Cmiljača i „Žarski“	Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu povezivanja dva ski centra „Cmiljača“ i „Žarski“	MERT / Uprava javnih radova/ DOO Skijališta CG	I Q 2021	IV Q 2022	Djelimično realizovano (započete aktivnosti)	1.Pripremne aktivnosti na izgradnji puta u cilju povezivanja baznog naselja Cmiljača sa planinskim centrom Žarski	Kapitalnim budžetom za 2022. godinu su bila opredijeljena sredstva u iznosu od 46.592 eura	U 2022. godini na realizaciji projekta nije bilo utrošenih sredstava, dok je za 2023. godinu kroz Kapitalni budžet predviđeno 69.001,00 eura.	Nastavak aktivnosti kroz rad operativnih timova za ski centre Žarski i Cmiljača.
	1					/			
						Višegodišnji projekat čiji se početak realizacije očekuje u 2023. godini i biće predmet narednih AP Strategije			

<p>9. Rekonstrukcija postojeće žičare/izgradnja nove žičare postojećom trasom na skijalištu „Savin kuk“ Žabljak</p>	<p>Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu rekonstrukcije postojeće i izgradnje nove žičare „Savin kuk“</p> <p>0</p>	<p>MERT / Uprava javnih radova/ DOO Skijališta CG</p>	<p>I Q 2022</p>	<p>IV Q 2022</p>	<p><b>Nerealizovano</b></p>	<p>Sve aktivnosti koje se odnose na ugovore koje Uprava za kapitalne projekte sprovodi za projekte izgradnje skijaške infrastrukture na skijalištu Savin kuk na Žabljaku su ranije privremeno obustavljene.</p> <p>/</p> <p>Višegodišnji projekat čiji se početak realizacije očekuje u 2023. godini i biće predmet narednih AP Strategije</p>	<p>Kapitalnim budžetom za 2022. godinu su bila opredijeljena sredstva u iznosu od 711.516 eura</p>	<p>U 2022. godini na realizaciji projekta nije bilo utrošenih sredstava, dok su za 2023. godinu sredstva predviđena kroz kumulativnu stavku.</p>	<p>U 2023. godini planirano je raspisivanje tendera za izradu Studije izvodljivosti za rekonstrukciju stare ili izgradnju nove žičare postojećom trasom žičare na Savinom kuku, koja je predulov za realizaciju ovog infrastrukturnog objekta u zaštićenom prostoru.</p>
---	---	---	-----------------	------------------	-----------------------------	--	--	--	--

10. Izgradnja ski poligona u okviru skijališta „Savin kuk“	Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu izgradnje ski poligona u okviru skijališta „Savin kuk“  1	MERT / Uprava javnih radova/ DOO Skijališta CG	I Q 2022	IV Q 2022	Djelimično realizovano (započeta realizacija)	Projektni zadatak za izradu Idejnog rješenja, Glavnog projekta i izgradnju ski poligona za obuku početnika skijaša“ na lokalitetu Savin kuk, Žabljak, upućen Upravi za kapitalne projekte na dalje postupanje zajedno sa UTU izdatim od strane JP "Nacionalni parkovi Crne Gore".  /  Višegodišnji projekat čija se realizacija nastavlja i nakon 2022. godine i biće predmet narednih AP Strategije	Kapitalnim budžetom za 2022. godinu su bila opredijeljena sredstva u iznosu od 244.310 eura	U 2022. godini na realizaciji projekta nije bilo utrošenih sredstava, dok su za 2023. godinu sredstva predviđena kroz kumulativnu stavku.	Intenzivirati aktivnosti kroz rad operativnog tima za Ski centar na lokalitetu Durmitora.
--	--	--	----------	-----------	---	--	---	---	---

11. Izgradnja montažno demontažnog boba na šinama na ski centru „Kolašin 1600“	Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu u izgradnje montažno demontažnog boba u okviru skijališta „Savin kuk“  1	MERT / Uprava javnih radova/ DOO Skijališta CG	I Q 2022	IV Q 2022	Djelimično realizovano (započeta aktivnost)	Revidiranje i konačno prihvatanje projektne dokumentacije za izgradnju Suvog boba, a shodno Izvještaju misije Savjetodavne unije Centra za svjetsku baštinu i IUCN-a za dobro Svjetske baštine Nacionalnog parka „Durmitor“.  /  Višegodišnji projekat čija se realizacija očekuje u 2023. godini i biće predmet narednih AP Strategije	Kapitalnim budžetom za 2022. godinu su bila opredijeljena sredstva u iznosu od 416.428 eura	U 2022. godini na realizaciji projekta nije bilo utrošenih sredstava, dok su za 2023. godinu sredstva predviđena kroz kumulativnu stavku.	U skladu sa dobijenim mišljenjem Misije Savjetodavne unije Centra za svjetsku baštinu i IUCN, preduzeće se odgovarajuće aktivnosti
12. Nastavak izgradnje na speleološkom objektu Đalovića pećina	Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu stavljanja u funkciju speleološkog objekta „Đalovića pećina“  3	MERT / Uprava za kapitalne projekte	I Q 2022	IV Q 2022	Djelimično realizovano	1.Elektro-en. infrastruktura:  -Dalekovod „Nedakuse-Bistrica“ 35kV - Svi ugovoreni radovi na objektu su završeni i u toku je otklanjanje nedostataka po primjedbama komisije za tehnički prijem objekta;	Kapitalnim budžetom za 2022. godinu su bila opredijeljena sredstva u iznosu od 2.440.305 eura	U 2022. godini na realizaciji projekta je utrošeno 1.350.720 eura, dok je za 2023. godinu kroz Kapitalni budžet predviđeno 1.373.446,00 eura. Do sada je u projekat ukupno	Intenzivirati aktivnosti na rješavanju otvorenih pitanja na projektu valorizacije Đalovića pećine  Potrebno je postići na međusektoralnom nivou dogovor o strateškom značaju projekta, a sve u cilju definisanja daljih aktivnosti i dinamike na realizaciji Projekta,

					<p>-Trafostanica „Bistrica“ 35/10kV - U toku je procedura tehničkog prijema objekta;</p> <p>-Trafostanica „Manastir Podvrh“ 10/0,4kV i Izgradnja 10kV kablovske infrastruktura od TS „Bistrica“ 35/10 kV do buduće TS „Manastir Podvrh“ 10/0,4 kV – U toku je otklanjanje nedostataka po primjedbama komisije za tehnički prijem objekta;</p> <p>2.Vodosnabdijevanje – U toku je usaglašavanje rješenja snabdijevanja vodom objekata na polaznoj stanici žičare između projektanta i Opštine Bijelo Polje;</p> <p>3.Izgradnja objekta vizitiring centra sa pratećim sadržajima i parking prostorom – Izvođeni su radovi na fasadi objekta i uređenju parkinga.</p>	<p>investirano 17.541.911 eura.</p>	<p>imajući u vidu zabranu radova u unutrašnjosti pećine.</p>
--	--	--	--	--	--	-------------------------------------	--

						/			
						Višegodišnji projekat čija se realizacija nastavlja u 2023. godini i biće predmet narednih AP Strategije			
13. Izgradnja nedostajuće infrastrukture za potrebe projekta izgradnje panoramske žičare Kotor – Lovćen	Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu stavljanja u funkciju panoramske žičare  2	MERT/ Koncesionar	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	Sa početkom, u julu 2022. godine, realizuju se aktivnosti koje su planirane za t.g. na izgradnji infrastrukture i pratećih sadržaja, shodno potpisanom ugovoru između VCG i konzorcijuma "Leitner-Žičara Kotor 1350":  -pristupni put i  -parking	1.173.593.29  Navedena sredstva planiranja su u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o budžetu za 2022. godinu, koji je donešen 25. maja 2022. godine.	1.173.593,29 €  Planirana sredstva za 2023. godinu iznose 2.139.002,00 € (Kapitalni budžet)	Nastavak radova planiran je i u 2023. godini, dok se početak rada žičare očekuje tokom ljetnje sezone 2023. godine
14. Sprovođenje mjera i aktivnosti na unapređenju kvaliteta infrastrukture u zoni Morskog dobra	Broj novih zona za nautička sidrišta: 2 zone	MEPPU, JP MD/ MERT	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	Urađena je Studija tehničko tehnoloških uslova za lokacije nautičkih sidrišta u Bokokotorskom i Budvanskom zalivu, uz	Budžet JP Morsko dobro	Budžet JP Morsko dobro	Predmetne aktivnosti treba da se realizuju u kontinuitetu na što intenzivniji način

	<p>Broj novih sidrišta: 7 sidrišta</p> <p>Broj projekata uređenja obalne infrastrukture 1 studija</p>				<p>ucrtavanje/prepoznavanje lokacija za nautička sidrišta u program privremenih objekata u zoni morskog dobra za period 2019-2023. godine, shodno odrađenim studijama tehničko tehnoloških uslova za formiranje nautičkih sidrišta u Budvanskom i Tivatskom zalivu</p> <p><u>Napomena:</u> pozicije u Budvanskom zalivu: NorthEast od Sv. Nikola, SouthWest od rta Zavala; pozicije u Tivatskom zalivu: sidrište ispred naselja Donja Lastva, tri nautička sidrišta ispred naselja Đuraševići, tri nautička sidrišta ispred naselja Krašići.</p> <p>/</p> <p>Realizacija aktivnosti se nastavlja u 2023. godini</p>			
--	---	--	--	--	---	--	--	--

<p>15. Sprovođenje mjera i aktivnosti na održavanju postojeće i postavljanju nove turističke signalizacije duž magistralnih i regionalnih putevima</p>	<p>Broj postojećih (popravljenih) i novih znakova turističke signalizacije  34 znakova</p>	<p>MERT/ Lokalne uprave, Uprava za saobraćaj, JP NPCG</p>	<p>I Q 2022</p>	<p>IV Q 2022</p>	<p>Djelimično realizovano  (započeta aktivnost)</p>	<p>Na osnovu urađenog Katastra turističke signalizacije sa situacionom analizom postojeće signalizacije za magistralne puteve M1, M2 i M3 (sa procijenjenom sumom za njihovu popravku i zamjenu u iznosu cca. 100.000,00 €), konstatovan je nedostatak sredstava za raspisivanje tendera za postavljanje signalizacije duž magistralnih i regionalnih puteva.  Shodno tome, tokom 2022. godine raspisan je tender za postavljanje signalizacije (znaci - dobrodošlice) na drumskim graničnim prelazima i sklopljen Ugovor sa najpovoljnijom ponuđačem (vrijednost radova/usluge je 60.000,00€, sa rokom</p>	<p>40.000,00€  Budžet Crne Gore</p>	<p>Sredstva nisu utrošena  - Budžet Crne Gore 2023. – 250.000,00 €  Kumulativno za: unapređenje turističke infrastrukture sa pratećim sadržajima (signalizacija, planinarske/biciklističke staze, panoramski putevi, valorizacija manje poznatih lokaliteta, projekat “Neka bude čisto”)</p>	<p>Nastavak aktivnosti koje se odnose na popravku/zamjenu i postavljanje turističke signalizacije na magistralnim putevima u CG</p>
--	--	---	-----------------	------------------	---	---	---	--	---



						izvršenja II Q 2023. godine. / Realizacija aktivnosti se nastavlja u 2023. godini			
16. Sprovođenje mjera i aktivnosti na održavanju i unapređenju kvaliteta odmorišta i vidikovaca pored puteva	Broj postojećih održavanih i novih odmorišta i vidikovaca pored puteva  3	Lokalne samouprave	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	Opština Tivat - Realizacija aktivnosti na projektu panoramskog puta na poluostrvu Luštica- "Life od Luštica", gdje će posjetioci moći da obiđu brojna ruralna područja i poljoprivredna gazdinstva. U drugoj fazi će se kreirati turističke mape na više jezika, kreiraće se audio vodič duž cijele trase i ukoliko bude izvodljivo postaviće se i turistička signalizacija. Projekat se realizuje u saradnji sa TO Tivat;  - NP Durmitor - Uređenje vidikovca Ćurevac;  - Opština Zeta - uređenje vidikovca u	Budžet lokalnih uprava	Budžet lokalnih uprava	U skladu sa raspoloživim sredstvima, planirati u svim opštinama izgradnju i održavanje odmorišta pored puteva

						blizini vodoizvorišta Bolje sestre			
						/			
						Realizacija aktivnosti se nastavlja u 2023. godini			
17. Sprovođenje mjera i aktivnosti na uređenju i mapiranju planinskih staza u okviru Nacionalne mreže planinskih staza	Broj markiranih planinarskih staza  70 staza	MERT/ Planinarski savez CG, planinarski klubovi, LTO	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	Tokom 2022. godine, vršeno je usklađivanje zakonskih i podzakonskih akata koji se odnose na planinarske staze, kao i realizacija radova na uređenju i markiranju staza	50.000,00€  Budžet Crne Gore	35.000,00 €  - Budžet Crne Gore 2023. – Kumulativno 250.000,00 € za: unapređenje turističke infrastrukture sa pratećim sadržajima (signalizacija, planinarske/bici klističke staze, panoramski putevi, valorizacija manje poznatih lokaliteta, projekat “Neka bude čisto”)	U 2023. godini, planira se: -donošenje izmjena i dopuna Pravilnika o uslovima, načinu i postupku izbora domaćina planinarskih staza; -formiranje radne grupe za unapređenje planinarskih staza.

18. Implementacija šengenskog akcionog plana -Ažuriranje Analiza o planinskom turističkom saobraćaju sa susjednim zemljama	Analiza ažurirana  Izvršeno ažuriranje analize	MERT, MUP / Planinarski savez CG, LTO, planinarski klubovi	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	Tokom 2022. godine, vršeno je ažuriranje Analize o planinskom turističkom saobraćaju sa susjednim zemljama interno, u okviru MERT-a, bez anagažovanja konsultanata	20.000,00€  Budžet Crne Gore	Sredstva nisu utrošena  Budžet Crne Gore – Kumulativno 250.000,00 € za: unapređenje turističke infrastrukture sa pratećim sadržajima (signalizacija, planinarske/biciklističke staze, panoramski putevi, valorizacija manje poznatih lokaliteta, projekat “Neka bude čisto”)	U 2023. godini planira se formiranje radne grupe za implementaciju ŠAP-a, uz definisanje akcionog plana rada
--	--	--	----------	-----------	-------------	--	------------------------------------	--	--

19. Realizacija projekta „Valorizacija novih i nedovoljno iskorišćenih turističkih atrakcija“	Broj turistički valorizovanih atrakcija  2	MERT/LTO, lokalne uprave	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	Turistička valorizacija atraktivnih lokaliteta – u okviru sprovođenja Akcionog plana Programa razvoja kulturnog turizma koje se odnose na stvaranje preduslova za turističku valorizaciju do sada manje poznatih kulturno-istorijskih i prirodnih lokaliteta, realizovane su sledeće aktivnosti: - meandri Čehotine (Pljevlja) - potpisan je ugovor sa izvođačem radova i započeta je implementacija ugovornih obaveza; - grob Ahmeta i Pave (Bijelo Polje) – uz spremnost TO Bijelo Polje da finansijski učestvuju u turističkoj valorizaciji lokaliteta, izrađen je geodetski elaborat na osnovu kojeg je pripremljeno idejno rješenje za uređenje lokaliteta, koje je, usled nedovoljnog iznosa finansijskih sredstava, korigovano. Saglasnost za izvođenje radova je	50.000,00€  Budžet CG	8.000,00 €  - Budžet Crne Gore za 2023. godine– Kumulativno 250.000,00 € za: unapređenje turističke infrastrukture sa pratećim sadržajima (signalizacija, planinarske/biciklističke staze, panoramski putevi, valorizacija manje poznatih lokaliteta, projekat “Neka bude čisto”)	
---	--	--------------------------	----------	-----------	-------------	--	-----------------------------	--	--

dostavljena od strane  
Uprave za katastar i  
državnu imovinu i  
slijedi priprema  
predloga ugovora za  
angažovanje izvođača  
radova nakon  
pribavljanja pisane  
saglasnosti MZ Pavino  
polje;

- vodopad Crnjak  
(Šavnik) - angažovana  
su stručna lica za  
izradu geodetskog

elaborata u cilju  
pribavljanja  
saglasnosti Uprave za  
katastar i državnu  
imovinu s obzirom na  
činjenicu da se dio  
predmetnog lokaliteta  
nalazi u državnom  
vlasništvu;

- promovisanje  
kulturno-istorijskog  
lokaliteta  
srednjevjekovnog  
Brskova - potpisan je  
ugovor sa TO  
Mojkovac za izradu  
makete lokaliteta.  
MERT finansijski  
podržava projekat  
(uplaćeno 50%  
sredstava) i u  
narednom periodu

						<p>očekuje se realizacija ugovorenih obaveza;</p> <p>- pješačke staze (dvije) na pravcu ka Obodskoj pećini (Rijeka Crnojevića) – u toku je uređenje staza u organizaciji TO Prijestonice Cetinje (uz Mjesnu zajednicu Rijeka Crnojevića), na osnovu Ugovora koji je potpisan sa MERT-om, 29.09.2022. godine;</p> <p>Gl.grad PG – Realizovan projekat Emblematic Plus – turistička valorizacija Regionalnog parka Komovi kroz Regionalnu saradnju Interreg Med</p> <p>Link: <a href="https://podgorica.travel/en/partners-of-the-emblematic-plus-project-visited-podgorica/">https://podgorica.travel/en/partners-of-the-emblematic-plus-project-visited-podgorica/</a></p>			
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

**MJERA 2.2 Saobraćajna infrastruktura planirana kroz „cross cutting„ dokumente**

1. Sprovođenje mjera i aktivnosti na održavanju i unapređenju kvaliteta i kapaciteta	Broj projekata/aktivnosti sprovedenih u cilju	MKI / A.D. Aerodromi Crne Gore	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	Realizovane su aktivnosti koje su se odnosile na održavanje kapaciteta i pratećih sadržaja,	Budžet nadležnih institucija	Budžet nadležnih institucija	Tokom 2023. godine, očekuje se realizacija aktivnosti koje će se odnositi, osim na tekuće održavanje, i na radove/popravke/adap
--	---	--------------------------------	----------	-----------	-------------	---	------------------------------	------------------------------	---

aerodroma u Crnoj Gori	održavanja/ unapređenja kvaliteta i kapaciteta aerodroma u Crnoj Gori  2					kao i adaptacije prostora.			tacije i sl. radove na objektima i pratećim sadržajima.
2. Sprovođenje mjera i aktivnosti na poboljšanje avio dostupnosti Crne Gore	Broj novih direktnih avio –linija, frekventnost avio letova  14	MKI / Aerodromi, To Montenegro	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	Obezbeđenje uslova za poboljšanje avio- dostupnosti Crne Gore vrši se kroz uspostavljanje avio linija sa većim brojem zemalja – implementirana je podsticajna šema Aerodroma Crne Gore koja je obuhvatala 14 strateških ruta; MKI - Ljetnja IATA sezona S22 obuhvata period od 27. marta do 29. oktobra t.g. U tom periodu Kompanija realizuje kako redovan, tako i čarter saobraćaj ka nizu destinacija. Pregled destinacija sa kojima je Crna Gora imala uspostavljen avio saobraćaj tokom minule ljetnje sezone – link:	Nisu potrebna finansijska sredstva	/	U 2023. godini, u saradnji sa turističkom privrede i u skladu sa promotivnim aktivnostima, nastaviće se angažmani na povećanju broja strateških ruta

						<a href="https://montenegroairports.com/">https://montenegroairports.com/</a>  ACG - u 2022. godini opslužili oko milion i devetsto hiljada putnika što je 72 % u odnosu na isti period 2019. godine. Zasebno, Aerodrom Podgorica je ostvario promet putnika od 98% u odnosu na rekordnu 2019. godinu, dok je Aerodrom Tivat, zbog dobro poznatih geopolitičkih razloga, zabilježio promet od oko 50 % putnika u odnosu na tri godine ranije: <a href="#">Poslovanje Aerodroma Crne Gore u 2022.godini- činjenice i brojke - Avio Portal</a>			
3. Sprovođenje mjera i aktivnosti na održavanju postojeće i izgradnja nove infrastrukture u drumskom saobraćaju	Broj putnih pravaca koji su poboljšani/izgrađeni  3	MKI / Uprava za saobraćaj, lokalne uprave	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	U skladu sa provedenim tendreskim procedurama, finansijskim mogućnostima i vremenskim	Budžet nadležnih institucija	Budžet nadležnih institucija	Aktivnost se u kontinuitetu nastavlja i u 2023. godini



						prilikama, izvođenje radova na redovnom održavanju državnih puteva - priprema za ljetnju turističku sezonu, izgradnja bulevara Podgorica – Danilovgrad; rekonstrukcija regionalnog puta R1 Cetinje- Njeguši (dionica od supermarketa Voli do Bajičke crkve) i I faza: Mojkovačka ulica			
4. Sprovođenje mjera i aktivnosti na unapređenje kvaliteta i kapaciteta graničnih prelaza	Broj graničnih prelaza sa unaprijeđenim kvalitetom i/ili kapacitetom  7	MUP / MKI	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	Izvršena je montaža antenskom sistema na GP Dobrakovo, kao i fiksnih radio stanica na graničnim prelazima Ranče i Čemerno, Dobrakovo, Dračenovac, Grnčar i Vuča, SGP Berane, u policijskom odjeljenju na auto putu u objektu Pelev brijeg, i u dežurnoj službi GP Velika i 15 mobilnih radio stanica u vozilima Granične policije; Link: <a href="https://www.gov.me/dokumenta/5a6fed8b">https://www.gov.me/dokumenta/5a6fed8b</a>	Budžet nadležnih institucija	Budžet nadležnih institucija	Aktivnost se u kontinuitetu nastavlja u 2023. godini

5. Sprovođenje mjera i aktivnosti na održavanju i unapređenju infrastrukture u željezničkom saobraćaju	Broj realizovanih aktivnosti na održavanju i unapređenju željezničke infrastruktura  6	MKI / ŽICG  .	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	<a href="#">-716b-4bc1-9622-4020474c89a7</a> 1. Izvršena je hitna nabavka materijala i opreme za tekuće održavanje javne željezničke infrastructure; 2. Izvršeni su radovi na popravci više sekcija; 3. Obavljen je remont željezničkih vozila; 4. Vršene su aktivnosti na izradi tehničke dokumentacije za prugu prema Albaniji, za dio pruge od stanice Golubovci – Bar i za zamjenu elektro – energetskih postrojenja; 5. Izvršena je sanacija mostova i tunela na barskoj pruzi; 6. Izvršena je adaptacija i rekonstrukcija stanične zgrade u Bijelom Polju	Budžet nadležnih institucija	Budžet nadležnih institucija	Aktivnost se u kontinuitetu nastavlja u 2023. godini
--	--	---------------------	----------	-----------	-------------	--	------------------------------	------------------------------	--

						Link: <a href="file:///C:/izvjestaj-o-rad-u-i-stanju-ministarstva-kapitalnih-investicija-za-2022-godinu.pdf">file:///C:/izvjestaj-o-rad-u-i-stanju-ministarstva-kapitalnih-investicija-za-2022-godinu.pdf</a>			
6. Uspostavljanje lokalnog pomorskog saobraćaja kao integralnog dijela lokalnog saobraćaja (akcenat Bokotorski zaliv), u cilju suzbijanja uskih grla u drumskom saobraćaju.  - Definisane plovne puteve za lokalni pomorski saobraćaj unutar Bokotorskog zaliva sa pristaništima za brodove (vodene autobuse) i pristupnim parkinzima.	Broj uspostavljenih linija lokalnog pomorskog saobraćaja  2	MKI, Uprava za pomorski saobraćaj, lokalne samouprave/ MERT, JP MD	I Q 2022	IV Q 2022	Djelimično realizovano	U cilju smanjenja saobraćajnih gužvi tokom ljetnje turističke sezone, inicirano je organizovanje broskog saobraćaja putnika koji koriste avio prevoz od Aerodroma Tivat do opština na Primorju (2 nezvanične linije – prema Ulcinju i prema Herceg Novom).  /  Realizacija aktivnosti se nastavlja i u 2023. godini	Budžet nadležnih institucija	Budžet nadležnih institucija	Aktivnost se odvija u kontinuitetu

**MJERA 2.3: Komunalna infrastruktura planirana kroz „cross cutting„ dokumente**

1. Sprovođenje mjera i aktivnosti na održavanje i unapređenje vodosnabdijevanja	Broj projekata/aktivnosti na unapređenju vodosnabdijevanja	MPVŠ / lokalne uprave	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	Vlada Crne Gore, na sjednici od 2. juna 2022. godine, donijela je Program podsticanja projekata u vodoprivredi za 2022. godinu.	Budžet nadležnih institucija	Budžet nadležnih institucija	Aktivnost se odvija u kontinuitetu
	4 projekta i 12 aktivnosti				<p>Za finansiranje obaveza i potreba u oblasti vodoprivrede u 2022. godini, Programom je opredijeljen iznos od 1.200.000 €, kojim se daje podrška:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. izgradnji vodovoda na seoskom području, koju finansiraju Opština i mještani u MZ u kojima je planirana izgradnja vodovoda,</li> <li>2. individualnom vodosnabdijevanju,</li> <li>3. međunarodnim odnosima u oblasti vodoprivrede,</li> <li>4. implementaciji Planova upravljanja</li> </ol>				

vodama na vodnom području Dunavskog i Jadranskog sliva i za druge namjene u oblasti voda.

Sprovođenje Programa utičaće na poboljšanje života i širenje ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima (kroz povećanje broja objekata za vodosnabdijevanje i obezbijedenje dovoljnih količina kvalitetne vode za seosko stanovništvo), unaprjeđenje međunarodnih odnosa u oblasti vodoprivrede i poboljšanje statusa voda i zaštićenih područja (kroz implementaciju Planova upravljanja vodama).

Regionalni vodovod:

-1. Nabavka i zamjena mjerne opreme

(elektromagnetni  
mjerači protoka,  
davači pritiska,  
nivometri isl),

2. Popravka  
hidromašinske i  
elektro opreme,

3. Periodično čišćenje  
vodozahvata izvorišta  
Bolje Sestre;

4. Servis postrojenja  
za kaustičnu sodu, uz  
nabavka i ugradnja  
kaustične sode u  
hlornom postrojenju;

5. Nabavka hlora i  
usluge baždarenja  
boca;

6. Ispitivanje kvaliteta  
vode za ljudsku  
upotrebu;

7. Nabavka rezervnih  
djelova za održavanje  
regionalnog  
vodovodnog sistema;

8. Popravka  
hidromašinske i  
elektro opreme;

						<p>9. Nadogradnja (unaprjeđenje) opreme za poboljšanje bežičnog prenosa informacija u okviru sistema za upravljanje regionalnim vodovodnim sistemom;</p> <p>10. Servis laboratorijske opreme;</p> <p>11. Dezinfekcija, dezinfekcija i deratizacija objekata Regionalnog vodovod;</p> <p>12. Detekcija tehničkih gubitaka u sistemu.</p>			
2. Sprovođenje mjera i aktivnosti nacionalnih planova upravljanja otpadom	<p>Broj realizovanih projektnih aktivnosti na poboljšanju upravljanja otpadom</p> <p>5</p>	MEPPU / lokalne uprave	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	<p>1. Tokom jula 2022. godine počele aktivnosti na izradi Strategije upravljanja otpadom do 2035. godine;</p> <p>2. Aktivnosti na implementaciji projekta „Prečišćavanje</p>	Budžet nadležnih institucija	Budžet nadležnih institucija	Aktivnost se odvija u kontinuitetu

otpadnih voda u opštini Ulcinj – izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i povezane infrastrukture“ (sjednica Vlade Crne Gore, od 03. avgusta 2022. godine);

3. aktivnosti na realizaciji projekta „Sakupljanje i prečišćavanje otpadnih voda u Podgorici“ (sjednica VCG, od 15. septembra 2022. godine);

4. Sprovedene su aktivnosti na realizaciji projekata sa ciljem jačanja ekološke svijesti u oblasti upravljanja otpadom (potpisan je 21 ugovor sa NVO sektorom);

5. Pripremljen je Akcioni plan za realizaciju preporuka iz Izvještaja o reviziji



						uspjeha „Efikasnost upravljanja sistema otpadnih voda“.  Link: <a href="file:///C:/izvjestaj-o-radu-i-stanju-u-upravnim-oblastima-ministarstva-ekologije-prostornog-planiranja-i-urbanizma-sa-organima-nad-kojima-ministarstvo-vrsi-nadzor-za-period-januar-decembar-2022-godine.pdf">file:///C:/izvjestaj-o-radu-i-stanju-u-upravnim-oblastima-ministarstva-ekologije-prostornog-planiranja-i-urbanizma-sa-organima-nad-kojima-ministarstvo-vrsi-nadzor-za-period-januar-decembar-2022-godine.pdf</a>			
3. Rješavanje problema nedovoljnog broja parking mjesta u turističkim mjestima	Broj novih parking mjesta po opštinama  140 mjesta opština Žabljak 130 mjesta Herceg Novi	Lokalne uprave	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	1. U septembru 2022. godine u opštini Žabljak stavljena je u funkciju novoizgrađena javna parking garaža sa 140 parking mjesta na tri nivou sa ukupno 3.600 m2. Mjesta za vozila invalidnih osoba su propisno označena; 2. U partnerstvu sa vlasnikom parcele na Toploj, opština Herceg Novi je za sezonu 2022. godnu obezbijedila	Budžet lokalne uprave	Budžet lokalne uprave	Aktivnost se u kontinuitetu nastavlja u 2023. godini

						novih 130 parking mjesta.			
4. Realizacija projekta „Clean and green step“ - Smanjenje nelegalnih deponija otpada na atraktivnim turističkim lokacijama	Broj turističkih lokacija sa kojih je uklonjen nelegalni otpad  5	MERT/ Lokalne uprava, NTO, privatni sektor	I Q 2022	IV Q 2022	Djelimično realizovano	MERT – projekat koji se odnosio na planiranu aktivnost je bio planiran Budžetom za 2022. ali nije realizovan usled nedovoljnih finansijskih sredstava  - NVO „Zero Waste Montenegro“ i ekološkog pokreta „Ecopatriotizam“, povodom Dana ekološke države koji se ove godine po prvi put obilježava kao državni praznik sa radnom obavezom, organizovale su najmasovnije do sada ekološku akciju čišćenja u Crnoj Gori – putnog pravca Danilovgrad, Nikšić, Šavnik i Žabljak. Akcija je dio kampanje “Novi list Crne Gore” jer stvarno je vakat da se okrene! Link:	100.000,00€ Budžet Crne Gore	U 2022. godini na realizaciji projekta nije bilo utrošenih sredstava	U 2023. godini potrebno je definisati novi Projekat sa aktivnostima koje se odnose na zelenu i cirkularnu ekonomiju u oblasti turizma

						<a href="#">Održana najmasovnija do sada ekološka akcija čišćenja u Crnoj Gori » Javni Servis</a>			
<b>MJERA 2.4 Energetska infrastruktura planirana kroz „cross cutting,, dokumente</b>									
1. Sprovođenje aktivnosti na poboljšanju snabdijevanja električnom energijom	Broj sprovedenih projektnih aktivnosti na poboljšanju elektro- snabdijevanja 4	MKI / CGES	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	1. Remont TE Pljevlja; Nabavka dijela nedostajućih količina električne energije za vrijeme trajanja remonta TE Pljevlja; 2. Nabavka dijela nedostajućih količina električne energije za jun i treći kvartal prema Energetskom bilansu Crne Gore. 3. Renoviranje poslovnog prostora - snabdijevanje Budva – naplatni punkt Petrovac. 4. Nabavka dijela nedostajućih količina električne energije za jun, jul, avgust i septembar.	Budžet nadležnih institucija	Budžet nadležnih institucija	Aktivnost se u kontinuitetu nastavlja u 2023. godini
2. Sprovođenje aktivnosti na poboljšanju distributivne elektro-energetske mreže	Broj sprovedenih projektnih aktivnosti na poboljšanju distributivne elektro-	MKI / CEDIS	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	1. Revizija i remont prekidača i opreme trafostanice 35/X kV kao i zamjena maloljnih prekidača na pojedinim trafostanicama u	Budžet nadležnih institucija	Budžet nadležnih institucija	Aktivnost se u kontinuitetu nastavlja u 2023. godini

energetske  
mreže


18

primorskim  
opštinama;  
2. Revizija i ispitivanje  
relejne zaštite u  
Ulcinj, Baru,  
Petrovcu, Budvi;  
3. Revizija AKU  
baterija i ispravljača u  
Ulcinj, Baru,  
Petrovcu, Budvi,  
Kotoru, Herceg  
Novom;  
4. Obilazak  
dalekovoda 35 kV u  
primorskim  
opštinama;  
5. Izgradnja TS  
10/0,4kV, 1x630  
(1000)kVA "Podi" sa  
uklapanjem u 10kV i  
NN mrežu-HN;  
6. Izgradnja TS  
10/0,4kV, 1x630kVA  
"Dumidran II" sa  
uklapanjem u 10 kV  
mrežu-TV;  
7. Izgradnja TS 10/0.4  
kV "Čanj - kaptaža".  
Izgradnja 10 kV voda  
"Klinci-Arza";  
8. Izgradnja NDTs  
10/0,4kV Lastva Most  
sa priključnim KB  
10kV;  
9. Rekonstrukcija  
NDTS 10/0,4 kV  
"Babin Do 1" 630 kVA  
10. Zamjena SN bloka;

11. Izgradnja DTS  
10/0,4kV Markičići;  
12. Izgradnja NDTS  
10/0,4kV 1000 kVA  
"Blok12",  
13. DUP"Bečići";  
Hotelski kompleks  
Casa del Mare;  
14. Izgradnja NDTS  
10/0,4kV, 1x630kVA  
"Kavač 6", i uklapanje  
u SN i NN mrežu – KO;  
15. Izgradnja NDTS  
10/0.4 kV "Studenski  
dom";  
16. Izgradnja nove  
NDTS 10/0,4 kV  
"Rafailovići 1 - Nova",  
3x1000 kVA i  
inkorporiranje u  
postojeću SN mrežu,  
BD;  
17. Izgradnja TS  
10/0,4kV 1x630kVA  
"Kavač 7" sa  
uklapanjem u 10kV  
mrežu – KO Kavač,  
KO;  
Izgradnja podzemnih  
NN kablova iz TS  
10/0,4 kV "Bregvija"  
prema Maraš Kolji;  
18. Opremanje 10 kV  
ćelije u TS 35/10 kV  
Račica.

**Operativni cilj 3: Unaprijeđen kvalitet i kvantitet smještajnih kapaciteta**

<b>INDIKATORI UČINKA</b>	<b>Polazne vrijednost</b> <b>2019. godina</b> <b>(reper godina)</b>	<b>Ostvarena vrijednost</b> <b>2022. godina</b>	<b>Ciljne vrijednosti</b> <b>2023. godina</b>
Broj ležaja u hotelima i sl. objektima sa 4 i 5*	24.598	30.001	34.700
Broj ležaja u hotelima i sl. objektima sa 3*	9.210	11.347	12.000

<b>Aktivnost</b>	<b>INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda</b>	<b>Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti</b>	<b>Datum početka</b>	<b>Datum završetka</b>	<b>Status realizacije</b>  AAA 	<b>Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)</b>	<b>Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/ planirani izvor finansiranja</b>	<b>Sredstva realizovana /izvor finansiranja</b>	<b>Preporuke za naredni period sprovođenja</b>
------------------	--	--	----------------------	------------------------	---	---	---	---	--

**3.1 Hoteli i sličan smještaj – Povećanje udjela hotelskih kapaciteta u ukupnim kapacitetima za smještaj**

1. Sprovođenje monitoringa realizacije ugovornih obaveza za hotele iz prioriternih turističkih projekata	Izveštaj pripremljen  1	MERT	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	Pripremljena Informacija  Link: <a href="https://www.gov.me/dokumenta/60d43639-b1a4-4c30-a74a-6b00b707089b">https://www.gov.me/dokumenta/60d43639-b1a4-4c30-a74a-6b00b707089b</a>	144.890,00 € (kumulativ)	Sredstva nisu utrošena  Obrazloženje:  Zbog personalnih izmjena u Vladi, za predmetnu aktivnost nisu angažovani	Aktivnosti na sprovođenju monitoringa realizacije ugovornih obaveza za hotele iz prioriternih turističkih projekata nastavljaju se i u 2023. godini. – KUMULATIV: 120.000,00 € Konsultantske usluge iz
--	-------------------------------	------	----------	-----------	-------------	--	--------------------------	---	---

								konsultatnti, već je Izvještaj pripremljen interno	domena praćenja investicionih projekata)
2. Sprovođenje monitoringa o realizaciji ugovornih obaveza za hotele iz projekta „Ekonomsko državljanstvo“	Izvještaji pripremljeni 14	MERT	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	Pripremljeni izvještaji  Link: <a href="https://www.gov.me/dokumenta/60d43639-b1a4-4c30-a74a-6b00b707089b">https://www.gov.me/dokumenta/60d43639-b1a4-4c30-a74a-6b00b707089b</a>	Nisu potrebna finansijska sredstva	/	Aktivnosti na projektu će biti utvrđene u skladu sa odlukom VCG tokom 2023. godine
3. Sprovođenje monitoringa o realizaciji ugovornih obaveza za hotele koji su privatizovani u prethodnom periodu	Izvještaj pripremljen 1	MERT	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	Pripremljen izvještaj  Link: <a href="https://www.gov.me/dokumenta/60d43639-b1a4-4c30-a74a-6b00b707089b">https://www.gov.me/dokumenta/60d43639-b1a4-4c30-a74a-6b00b707089b</a>	35.000,00 €	35.000,00 €	Aktivnosti na sprovođenju monitoringa realizacije ugovornih obaveza za hotele koji su predmet privatizacije i u 2023. godini. KUMULATIV: Konsultantske usluge iz domena praćenja investicionih projekata 120.000,00
4. Definisanje projektnih aktivnosti u okviru Programa	Donešen Program i broj projekata koji su podržani	MERT/ Donatori, IRF, poslovne banke	I Q 2022	IV Q 2022	Djelimično realizovano	Realizovane su aktivnosti u okviru dijela Projekta koji se odnosi na razvoj	1.000.000,00€ Budžet CG / Donatorska/ EU finansijska	Sredstva nisu utrošena  Obrazloženje:	Usled nerealizacije aktivnosti tokom 2022. godine, za 2023. godinu potrebno je planirati

<p>za unapređenje konkurentnosti privrede za 2022. godinu: Podsticajne mjere za razvoj “zelenih/eco” vrsta ugostiteljskih objekata za smještaj – stimulisanje dekarbonizacije i uvođenja novih ekološki prihvatljivih tehnologija (zelena tranzicija/cirkularna ekonomija) u ugostiteljskim objektima, kao i za razvoj vrsta ugostiteljskih objekata sa novim inovativno-tehnološkim ponudama (korelacija sa S3 strategijom: Održivi i</p>	<p>kroz podsticajne mjere</p> <p>15 (“zeleni” objekti)</p>			<p>(započete aktivnosti)</p>	<p>“zelenih” vrsta smještajnih kapaciteta, preduzimaju, i započete aktivnosti na implementaciji dijela Projekta koji se odnosi na energetske efikasnost u hotelskoj industriji u CG</p>	<p>sredstva/Kredit na sredstva IRF, poslovne banke)</p>	<p>Tokom 2022. godine nije otpočela konkretna realizacija projekata</p>	<p>novi projekat koji će se odnositi na aktivnosti u pravcu ispunjavanja standarda koji se odnose održivo poslovanje turističke privrede, tj. povećanje broja smještajnih kapaciteta sa “eko” oznakom (zelena i cirkularna ekonomija)</p>
--	--	--	--	------------------------------	---	---	---	---



zdravstveni turizam)									
5. Izrada analize postojećeg regulativnog okvira u turističkoj industriji sa predlogom mjera za unaprijeđenje biznis ambijenta za investiranje u turizam i ugostiteljstvo	Urađena Analiza  /	MERT	I Q 2022	IV Q 2022	Nerealizovano	Shodno izmjenama u strukturi MERT-a koje su izvršene tokom 2022. godine, predmetna aktivnost je odložena za 2023. godinu	70.000,00 €  Budžet CG	Sredstva nisu utrošena	Aktivnost je planirana za 2023. godinu (38.573,25€ Budžet Crne Gore)
6. Izrada i odabir ponuđača za štampanje brošura o podsticajnim mjerama dostupnim kroz različite programe podrške za domaće i strane investiture	Broj odštampanih brošura za potencijalne investitore  /	MERT/ Agencija za investicije Crne Gore	I Q 2022	IV Q 2022	Nerealizovano	Shodno izmjenama u strukturi MERT-a koje su izvršene tokom 2022. godine, predmetna aktivnost je odložena za 2023. godinu	10.000,00 €  Budžet CG	Sredstva nisu utrošena	Aktivnost je planirana za 2023. godinu (7.699,47€ Budžet Crne Gore)
7. Realizovanje međunarodnih i domaćih investicionih	Realizovane promotivne aktivnosti, broj studijskih	MERT	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	Shodno izmjenama u strukturi MERT-a koje su izvršene tokom 2022. godine,	150.000,00 €	54.030,61 €	Aktivnost je planirana za 2023. godinu.

promotivnih aktivnosti, studijska putovanja i stručna usavršavanja	putovanja i stručnih usavršavanja					aktivnosti su realizovane u smanjenom obimu			(35.271,03 € Budžet CG)
--	-----------------------------------	--	--	--	--	---	--	--	----------------------------

### 3.2 Podizanje nivoa sigurnosti u turizmu

1. Realizacija projekta „Sigurnost u turizmu – Be safe“ – Uvođenje nacionalnog sertifikata za turističko-ugostiteljska preduzeća u cilju jačanja destinacijskog brenda	Kreiran standard  Implemenatica WTTC standarda	MERT/ ISME, PKCG, turistička privreda, privredna i turistička udruženja	II Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	1. U skladu sa trendovima u turizmu koji podrazumijevaju implementaciju “održivih” standarda na nivou destinacije, lokalne zajednice i dr., MERT je logistički podržao aktivnosti partnera (opisi u nastavku) i u tom smislu je primjenjivana međunarodna oznaka za “sigurna putovanja”. Opredijeljena sredstva MERT-a su preusmjerena za podizanje nivoa kvaliteta i diverzifikacije turističkog proizvoda;  2. NTOCG je kao institucija nosilac Projekta dodjelila oznaku za 160	50.000,00€ Budžet Crne Gore	19.301,43 €  Sredstva su utrošena u manjem obimu, jer se vršila implementacija međunarodnog standarda	Eventualni nastavak aktivnosti zavisice od epidemiološko-zdravstvene situacije tokom 2023. godine
--	--	---	-----------	-----------	-------------	---	--------------------------------	---	---

privrednih subjekata u Crnoj Gori. Kroz ovu inicijativu su implementirani svi sigurnosni protokoli i mjere koje je donio Institut za javno zdravlje Crne Gore, u saradnji sa nadležnim institucijama u resoru turizma, na planu zaštite zdravlja turista i sticanja njihovog povjerenja;

3. PKCG: Konzistentni i usklađeni protokoli za putovanje, unaprijeđene mjere bezbjednosti i zaštita radnih mjesta i sredstava za život, glavni su elementi za ponovno pokretanje turizma. Svjetski savjet za turizam i putovanja (WTTC) dodijelio je Crnoj Gori međunarodnu oznaku za sigurna putovanja "Safe Travels", koja putnicima omogućava da prepoznaju destinacije i kompanije širom svijeta koje su usvojile globalne standarde zdravstvene i higijenske zaštite, kao

važan preduslov za sigurna putovanja uslijed zdravstvene krize Covid 19;

4. ISME - MEST CWA 5643-1 utvrđuje zahtjeve i preporuke turističkim organizacijama kako bi spriječili širenje korona virusa SARS-CoV-2 u cilju zaštite zdravlja zaposlenih od COVID-19 i pružanja bezbjednijih turističkih usluga i proizvoda turistima i stanovnicima, dok MEST CWA 5649-2 utvrđuje pružanje vizuelnog identiteta (znaka bezbjednog turizma) koji prikazuje da su turističke organizacije u skladu sa CWA 5643-1, a takođe utvrđuje zahtjeve i uputstva za korišćenje vizuelnog identiteta (znaka).

**Operativni cilj 4: Unaprijeđen kvalitet diverzifikovanog turističkog proizvoda**

INDIKATORI UČINKA	Polazne vrijednost	Ostvarena vrijednost			Ciljne vrijednosti		
	2021. godina	2022. godina			2023. godina		

Broj novih turističkih proizvoda	1	0			1		
----------------------------------	---	---	--	--	---	--	--

Aktivnost	INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Datum završetka	Status realizacije	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/ planirani izvor finansiranja	Sredstva realizovana /izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
-----------	---	---	---------------	-----------------	--------------------	--	--	--	---

AAA



**4.1 Unapređenje kvaliteta ponude**

1. Realizacija podsticajnih mjera u oblasti turizma – Jačanje turističkog tržišta (Javni poziv za sufinansiranje projekata iz oblasti manifestacionog turizma, kulturnog,	Broj podržanih projekata kroz javne pozive -66 projekata u oblasti turizma i -8 projekata iz oblasti kulturne baštine	MERT	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	MERT – Programom podsticajnih mjera u turizmu za 2022. godinu sa iznosom od 301.060,00 eura, podržano je 36 manifestacija, 1 kamp, 13 seoskih domaćinstava, 16 projekata iz oblasti razvoja turističke ponude u dijelu ruralnog, kulturnog, zdravstvenog i drugih vidova turizma;	500.000,00 €	467.292,97€	Program podsticajnih mjera u oblasti turizma će se realizovati i tokom 2023. godine
---	---	------	----------	-----------	-------------	---	--------------	-------------	---

kamping i drugih  
vidova turizma)

kao i manifestacije  
WlldBeautyArt i Feel  
Montenegro;

**Ministarstvo kulture i  
medija** je, kroz  
Program zaštite i  
očuvanja kulturnih  
dobara za 2021.  
godinu, koji se  
realizovao u cjelosti u  
2022. godini,  
finansiralo 15  
projekata:  
1. Mitropolije  
crnogorsko-primorske  
(3 projekta): "Izrada  
konzervatorskog  
projekta i  
sprovođenje  
konzervatorskih mjera  
na dijelu kulturnog  
dobra Crkva Sv.  
Đorđa, Glavni grad  
Podgorica -  
restauracija preslice i  
zvona", u iznosu od  
10.000,00 eura,  
"Stvaranje uslova za  
podizanje turističke  
vidljivosti crkve  
Svetog Đorđa u  
Podgorici kroz

					edukaciju i obuku, Glavni grad Podgorica”, u iznosu od 1.000,00 eura “Uređenje sjeverne i južne porte i sanacija prilaznog stepeništa Cetinjskom manastiru – I faza”, u iznosu od 30.000,00 eura; Opštine Bar: “Sanaciono – konzervatorski radovi na zgradi Dvorca kralja Nikole u Baru, Opština Bar”, objekat Zavičajnog muzeja JU Centar za kulturu, u iznosu od 80.000,00 eura; Opštine Herceg Novi (2 projekta): “Konzervatorsko istraživanje i izrada arhitektonsko- konzervatorskog projekta sanacije Zapadne (Potkovičaste kule)”, u iznosu od 19.500,00 eura “Sanacija istočnog zida, kruništa, i uklanjanje			
--	--	--	--	--	--	--	--	--

					<p>šuta iz bastiona Sv. Jeronima na kome se nalazi paviljon Gradske muzike”, u iznosu od 27.000,00 eura;</p> <p>Opštine Berane: “Izrada Glavnog projekta uređenja lokacije spomenika “Slobode” na Jasikovcu”, u iznosu od 20.000,00 eura;</p> <p>Prijestonice Cetinje (4 projekta): “Izrada konzervatorskog projekta i sanacija Kamene krune Bunara na Balšića pazaru”, u iznosu od 2.750,00 €, “Izrada glavnog i konzervatorskog projekta i sanacija objekta Ljetna pozornica”, iznosu od 1.700,00 eura, “Izrada konzervatorskog projekta i sanacija spomenika Ivanu Crnojeviću, sa uređenjem platoa”, u</p>		
--	--	--	--	--	---	--	--



					<p>iznosu od 4.000,00 eura,</p> <p>“Sanacija pješačkih staza sa izradom postamenta za postavljanje skulpture pjesniku Aleksandru Lesu Ivanoviću – Park pjesnika”, u iznosu od 9.400,00 eura,</p> <p>6. Eparhije budimljansko-nikšićka (3 projekta): “Izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje mjera sanacije na kulturnom dobru za sanaciju spomenika kulture i zone oko spomenika kulture, Saborni hram Sv. Vasilija Ostroškog, Opština Nikšić”, u iznosu od 9.000,00 €,</p> <p>“Izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje konzervatorskih mjera na živopisu u Đurđevim Stupovima, Opština Berane”, u iznosu od 6.000,00 €,</p>		
--	--	--	--	--	---	--	--

						“ Sprovedenje konzervatorskih mjera zaštite Manastira Podvrh, Opština Bijelo Polje”, u iznosu od 25.000,00 €; 7. Opštine Kolašin: “Izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje konzervatorskih mjera na objektu memorijalne kulturne baštine „Partizansko groblje“, u iznosu od 12.000,00 €.			
<b>MJERA 4.2. Diverzifikacija turističkog proizvoda</b>									
1. Izrada Programa razvoja nautičkog turizma Crne Gore 2023-2025. godine s Akcionim planom	Usvojen program	MERT / MKI, turistička privreda, lokalne uprave, NTO	I Q 2022	IV Q 2022.	Nerealizovano	U 2022. godini, na raspisani tender za izbor najpovoljnijeg ponuđača, nije bilo dostavljenih prijava	80.000,00 € Budžet Crne Gore	Sredstva nisu utrošena	Izrada Programa nije planirana za 2023. godinu zbog nedovoljnog iznosa sredstava u Budžetu za 2023.

2. Izrada Programa razvoja sportskog turizma u Crnoj Gori 2023-2025. godine s Akcionim planom	Usvojen program	MERT/ MS, PKCG, turistička privreda, lokalne uprave, NTO	I Q 2022	IV Q 2022	Nerealizovano	Tender nije raspisan zbog nedostatka budžetskih sredstava za 2022. godinu.	40.000, 00 € Budžet Crne Gore	Sredstva nisu utrošena	Izrada Programa se odlaže do donošenja Strategije razvoja sporta u CG
3. Učešće na specijalizovanim međunarodnim sajmovima i konferencijama i prezentacija ponude zdravstvenog turizma Crne Gore na istim	Broj posjećenih sajmova i konferencija i broj održanih prezentacija  9	MERT, MZ / Klaster zdravstvenog turizma, privatni sektor, NTO, LTO-i, PKCG, MP, FTH-UCG	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	1. Seminar na temu: „Akreditacija i standardizacija zdravstvenih ustanova u Crnoj Gori“, održan je 21-22.12. 2022. u Kolašinu: <a href="https://www.gov.me/clanak/akreditovanim-zdravstvenim-ustanovama-do-kvalitetnijih-i-bezbjednijih-zdravstvenih-usluga">https://www.gov.me/clanak/akreditovanim-zdravstvenim-ustanovama-do-kvalitetnijih-i-bezbjednijih-zdravstvenih-usluga</a> 2. Učešće na Regionalnom komitetu Svjetske zdravstvene organizacije za Evropu – 72 zasjedanje (Tel Aviv, Izrael-12-14.09. 2022. godine). Učešće na panelu “Economic recovery and	15.000,00€  Budžet Crne Gore	15.000,00 €  Budžet Crne Gore	Aktivnost se u kontinuitetu nastavlja u 2023. godini

resilience in Montenegro through health and sustainable tourism“ i (“Investment for Health: the wellbeing economy”):

<https://www.who.int/europe/publications/m/item/programme-rc72-parallel-session-3-investment-for-health-the-well-being-economy-13-september-2022>

3. Učešće na 43. Svjetskoj berzi putovanja WTM 2022. (World Travel Market), koja se održala u periodu od 7-9.11.2022. godine u Londonu, ma kojoj je prezentovana i ponuda zdravstvenog turizma: <https://www.gov.me/cyr/clanak/ocekuje-se-nastavak-rasta-turistickog-prometa-iz-velike-britanije-ocijenjeno-na-medunarodnoj-turistickoj-berzi-world-travel-market-u-londonu>

4. Učešće na 33. Sajmu turizma, Alpe

Adria u Sloveniji -  
promocija zelenog i  
održivog turizma, kao  
i spektar ponuda za  
ljubitelje aktivnog  
odmora:

<https://www.gov.me/clanak/ministar-durovic-zelimo-da-turizam-u-crnoj-gorizi-365-dana>

5. Učešće na  
seminaru  
„Akreditacija i  
standardizacija  
zdravstvenih  
ustanova u Crnoj  
Gori“:

<https://www.gov.me/clanak/akreditovanim-zdravstvenim-ustanovama-do-kvalitetnijih-i-bezbjednijih-zdravstvenih-usluga>

6. Seminar “Trade and  
public health  
workshop with a  
special focus on  
pandemic response”.

<https://www.gov.me/cyr/clanak/sto-e-seminar-trade-and-public-health-workshop-with-a-special-focus-on->

[pandemic-response-28-novembar-27-septembar-2022](#)

7. Učešće na konferenciji „Wellbeing as travel trend“:

<https://www.gov.me/dokumenta/dd332d53-6516-4869-ac8f-5d41606d1613>

8. Međunarodna konferencija „Kreiranje, promocija i prodaja turističkih programa zdravstvenog turizma“(15-16.10.2022.):<https://www.gov.me/cyr/clanak/xi-medunarodna-konferencija-kreiranje-promocija-i-prodaja-turistickih-programa-zdravstvenog-turizma>

9.Međunarodna konferencija „Zdravstveni turizam – put za cjelogodišnji turistički proizvod“(30-31.10.2022.):

						<a href="https://isme.me/sr/ME/deseta-medunarodna-konferencija-zdravstvenog-wellness-i-spa-turizma_p5169.html">https://isme.me/sr/ME/deseta-medunarodna-konferencija-zdravstvenog-wellness-i-spa-turizma_p5169.html</a> - Ponuda u okviru zdravstvenog turizma promovisana je u sklopu promocije integralne ponude na sajmovima i berzama turizma na kojima je NTO CG uzela učešće.			
4.Organizovanje konferencija, sajмова i edukativnih seminara u Crnoj Gori na temu zdravstvenog turizma, kao i afirmacija i jačanje udruženja zdravstvenog turizma	Broj organizovnih konferencija, sajмова i seminara zdravstvenog turizma  2	MERT, MZ, Klaster zdravstvenog turizma / MP, MNTR, FTH-UCG, MF, Institut "Dr S. Milošević", PKCG	I Q 2022	IV Q 2022	Realizovano	1. Međunarodna konferencija zdravstvenog wellness i spa turizma pod nazivom „Kreiranje, promocija i prodaja turističkih programa zdravstvenog turizma“ (15-16.10.2022. u hotelu “Splendid”, Budva: <a href="#">XI Međunarodna konferencija zdravstvenog wellness i spa turizma (poslodavci.org)</a> - 2. Konferencija "Wellbeing as a travel trend", je održana 09.06.2022. u hotelu	15.000,00€ Budžet Crne Gore	15.000,00 € Budžet Crne Gore	Aktivnost se u kontinuitetu nastavlja u 2023. godini

						Maestral: <a href="http://www.gov.me">WELLBEING 2022 (www.gov.me)</a>			
5. Donošenje predloga biznis modela za uvođenje pametnog turizma (smjernice i preporuke za donošenje strateških politika)	Donešen biznis model pametnog turizma  Platforma u okviru projekta Smartmed	MERT/ Međunarodni partneri	I Q 2022	IV Q 2022.	Realizovano	Realizovan je (u okviru Interreg Med Programme) Projekat, čiji je glavni rezultat definisanje novog poslovnog modela SMART (pametnog) turizma, koji će se izraditi na osnovu sprovedenih analiza, konsultacija sa turističkim akterima, testiranja kroz pilot projekte, kao i povećanje kapaciteta za sprovođenje istih. Rezultati Projekta će biti sumirani na nivou EU u obliku e-learning platforme, sa preporukama za razvoj budućih politika u okviru finansijskog okvira u periodu 2021-2027. godine. Link: <a href="https://interreg-euro-">https://interreg-euro-</a>	15.000,00€ Donatorska finansijska sredstva	15.000,00€ Donatorska finansijska sredstva	/




[med.eu/en/program-me-approval/](http://med.eu/en/program-me-approval/)

**Operativni cilj 5: Unaprijeđeni ljudski resursi, znanja i vještine u turizmu**

<i>INDIKATORI UČINKA</i>	<i>Polazne vrijednost 2021. godina</i>	<i>Ostvarena vrijednosti 2022. godina</i>			<i>Ciljne vrijednosti 2023. godina</i>				
--------------------------	--	---	--	--	--	--	--	--	--

Broj obuka i do-obuka za kadar u turizmu	0	4			5				
--	---	---	--	--	---	--	--	--	--

<b>Aktivnost</b>	<b>INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda</b>	<b>Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti</b>	<b>Datum početka</b>	<b>Datum završetka</b>	<b>Status realizacije</b>	<b>Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)</b>	<b>Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/ planirani izvor finansiranja</b>	<b>Sredstva realizovana /izvor finansiranja</b>	<b>Preporuke za naredni period sprovođenja</b>
					AAA 				

## 5.1 Razvoj programa za cjeloživotno obrazovanje kadra u turizmu

<p>1. Formiranje Radne grupe za pripremu Plana za unapređenje obrazovnih programa sa ciljem povećanja konkurentnosti kompetencija i vještina kadra u turizmu/Dualno obrazovanje (na temelju primjera najbolje prakse) kao i za doobrazovanje nezaposlenih lica za potrebe rada u turizmu i ugostiteljstvu</p>	<p>Formirana Radna grupa</p> <p>Donešen Plan (svaka institucija donosi svoj godišnji plan)</p>	<p>MERT/ MP; MNTR, CSO, Fakulteti za turizam, PK CG, turistička privreda</p>	<p>I Q 2022</p>	<p>IV Q 2022</p>	<p>Realizovano</p>	<p>-Centar za stručno obrazovanje (CSO) - urađen novi modulativni obrazovni program;</p> <p>- Univerzitet „Mediterran učestvuje u projektu Erasmus+ programa BKSTONE“: održane radionice: 04/06.05.2022. na temu “Balkan stone course on Heritage Reinforcement and Marketing” i15.09.2022. pod nazivom “The Dissemination and Exploitation of Higher Education-Enterprise platform for fostering, modernization and sustainable growth in natural stone industry in Western Balkans”;</p> <p>-Studenti Fakulteta za turizam učestvovali su u projektu BKSTONE testing HE courses on Lean Management,</p>	<p>Nisu potrebna finansijska sredstva</p>	<p>/</p>	<p>Aktivnost se u kontinuitetu nastavlja u 2023. godini</p>
---	--	--	-----------------	------------------	--------------------	---	---	----------	---

koji je održan na  
Mašinskom fakultetu  
u Sarajevu;

- Studenti Fakulteta za  
turizam, Univerziteta  
„Mediteran”,  
pohađali su i  
pohađaju nastavu na  
inostranim  
univerzitetima I

usavršavaju svoja  
znanja na primjerima  
inostrane prakse, a  
posredstvom  
Erasmus+ programa;

- Studijski programi,  
čija je akreditacija  
izvršena u 2019.,  
inovirani su u skladu  
sa najnovijim  
programima  
relevantnih  
univerziteta u svijetu i  
u skladu sa  
zahtjevima prakse, na  
svim nivoima studija,  
uključujući osnovne,  
master i doktorske  
studije;

- Prema Zakonu o  
visokom obrazovanju,  
u nastavni program

						<p>uvodena je praktična nastava koja iznosi 25% u odnosu na ukupnu opterećenost studenta po predmetima, odnosno godini, a koju realizujemo u saradnji sa brojnim privrednim subjektima.</p>			
<p>2. Formiranje Radne grupe za pripremu Plana za unapređenje sistema zapošljavanja studenata i mladih u turizmu, sa ciljem zadovoljenja potreba turističke privrede za visoko-obrazovanim kadrom</p>	<p>Formirana Radna grupa</p> <p>Donešen Plan (svaka institucija donosi )</p>	<p>MP, MNTR, ZZZCG / MERT, PK CG</p>	<p>I Q 2022</p>	<p>IV Q 2022</p>	<p>Realizovano</p>	<p>- Posredstvom ZZZCG u u djelatnosti "Usluge smještaja i ishrane " zaposlilo se ukupno 2.484 nezaposlenih lica sa evidencije Zavoda .Od tog broja zaposlilo se ukupno 1.127 mladih lica( 15-29 godina);</p> <p>-Realizovane su mjere aktivne politike zapošljavanja u 2022.godini., sa ciljem unapređenja položaja mladih na tržištu rada. Prema podacima Zavoda, u ukupnom broju učesnika programa</p>	<p>Budžet nadležnih institucija</p>	<p>Budžet nadležnih institucija</p>	<p>Aktivnost se nastavlja u kontinuitetu u 2023. godini</p>

Aktivne politike  
zapošljavanja , mladi  
do 30 godina  
učestvovali su sa  
48,15 %;

-Započeta je  
realizacija Programa  
Garancija za mlade, u  
skladu sa  
Deklaracijom  
zapadnog Balkana o  
obezbjeđivanju  
održivosti integracije  
mladih ljudi na tržište  
rada(15-29) ;

- Nastavljen je Vladin  
program stručnog  
obrazovanja za  
visokoškolce;

- Realizovane su  
aktivnosti i mjere koje  
se kontinuirano  
sprovode u cilju  
pripreme što većeg  
broja nezaposlenih  
lica za rad na  
sezonskim poslovima:

[Sezonsko  
zapošljavanje –  
ZZZCG;](#)

<p>3. Učešće na forumu Youth Forum „Povezivanje mladih sa sektorom turizma“ sa ciljem promocija nacionalne Studentske lige UNWTO 2022 (Sorrento, Italija, 27.06-03.07.2022. godine)</p>	<p>Učešće na Forumu</p>	<p>MP, MERT/ UNWTO</p>	<p>I Q 2022</p>	<p>III Q 2022</p>	<p>Realizovano</p>	<p>Na Globalnom samitu mladih u turizmu - GYTS koji je održan u Sorrentu, Italija, u periodu od 27. juna 03. jula 2022. Crnu Goru su predstavila dva kandidata uzrasta 12-18 godina. Forum je osmišljen kao platforma s ciljem da se podstakne aktivno učešće mladih u procesima donošenja odluka u turizmu. <a href="#">Poruka mladih sa Global samita za mlade u turizmu je "Ja se zalažem za održivi turizam"</a> (<a href="http://primorskenovine.me">primorskenovine.me</a>)</p>	<p>Donatorska finansijska sredstva - UNWTO</p>	<p>/</p>	<p>/</p>
<p>4. Izrada vodiča za efikasnije korišćenje raspoloživih fondova EU u oblasti turizma</p>	<p>Izrađen vodič za korisnike EU fondova iz sektora turističke privrede i Ito-a</p>	<p>Kancelarija za evropske integracije</p>	<p>I Q 2022</p>	<p>II Q 2022</p>	<p>Djelimično realizovano</p>	<p>Tokom 2022. godine vršene su pripreme aktivnosti na izradi vodiča, koje su djelimično</p>	<p>Budžet nadležne institucije</p>	<p>Budžet nadležne institucije</p>	<p>Završetak aktivnosti se očekuje tokom 2023. godine</p>

						prolongirane zbog objektivnih razloga			
						/			
						Aktivnost će se u potpunosti realizovati u 2023. godini			
<b>MJERA 5.2 Unapređenje znanja i vještina zaposlenih u turizmu</b>									
1.Priprema plana za organizovanje obuka/ kurseva za zaposlene u LTO	Donešen Plan	MERT, LTO / Uprava za kadrove	I Q 2022.	IV Q 2022	Realizovano	Ministarstvo, uz partnersko učešće Nacionalne turističke organizacije Crne Gore realizovali su edukativni seminar na temu digitalnog marketinga i promocije, sa ciljem što kvalitetnijih promotivnih aktivnosti kako na lokalnom, tako i na državnom nivou i uspostavljanja intenzivnije saradnje.Cilj Seminara je bio i prenošenje stručnih znanja iz oblasti digitalnog marketinga kako bi lokalne turističke	Nisu potrebna finansijska sredstva	/	Aktivnost će biti nastavljena i tokom 2023. godine shodno iskazanim potrebama

						organizacije u kontinuitetu primjenjivala stečena znanja			
2. Priprema plana za organizovanje edukativnih seminara turističkoj privredi	Donešen Plan	MERT, MP/ CSO, ZZZCG, Fakulteti za turizam, PK CG	I Q 2022.	IV Q 2022	Realizovano	Radionica – cirkularna ekonomija u turističkoj privredi	Nisu potrebna finansijska sredstva	/	Shodno iskazanim potrebama, ova aktivnost biće nastavljena i tokom 2023.
3. Formiranje radne grupe za pripremu plana za organizovanje seminara sa ciljem unapređenja znanja turističkih vodiča (poseban akcenat na nevalorizovane segmente kulturne baštine, kao i na kulturna i prirodna dobra	Formirana radna grupa Donešen Plan	MP, eksperti iz oblasti kulturne baštine, CSO Fakulteti za turizam / MERT, PK CG	I Q 2022.	IV Q 2022	Realizovano	-U okviru obrazovanja odraslih, Fakultet za turizam “Montenegro Tourism School” Univerzitet „Mediteran” Podgorica, organizuje kurs za turističke vodiče, kao licencirana ustanova za održavanje obuke i ispita za turističkog vodiča;  -Urađen Program obrazovanja Turistički vodič, licencirane ustanove za	Nisu potrebna finansijska sredstva	/	Aktivnost se nastavlja u kontinuitetu u 2023. godini



koja se nalaze na listi svjetske baštine UNESCO-a)						<p>obrazovanje turističkih vodiča i licencirani ispitivači za dobijanje stručne kvalifikacije: Turistički vodič;</p> <p>-U okviru Programa obrazovanja Turistički vodič nalazi se modul kulturno istorijska baština Crne Gore;</p> <p>- Za realizaciju Programa obrazovanja Turistički vodič nadležne su licencirane ustanove za obrazovanje odraslih u skladu sa Zakonom o nacionalnim stručnim kvalifikacijama i Zakonom o obrazovanju odraslih.</p>			
4. Formiranje radne grupe za pripremu plana organizovanja obuka kadra u cilju dobijanja licenci za planinske	Donešen Plan	MP, CSO Fakulteti za turizam / MERT, PK CG	I Q 2022.	IV Q 2022.	Realizovano	<p>MP: Od navedenih kvalifikacija razvijena je samo kvalifikacija Planinski vodič.</p> <p>Izrada programa obrazovanja i sticanje ostalih navedenih</p>	Nisu potrebna finansijska sredstva	/	/

vodiče, vodiče za kanjoning, speleološki vodiči i dr.						kvalifikacija, urađeno je Zakonom o nacionalnim stručnim kvalifikacijama i Zakonom o obrazovanju odraslih.			
5. Organizovanje obuka kadra u turizmu u saradnji sa UNWTO	Broj realizovanih obuka/ sertifikovanih učesnika	MERT/ UNWTO	II Q 2022.	IV Q 2022.	Nerealizovano	Tokom 2022. godine, nije uspostavljena saradnja sa UNWTO na planu organizovanja obuka	Nisu potrebna finansijska sredstva	/	/
6. Organizovanje obuka kadra u turizmu u saradnji sa ostalim međunarodnim i nacionalnim turističkim partnerima	Broj realizovanih obuka/ sertifikovanih učesnika 2	MERT/ međunarodne turističke organizacije	II Q 2022.	IV Q 2022.	Realizovano	1. Kroz korisničku službu, preko materijala na sajtu <a href="http://www.rentay.me">www.rentay.me</a> omogućili smo kvalitetno informisanje i edukaciju izdavalaca za proces fiskalizacije  2. Koristeći važeću standardizaciju kroz kontinuirane objave na facebook stranici Udruženja i na sajtu	Nisu potrebna finansijska sredstva	/	Realizacija aktivnosti će se po potrebi nastaviti i u 2023. godini

						<a href="http://www.rentay.me">www.rentay.me</a> omogućene su edukacije zainteresovanih izdavalaca u dijelu registracije smještaja, opremanja i oglašavanja kapaciteta			
--	--	--	--	--	--	---	--	--	--

**5.3 Obuka i sertifikacija – globalni turistički trening program (Global Sustainable Tourism Training Program – GSTC – STTP)**


1. Organizovanje radionica - edukacija, sertifikacija i kontinuirano međunarodno umrežavanje u održivom upravljanju destinacijom	4 sertifikovanih predstavnika  4	NTO CG / MERT, GSTC, Green Destinations	II Q 2022.	IV Q 2022	Realizovano	1. Realizovane obuke namijenjene unapređenju znanja (iz oblasti marketinga, znanja jezika) za zaposlene u NTO i LTO-ima;  2. U oblasti održivog turizma, NTOCG kontinuirano radi na pružanju pomoći LTO-ima koje su započele proces sertifikacije u okviru Green Destinations programa. U okviru ovog programa	2.100,00 (400,00 jedna radionica i 1.700,00 za 4 sertifikacije  Budžet CG	Sredstva nisu utrošena u 2022. jer je plaćanje izvršeno tokom 2023. godine	Aktivnost će se u kontinuitetu nastaviti u 2023. godini
--	--	---	------------	-----------	-------------	--	---	--	---

organizovane su online obuke od strane lokalnog eksperta, kako bi se svi zainteresovani bliže upoznali sa koracima prilikom ispunjavanja zadatih kriterijuma, koji su u skladu sa kriterijumima GSTC-a;

3. Turistička organizacija Tivat, kao prva destinacija u Crnoj Gori koja je pristupila programu Green Destinations, redovno sprovodi aktivnosti koje će uticati na efikasnije upravljanje destinacijom kroz unaprjeđenje kvaliteta prateći globalne standarde GSTC-a (Globalnog savjeta za održivi turizam) implementiranim kroz kriterijume Green Destinations, kao akreditovane organizacije.  
<https://tivat.travel/tivat-je-dobitnik-bronzane-nagrade-u->

						<a href="#">okviru-green-destinations-procesa/</a>			
2. Sprovođenje aktivnosti na priključivanju resornog ministarstva za turizam u GSTC-a	Članstvo u GSTC-u	MERT / GSTC	II Q 2022.	IV Q 2022.	Realizovano	MERT je od decembra 2022. godine postala član Svjetskog savjeta za održivi turizam (Global Sustainable Tourism Council – GSTC) Link: <a href="#">Montenegro Joins GSTC   GSTC (gstcouncil.org)</a>	Članarina 3.100,00 (na godišnjem nivou)  Budžet CG	3.100,00 € Budžet CG	/

**Operativni cilj 6:** Razvoj digitalnih, inovativnih rješenja i novih tehnologija u turizmu

<b>INDIKATORI UČINKA</b>		<b>Polazne vrijednost</b> <b>2021. godina</b>	<b>Prelazne vrijednosti</b> <b>2022. godina</b>			<b>Ciljne vrijednosti</b> <b>2023. godina</b>			
Broj implementiranih inovativnih / digitalnih projekata		0	0			+3			
<b>Aktivnost</b>	<b>INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda</b>	<b>Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti</b>	<b>Datum početka</b>	<b>Datum završetka</b>	<b>Status realizacije</b>  AAA 	<b>Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)</b>	<b>Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/ planirani izvor finansiranja</b>	<b>Sredstva realizovana /izvor finansiranja</b>	<b>Preporuke za naredni period sprovođenja</b>
<b>6.1. Digitalna transformacija poslovanja u turizmu</b>									
1. Izrada integrisanog informacionog sistema sa mobilnom aplikacijom koji će povezivati sve neophodne institucije i organizacije čiji podaci će doprinijeti kvalitetnom i tačnom obračunu	Izrađen informacioni sistem	MERT/MUP MFSS, MJU, MONSTAT, Uprava za inspeksijske poslove, Uprava prihoda i carina, NTO	I Q 2022.	IV Q 2022	Djelimično realizovano	Ministarstvo nadležno za poslove turizma je u prethodnom periodu pokrenulo inicijativu za uspostavljanje pojednostavljenog sistema prijavljivanja turista. U okviru aktivnosti radne grupe RB90, razmatrana je, između ostalog, i problematika koja se odnosila na uspostavljanje sistema za pojednostavljeno prijavljivanje turista.	400.000,00€ Budžet Crne Gore	Sredstva nisu utrošena	Formirati novu radnu grupu

turističkog  
prometa

Radna grupa je imala međusektorski karakter i njeni članovi su bili predstavnici svih relevantnih institucija. Bila je pripremljena „Informacija o metodologiji obračunavanja turističkog prometa i izradi novog informacionog sistema i mobilne aplikacije za praćenje parametara u turizmu“, koju je usvojila Vlada. Planirana sredstva za realizaciju Projekta iznosila su 400.000 eura. Da bi se realizovao ovaj Projekat, neophodno je izvršiti određene izmjene relevantnih zakonskih propisa koje su u nadležnosti drugog ministarstva. U međuvremenu, Ministarstvo finansija je pokrenulo aktivnosti na izradi i implementaciji sistema prijavljivanja turista preko aplikacije e-visitor, kojem je MERT

						dostavio dopis sa iskazanim interesom za učešće u realizaciji projekta.  MONSTAT je ispunio sve IT uslove za realizaciju aktivnosti koje su u skladu sa Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike.			
2. Realizacija projekta „Go Digital Montenegro“ – Digitalizacija u turizmu	Izrađena digitalna platforma	MERT/ MJU	I Q 2022.	IV Q 2022	Djelimično realizovano	Izvršene su pripremne aktivnosti, ali usled syber napada na informacioni sistem VCG, konačna realizacija istih je tek započeta. Ipak, pojedine institucije, koje su van institucionalnog sistema VCG, realizovale sledeće aktivnosti:  1. NTO CG - realizovane su aktivnosti na uspostavljanju platforme za seoska domaćinstva u dijelu koji se odnosi na	200.000,00€  Budžet Crne Gore	5.085,55 €	Tokom 2023. godine, planirana je realizacija projekta „Digitalna transformacija i osnaživanje turističkog brenda“



objedinjavanje ovih pružaoca usluga i u cilju njihove što bolje promocije i prepoznatljivosti na tržištu ([Život na selu | Montenegro](#));

Udruženje izdavaoca privatnog smještaja CG: U cilju demistifikovanja digitalizacije, sa namjerom njegovanja našeg jezika, kulture izražavanja Udruženje je zajedno sa kompanijom Oblak IT organizovalo i nagradni konkurs za izdavaoce smještaja „Najbolji domaćin 2022“. koji su podržale još i kompanije sa drugim korisnim digitalnim alatima za poslovanje izdavalaca – virtuelna recepcija i online naplata rezervacija.

Udruženje je kroz javne nastupe u medijima konstantno

radilo na upoznavanju šire javnosti o svim segmentima poslovanja izdavalaca smještaja, o realnim problemima, potencijalima i mogućnostima.  
[https://youtube.com/playlist?list=PL6nvhmY5gENTJMZPhVavWR5xJr5M\\_fj6-](https://youtube.com/playlist?list=PL6nvhmY5gENTJMZPhVavWR5xJr5M_fj6-)

Udruženje je kontaktiralo i posjećivalo lokalne TO u cilju sagledavanja problema, potencijala i mogućih rješenja za veće uključivanje izdavalaca u procese promocije i kreiranje ponude na lokalnom nivou.

Privredna komora Crne Gore i Ministarstvo nauke i tehnološkog razvoja Crne Gora su organizovali Info-dan za Javni konkurs za dodjelu grantova za ranu fazu razvoja


						<p>startapova, koji se održao 12. jula 2022.g. Predmet konkursa je sufinansiranje startap projekata koji će ponuditi digitalna rješenja u četiri prioriteta područja pametne specijalizacije. LINK: <a href="https://www.gov.me/clanak/svi-detaji-u-vezi-prijave-za-finansijku-podrsku-za-ranu-fazu-razvoja-startapova-na-infodanu-u-utorak-12-jula-u-pkcg">https://www.gov.me/clanak/svi-detaji-u-vezi-prijave-za-finansijku-podrsku-za-ranu-fazu-razvoja-startapova-na-infodanu-u-utorak-12-jula-u-pkcg</a></p>			
3. Izrada softverskih rješenja u svrhu promocije i izrade analiza za došenje politika u oblasti turizma	Izrađena digitalna platforma (Projekti “Due Mari” i “Alter Eco Plus”)	MERT/ Međunarodni partneri	I Q 2022.	IV Q 2022	Djelimično realizovano	1.Tokom 2022. godine nastavljena je realizacija projektom planiranih aktivnosti: izrada platforme sa sadržajem 360VR, fotografijama, video sadržajima, tekstovima o lokalitetima, i drugim informacijama i sadržajima za lokalitete kulturne i prirodne baštine u Crnoj Gori.	30.000,00€ Donatorska finansijska sredstva (IPA CBC Interreg Programme Italy, Albania, Montenegro	121,010.61 € Tokom 2022. godine, vršena je naplata obaveza i iz prethodnog perioda.	Realizacija Projekta je prolongirana do kraja 2023. godine.

Međutim, usled vanrednih okolnosti, realizacija Projekta je prolongirana, a MERT je preuzeo ulogu vodećeg partnera.

2. Interreg Med Programme "Alter Eco Plus" - glavni cilj Projekta je da se unaprijede tehnički kapaciteti neophodni za razvoj održivog turizma, kako bi se mogle izraditi kvalitetnije strategije za održivi i odgovorniji turizam. Polazna tačka Projekta je alat za izračunavanje "kapaciteta nosivosti" turističke destinacije, koji će kroz ovaj projekat biti potpuno operativan i funkcionalan alat, koji će omogućiti lakše donošenje odluka i politika prilikom upravljanja turističkom destinacijom/lokacijom. Naime, korišćenjem navedenog alata, tj.

unošenjem potrebnih podataka za svaku turističku opštinu uspostaviće se ocjena "Carring Capacity of location" određenog turističkog mjesta, uz dobijanje preporuka za poboljšanje održivosti turističkog mjesta. Projekat je realizovan a u narednom periodu rezultati projekta biće dostavljeni relevantnim subjektima u cilju primjene alata ovog projekta.

Indikator učinka	Početna vrijednost 2019. godine	Ostvarena vrijednost 2022. godine	Ciljana vrijednost 2023. godine
<b>Indikator učinka: 1</b>			
Povećanje broja noćenja turista sa prioritetnih tržišta	10,6 mil.	8,6 mil.	+ 3%

Aktivnost	INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Datum završetka	Status realizacije  AAA 	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/ planirani izvor finansiranja	Sredstva realizovana /izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
-----------	--	--	------------------	--------------------	---	--	---	---	--

#### 7.1 Poboljšanje pozicioniranja destinacije na međunarodnom tržištu

1. Unapređenje upravljanja destinacijom i formiranje međuresorne radne grupe	Formirana međuresorna radna grupa	MERT, NTO/ LTO, privatni sektor	I Q 2022.	IV Q 2022	Realizovano	Formirana je Radna grupa	Nisu potrebna finansijska sredstva	/	/
2. Definisanje prioritetnih tržišta, priprema i implementacija programa promocije	Donijet i realizovan program za različita tržišta	NTO /privatni sektor, LTO	I Q 2022.	IV Q 2022	Realizovano	Prioritetna tržišta i aktivnosti po svakom tržištu definisani su u Programu rada NTO CG, a u okviru raspoloživog budžeta.	Budžet nadležnih institucija	Budžet nadležnih institucija	U kontinuitetu se nastavlja aktivnost.

3. Uspostavljanje novog modela upravljanja destinacijom (Destinacijski menadžment)	Uspostavljen model upravljanja destinacijom	NTO MERT/ LTO, lokalne uprave, turistička privreda	I Q 2022.	IV Q 2022	Djelimično realizovano	Formirana je Radna grupa. Predstavnik NTO CG je član radne grupe. Uspostavljanje novog modela upravljanja destinacijom je zahtjevan proces koji, prije svega, podrazumijeva analizu trenutnog stanja, definisanje novog modela, izmjenu postojećeg pravnog okvira i izradu mape puta da se novi model sprovede u praksi.	Nisu potrebna finansijska sredstva	/	Realizacija aktivnosti se nastavlja nakon donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o turističkim organizacijama
4. Definisanje novog okvira za partnerstva za upravljanje destinacijom -Umrežavanje (stvaranje partnerstava) na nacionalnom i lokalnom nivou	Definisan novi okvir za partnerstva za upravljanje destinacijom  5 akata o saradnji	NTO, LTO, lokalne uprave/ MERT, tur. privreda	I Q 2022.	IV Q 2022	Realizovano	<b>NTO CG:</b> Imajući u vidu situaciju izazvanu koronavirusom COVID 19, ekonomske posljedice koje je pandemija izazvala na turistički sektor i izmijenjene uslove za realizaciju promotivnih aktivnosti NTOCG je prilagodila Pravila o	Nisu potrebna finansijska sredstva	/	U kontinuitetu se nastavlja saradnja na planu stvaranja partnerstava na nacionalnom i lokalnom nivou

uspostavljanju partnerstva kako bi ista učinila atraktivnijim za predstavnike turističkog sektora. U 2022. godini NTO CG ima zaključena 3 ugovora o strateškom partnerstvu ali je važno napomenuti da su po osnovu 2 ugovora bila na raspolaganju neutrošena sredstva, te u tom smislu NTO CG je po ovom osnovu tokom 2022. godine imala saradnju sa 5 predstavnika privrede.

[Pravila o uspostavljanju partnerstva NTOCG | Montenegro](#)

Takođe, donijeta je Odluka o ustupanju dijela prostora na sajmovima turizma lokalnim turističkim organizacijama turistički manje razvijenih i nerazvijenih područja Crne Gore, u cilju razvoja i promocije turizma i unapređenja



						partnerstva NTO CG i LTO.			
5. Izrada Programa istraživanja u turizmu i sprovođenje istih	Broj istraživanja 3	NTO	I Q 2022.	IV Q 2022	Realizovano	Tokom 2022. godine, shodno raspoloživom budžetu, realizovana su 3 istraživanja: „Trendovi putovanja na tržištu Velike Britanije i SAD“; „Tržište Njemačke - Prikaz stanja i trendova na njemačkom tržištu“ i „Istraživanje sa ciljem povećanja organizovanog prometa koje se odnosi na tuoperatore sa njemačkog tržišta“	Budžet NTO		Shodno Programu, istraživanja će se nastaviti i u 2023. godini

#### IV PREPORUKE ZA NAREDNI PERIOD SPROVOĐENJA

Prilikom izrade ovog izvještaja, uočava se određena inertnost pojedinih nadležnih institucija da preuzmu obaveze koje su im dodijeljene Akcionim planom i sprovedu potrebne radnje kako bi se realizovale. Takođe, prepreke u realizaciji zacrtanih ciljeva nalaze se i u nedostatku/nedostupnosti određenih finansijskih sredstava za realizaciju aktivnosti. Odsustvo među-institucionalne saradnje, takođe je jedno od uzroka i kočnica za efikasnije djelovanje na planu realizacije Akcionog plana.

U narednom periodu, u nastojanjima da postignemo rezultate na zadovoljavajućem nivou, od suštinske važnosti je da nosioci aktivnosti budu svjesni da svojim uključivanjem i aktivnim odnosom prema zadacima doprinose cjelokupnom razvoju društva. Sve aktivnosti predstavljaju karike u lancu razvoja i ukoliko nema kontinuiteta taj lanac se prekida i nije moguće postići zacrtani cilj. Turizam sam za sebe nije cilj i ne može se posmatrati zasebno bez razvoja drugih privrednih djelatnosti. Kao ekonomska aktivnost turizam zavisi od saobraćaja, snabdijevanja električnom energijom i vodom, poljoprivrede, trgovine, finansijskih institucija (banaka), zdravstva, komunalne higijene, razvoja kulture ... Razvojem turizma otvaraju se nove mogućnosti i šanse za zapošljavanjem, uključivanjem svih kapaciteta i povezivanjem različitih aktera ostvaruju se brojni benefiti, povećava se životni standard, smanjuje disbalans u regionalnom razvoju i unapređuje život na nivou lokalnih zajednica. Na taj način razvija se svijest o razumijevanju, poštovanju i pripadnosti određenom prostoru, uvažavajući različitosti koje postoje.

Sa druge strane, potreban je realan pristup planiranju pojedinih zaduženja posmatrano kod definisanja rokova, finansijskih sredstava i raspoloživih kapaciteta.

Preporuke za naredni period u pravcu dostizanja strateškog cilja po operativnim ciljevima su:

- 1. Unaprijeđen regulatorni okvir u turizmu uz formalizaciju turističkog prometa:** potrebno je intenzivirati aktivnosti na izradi zakonskih akata. Takođe, treba iznaći mogućnosti za povećanje broja inspektora (na državnom i lokalnom nivou), kako bi se dodatno unaprijedila kontrola poštovanja zakonskih odredbi u poslovanju turističke privrede a čiji rezultat će biti smanjenje sive zone poslovanja u turizmu, odnosno povećanje naplate poreza, doprinosa, boravišne takse i ostalih dažbina;
- 2. Unaprijeđena turistička i prateća infra i supra struktura:** U cilju prevazilaženja identifikovanih problema u narednom periodu realizacije, imajući u vidu da aktivnosti definisane kroz ovaj operativni cilj, imaju uglavnom karakter višegodišnjih projekata, ili je njihova realizacija kontinuirana, neophodno je raditi na pojednostavljenju tenderskih procedura, blagovremenom obezbjeđivanju neophodne prateće dokumentacije uz skraćenje vremena za njihovo izdavanje, jasno postavljanje prioriternih ciljeva koji ne smiju biti upitni ukoliko bi dolazilo do promjene izvršne vlasti ili donosioca odluka za pokretanje određenih aktivnosti;
- 3. Unaprijeđen kvalitet i kvantitet smještajnih kapaciteta:** Predlozi za unapređenje: Raditi na definisanju zakonske regulative kojom će se privući strane direktne investicije, prilikom odobravanja izgradnje, ili rekonstrukcije ugostiteljskih objekata donositi odluke kojima se neće dovoditi u pitanje realizacija čitavog posla i ubrzati procedure donošenja odluka u sudskim sporovima. Takođe, potrebno je planirati projekte koji će se odnositi na aktivnosti u pravcu ispunjavanja standarda koji se odnose održivo poslovanje turističke privrede, tj. povećanje broja smještajnih kapaciteta sa "eko" oznakom (zelena i cirkularna ekonomija);
- 4. Unaprijeđen kvalitet diverzifikovanog turističkog proizvoda:** Neophodno je uspostaviti jednostavniji sistem provođenja javnih poziva za izbor najpovoljnijih ponuđača, intenzivnije uticati na legalizaciju

poslovanja i smanjenje rada na crno, kao i na otklanjanje ostalih negativnosti kako bi izvori budžetskih sredstava bili stabilni i shodno tome, minimizirali postupke umanjenja planiranih budžetskih sredstava;

**5. Unaprijeđeni ljudski resursi, znanja i vještine u turizmu:** Unaprijediti i proširiti obrazovne programe kroz redovno školovanje u skladu sa potrebama koje prepoznaje tržište rada. U okviru zakonske egulative definisati kategoriju „stalni sezonski radnik“ kako bi se radnoj snazi u turizmu obezbijedilo trajnije zaposlenje;

**6. Razvoj digitalnih, inovativnih rješenja i novih tehnologija u turizmu:** Neophodno je da sve institucije preduzmu aktivnosti kako bi svoja programska rješenja međusobno usaglasila i stvorili pretpostavke za njihovo povezivanje u jedan sistem. Neophodno je raditi na animiranju potencijalnih korisnika i organizovati i intenzivirati obuke za korišćenje digitalnih rješenja;

**7. Crna Gora - globalno prepoznata turistička destinacija:** U cilju definisanja adekvatnog modela za upravljanje destinacijom, neophodno je donijeti zakonske pretpostavke, odnosno potrebno je intenzivirati aktivnosti Radne grupe za donošenje Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o turističkim organizacijama. Istim će se jasno precizirati djelokrug rada Nacionalne i turističkih organizacija na lokalnom nivou, kao i modeli njihove saradnje.

---



Vlada Crne Gore  
Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma

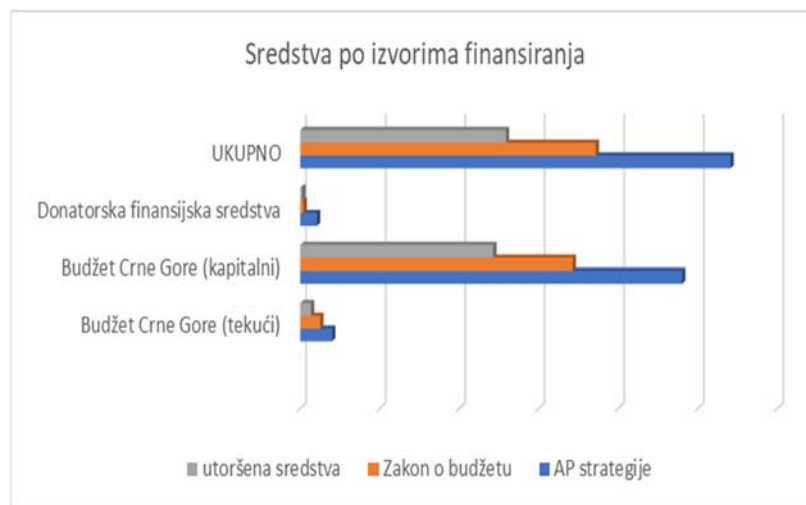
**PREDLOG**

**AKCIONI PLAN ZA 2023. GODINU  
STRATEGIJE RAZVOJA TURIZMA CRNE GORE 2022-2025. GODINE**

Podgorica, jun 2023. godine

Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma je, shodno Planu implementacije i monitoringa Strategije razvoja turizma Crne Gore 2022-2025. godine, u skladu sa Programom rada Vlade za 2023. godinu, pripremio Akcioni plan za implementaciju Strategije za 2023. godinu (Akcioni plan 2023.). Akcioni plan 2023. godine sadrži aktivnosti koje imaju višegodišnji karakter (nastavak iz Akcionog plana za 2022. godinu), kao i određeni broj novih aktivnosti, a u skladu, između ostalog, i sa prepoznatim izazovima / preprekama u realizaciji prošlogodišnjeg Akcionog plana. Na taj način, stvaraju se pretpostavke za ostvarivanje ciljeva definisanih Strategijom na što efikasniji i kvalitetniji način.

Akcioni plan za 2022. godinu obuhvatao je 7 operativnih ciljeva sa 16 mjera i **75 aktivnosti, od kojih je 61% realizovan, 24% djelimično realizovano i 15% nerealizovano**. Za realizaciju svih 75 aktivnosti, Akcionim planom bio je predviđen iznos od 27.047.673,65 € (tekući budžet: 2.000.090 €, kapitalni budžet: 24.002.583,65 € i donatorska, kreditna i sredstva iz drugih izvora: 1.045.000 €). U odnosu na navedeno, Zakonom o budžetu, koji je u 2022. godini dva puta mijenjan i dopunjavan, konačno opredijeljen iznos sredstava za realizaciju Akcionog plana značajno je umanjen. Imajući u vidu navedeno, stepen utroška sredstava u odnosu na Akcioni plan bio je: za tekući budžet – 33,33%, za kapitalni budžet – 50,53% i za donatorska sredstva – 11,58%, što ukupno čini utrošak sredstava na nivou od 47,75%. Sa druge strane, nešto povoljniji je stepen utroška sredstava u odnosu na Zakonom o budžetu opredijeljena sredstva, i to: za tekući budžet – 53,19%, za kapitalni budžet – 70,85% i za donatorska sredstva – 60,43%, što ukupno čini utrošak sredstava na nivou od 69,55%.



**Akcioni plan 2023. obuhvata 7 operativnih ciljeva** sa odgovarajućim indikatorima učinka u smislu polazne vrijednosti 2021/2019. godine, ostvarene vrijednosti 2022. godine i projekcija u vidu ciljne vrijednosti za 2023. godine, zatim **14 mjera i 61 aktivnost** sa indikatorima rezultata kao i definisanim rokovima i nosiocima (sa partnerima) za njihovu realizaciju.

Akcioni plan 2023. je posebno usmjeren ka podršci segmentu orodnjavanja predlažući, gdje je to moguće, rodno senzitivne indikatore. Takođe, uvaženi su kriterijumi procjene uticaja na životnu sredinu, posebno kada je riječ o velikim investicijama i drugim projektima koji zahtijevaju poštovanje procedura i standarda zaštite životne sredine.

Kroz **Akcioni plan za 2023. godinu**, za postizanje operativnih ciljeva predviđen je utrošak u iznosu **19.501.344,06€**, od čega se **93,14% sredstava (18.164.142,00 €) odnosi na investicione projekte planirane u okviru Kapitalnog budžeta (Turistička djelatnost)** za 2023. godinu; **5,91% (1.152.202,06 €) iz tekućeg budžeta (MERT)** za 2023. godinu i **0,95% (185.000,00 €) iz donatorskih izvora**. Napominjemo da su, prilikom planiranja sredstava, za realizaciju aktivnosti iz Akcionog plana za 2023. godinu, definisani iznosi sredstava iz Budžeta Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma, dok sredstva za aktivnosti koje su u djelokrugu rada drugih institucija, nisu precizirana (već samo naznačen njihov izvor: Budžet nadležnih institucija), kako ne bi došlo do “preklapanja” u izvještajima o planiranim sredstvima i stepenu iskorišćenosti istih.

Struktura izvora sredstava	Iznos (€)	
	2023.	%
Budžet Crne Gore (kapitalni)	18.164.142,00	93,14
Budžet Crne Gore (tekući)	1.152.202,06	5,91
Donatorska finansijska sredstva	185.000,00	0,95
<b>UKUPNO</b>	<b>19.501.344,06</b>	<b>100,00</b>

## AKCIONI PLAN ZA 2023. GODINU

**Napomena:** Usled otežanog prikupljanju podataka za izradu Izvještaja o sprovođenju Akcionog plana za 2022. godinu a čije preporuke su osnov za izradu Akcionog plana za 2023. godinu, došlo je do prolongiranja roka za usvajanje Akcionog plana za 2023. godinu, i shodno čemu se u koloni „Datum početka“ nalazi rok I Q, jer su predmetne aktivnosti započele sa realizacijom u prvom kvartalu 2023, a u koloni „Planirani završetak aktivnost“ nalazi se IV Q jer su već evidentna prolongiranja po pojedinim aktivnostima.

Operativni cilj 1:		Unaprijeđen regulatorni okvir u turizmu uz formalizaciju turističkog prometa				
<b>Indikator učinka 1:</b> Broj usaglašenih zakona/podzakonskih akata	<b>Početna vrijednost 2021.</b> 0	<b>Ostvarena vrijednost 2022.</b> 0	<b>Ciljna vrijednost 2023.</b> 3			
<b>Indikator učinka 2:</b> Povećanje broja noćenja turista u Sjevernom i Centralnom regionu Crne Gore	<b>Početna vrijednost 2021.</b> 741.000 (broj ostvarenih noćenja u Sjevernom i Centralnom regionu CG u 2019. godini kao reper godini)	<b>Ostvarena vrijednost 2022.</b> Index 22/19 103,47	<b>Ciljna vrijednost 2023.</b> Index 23/19 105			
Mjera / Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 1	Indikator rezultata za 2023.	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka aktivnosti	Sredstva planirana za provođenje aktivnosti u 2023.	Izvor finansiranja
<b>Mjera 1.1: Savjetodavni i regulatorni okvir</b>						
1.1. Izrada Zakona o turizmu i ugostiteljstvu	Usvojen Zakon	MERT	I Q	IV Q	22.000,00 € (kumulativ)	Budžet (MERT)
1.2. Izrada Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o turističkim organizacijama	Usvojen Zakon	MERT, NTO CG	I Q	IV Q		
1.3. Izrada Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o boravišnoj taksi	Usvojen Zakon	MERT, NTO CG	I Q	IV Q		

<b>Mjera 1.2: Jačanje institucionalnih kapaciteta (Inspeksijske službe i Uprave za statistiku – MONSTAT)</b>						
2.1. Sprovođenje aktivnosti na povećanje broja turističkih i drugih inspektora/ki koji vrše nadzor nad sprovođenjem zakona iz oblasti turizma	Broj novo-zaposlenih inspektora/ki	UIP / MERT	I Q	IV Q	/	Budžet nadležne institucije
2.2. Sprovođenje aktivnosti na organizovanju edukacija, usavršavanje i opremanje inspektora/ki, kao i kreiranje modela za vrijednovanje njihovog rada	Broj inspektora/ki koji su završili/e obuku	UIP / MP	I Q	IV Q	/	Budžet nadležne institucije
2.3. Sprovođenje aktivnosti na koordinaciji rada turističke inspekcije i drugih inspeksijskih službi	Broj zajednički sprovedenih inspeksijskih aktivnosti	UIP	I Q	IV Q	/	Budžet nadležne institucije
2.4. Sprovođenje mjera i aktivnosti na povećanju broja službenika/ca i njihove edukacije u Upravi za statistiku – MONSTAT u sektoru koji je zadužen za prikupljanje i obradu podataka za oblast turizma	Broj novozaposlenih službenika/ca odnosno službenika/ca koji/e su završili/e obuku	MONSTAT / MERT, ekspertsk a podrška	I Q	IV Q	/	Budžet nadležne institucije
2.5. Organizovanje edukacija, usavršavanja, obuka zaposlenih u lokalnim turističkim organizacijama u dijelu koji se odnosi na prikupljanje podataka o turističkom prometu	Broj zaposlenih koji su završili/e obuku	MONSTAT , NTO CG i LTO-i	I Q	IV Q	/	Budžet nadležne institucije
<b>Operativni cilj 2:</b>	<b>Unaprijeđena turistička i prateća infra i supra struktura</b>					
<b>Indikator učinka:</b> Broj projekata turističke i prateće infra i supra strukture	<b>Početna vrijednost 2021:</b> 0		<b>Ostvarena vrijednost 2022:</b> 18		<b>Ciljna vrijednost 2023:</b> 20	
<b>Mjera / Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 2</b>	<b>Indikator rezultata za 2023:</b>	<b>Nadležne institucije</b>	<b>Datum početka</b>	<b>Planirani datum završetka aktivnosti</b>	<b>Sredstva planirana za provođenje aktivnosti u 2023:</b>	<b>Izvor finansiranja</b>
<b>Mjera 2.1 Turistička infra i supra struktura</b>						



2.1.1. Nastavak gradnje ski centra „Kolašin 1600“ Kolašin	Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu unapređenja infrastrukture u okviru ski centra Kolašin 1600	MERT / Uprava za kapitalne projekte (UKP)	I Q	IV Q	469.269,00 €	Kapitalni budžet
2.1.2. Nastavak aktivnosti na izgradnji ski centra „Žarski“ Mojkovac	Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu stavljanja u funkciju ski centra „Žarski“	MERT / Uprava za kapitalne projekte (UKP)	I Q	IV Q	2.021.701,00 €	Kapitalni budžet
2.1.3. Nastavak aktivnosti na izgradnji ski centra „Cmiljača“ Bijelo Polje	Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu stavljanja u funkciju ski centra „Cmiljača“	MERT / Uprava za kapitalne projekte (UKP)	I Q	IV Q	2.001.691,00 €	Kapitalni budžet
2.1.4. Nastavak aktivnosti na izgradnji ski centra „Hajla-Štedim“ Rožaje	Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu stavljanja u funkciju ski centra „Hajla-Štedim“	MERT / Uprava za kapitalne projekte (UKP)	I Q	IV Q	4.052.460,00 €	Kapitalni budžet
2.1.5. Nastavak aktivnosti na izgradnji skijališta „Savin kuk“ Žabljak	Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu unapređenja infrastrukture u	MERT / Uprava za kapitalne projekte (UKP)	I Q	IV Q	6.901,00	Kapitalni budžet

	okviru skijališta „Savin kuk“					
2.1.6. Izgradnja garaže za potrebe ski centra „Kolašin 1600“, Kolašin	Izgrađena garaža u okviru ski centra „Kolašin 1600“	MERT / Uprava za kapitalne projekte (UKP)	I Q	IV Q	2.208.069,00 €	Kapitalni budžet
2.1.7. Izgradnja hidrotehničke infrastrukture za potrebe Ski centra „Kolašin 1600“	Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu obezbjeđivanja hidrotehničke infrastrukture	MERT / Uprava za kapitalne projekte (UKP)	I Q	IV Q	2.994.601,00	Kapitalni budžet
2.1.8. Izgradnja infrastrukture za potrebe povezivanja dva ski centra „Cmiljača“ i „Žarski“	Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu povezivanja dva ski centra „Cmiljača“ i „Žarski“	MERT / Uprava za kapitalne projekte (UKP)	I Q	IV Q	690.001,00 €	Kapitalni budžet
2.1.9. Izgradnja ski poligona u okviru skijališta „Savin kuk“	Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu izgradnje ski poligona u okviru skijališta „Savin kuk“	MERT / Uprava za kapitalne projekte (UKP)	I Q	IV Q	207.001,00 € (kumulativ)	Kapitalni budžet
2.1.10. Izgradnja montažno demontažnog boba na šinama na ski centru „Kolašin 1600“	Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu u izgradnje montažno demontažnog boba na ski centru „Kolašin 1600“	MERT / Uprava za kapitalne projekte (UKP)	I Q	IV Q		

2.1.11. Nastavak izgradnje na speleološkom objektu Đalovića pećina	Broj aktivnosti koje su realizovane u pravcu stavljanja u funkciju speleološkog objekta „Đalovića pećina“	MERT / Uprava za kapitalne projekte (UKP)	I Q	IV Q	1.373.446,00 €	Kapitalni budžet
2.1.12. Izgradnja nedostajuće infrastrukture za potrebe projekta izgradnje panoramske žičare Kotor – Lovćen	Stavljanje u funkciju žičare Kotor-Lovćen	MERT/ Koncesionar	I Q	IV Q	2.139.002,00 €	Kapitalni budžet
2.1.13. Sprovođenje mjera i aktivnosti na unapređenju kvaliteta infrastrukture u zoni Morskog dobra	Broj aktivnosti na unapređenju infrastrukture morskog dobra	MEPPU, JP MD/ MERT	I Q	IV Q	/	Budžet JP Morsko dobro
2.1.14. Sprovođenje mjera i aktivnosti na održavanju i unapređenju kvaliteta odmorišta i vidikovaca pored puteva	Broj postojećih održavanih i novih odmorišta i vidikovaca pored puteva	Lokalne uprave	I Q	IV Q	/	Budžet lokalnih uprava
2.1.15. Sprovođenje mjera i aktivnosti na održavanju postojeće i postavljanju nove turističke signalizacije duž magistralnih i regionalnih puteva	Broj postojećih (popravljenih) i novih znakova turističke signalizacije Godišnji izvještaj o radu nadležnih institucija /	MERT/ Lokalne uprave, Uprava za saobraćaj, JP NPCG	I Q	IV Q		

	Izveštaj izvođača radova					
2.1.16. Sprovođenje mjera i aktivnosti na uređenju i mapiranju planinskih staza u okviru Nacionalne mreže planinskih staza	Broj markiranih planinarskih staza	MERT/ Planinarski savez CG, planinarski klubovi, LTO-i	I Q	IV Q	250.000,00 € (kumulativno)	Kapitalni budžet
2.1.17. Implementacija šengenskog akcionog plana -Ažuriranje Analiza o planinskom turističkom saobraćaju sa susjednim zemljama	Analiza ažurirana	MERT, MUP / Planinarski savez CG, LTO-i, planinarski klubovi	I Q	IV Q		
2.1.18. Realizacija projekta „Valorizacija novih i nedovoljno iskorišćenih turističkih atrakcija“	Broj turistički valorizovanih atrakcija	MERT/LTO, lokalne uprave	I Q	IV Q		
<b>Mjera 2.2: Saobraćajna infrastruktura planirana kroz „cross cutting„ dokumente</b>						
2.2.1. Sprovođenje mjera i aktivnosti na održavanju i unapđju kvaliteta i kapaciteta aerodroma u Crnoj Gori	Broj projekata/aktivnosti sprovedenih u cilju održavanja/ unapređenja kvaliteta i kapaciteta aerodroma u Crnoj Gori	MKI / A.D. Aerodromi Crne Gore	I Q	IV Q	/	Budžet nadležnih institucija
2.2.2. Sprovođenje mjera i aktivnosti na poboljšanju avio dostupnosti Crne Gore	Broj novih strateških ruta /direktnih avio – linija	MKI / Aerodromi, ToMontenegro	I Q	IV Q	/	Nisu potrebna finansijska sredstva

2.2.3. Sprovođenje mjera i aktivnosti na održavanju postojeće i izgradnja nove infrastrukture u drumskom saobraćaju	Broj aktivnosti na poboljšanju/izgrađenji putnih pravaca	MKI / Uprava za saobraćaj, lokalne uprave	I Q	IV Q	/	Budžet nadležnih institucija
2.2.4. Sprovođenje mjera i aktivnosti na unapređenje kvaliteta i kapaciteta graničnih prelaza	Broj aktivnosti / graničnih prelaza sa unaprijeđenim kvalitetom i/ili kapacitetom	MUP/ MKI	I Q	IV Q	/	Budžet nadležnih institucija
2.2.5. Sprovođenje mjera i aktivnosti na održavanju i unapređenju infrastrukture u željezničkom saobraćaju	Broj realizovanih aktivnosti na održavanju i unapređenju željezničke infrastruktura	MKI / ŽICG	I Q	IV Q		Budžet nadležnih institucija
2.2.6. Uspostavljanje lokalnog pomorskog saobraćaja kao integralnog dijela lokalnog saobraćaja (akcentat Bokotorski zaliv), u cilju suzbijanja uskih grla u drumskom saobraćaju	Broj uspostavljenih linija lokalnog pomorskog saobraćaja	MKI, Uprava za pomorski saobraćaj, lokalne samouprave/ MERT, JP MD	I Q	IV Q	/	Budžet nadležnih institucija
<b>Mjera 2.3: Komunalna infrastruktura planirana kroz „cross cutting„ dokumente</b>						
2.3.1. Sprovođenje mjera i aktivnosti na održavanje i unapređenje vodosnabdijevanja	Broj projekata/aktivnosti na unapređenju vodosnabdijevanja	MPŠV / lokalne uprave	I Q	IV Q	/	Budžet nadležnih institucija

2.3.2. Sprovođenje mjera i aktivnosti nacionalnih planova upravljanja otpadom	Broj realizovanih projektnih aktivnosti na poboljšanju upravljanja otpadom / sakupljanje i otklanjanje otpada	MEPPU / lokalne uprave, NVO, udruženja	I Q	IV Q	/	Budžet nadležnih institucija
2.3.3. Rješavanje problema nedovoljnog broja parking mjesta u turističkim mjestima	Broj novih parking mjesta po opštinama	Lokalne uprave	I Q	IV Q	/	Budžet lokalne uprave
2.3.4. Realizacija projekta „Odgovorni turizam“ (zelena i cirkularna ekonomija)	Broj „zelenih“ smještajnih kapaciteta (sa „eko“ oznakom)	MERT/ Turistička privreda	I Q	IV Q	50.000,00€	Budžet (MERT)
<b>Mjera 2.4: Energetska infrastruktura planirana kroz „cross cutting„ dokumente</b>						
2.4.1. Sprovođenje aktivnosti na poboljšanju snabdijevanja električnom energijom	Broj sprovedenih projektnih aktivnosti na poboljšanju elektrosnabdijevanja	MKI / CGES	I Q	IV Q	/	Budžet nadležnih institucija
2.4.2. Sprovođenje aktivnosti na poboljšanju distributivne elektro-energetske mreže	Broj sprovedenih projektnih aktivnosti na poboljšanju	MKI / CEDIS	I Q	IV Q	/	Budžet nadležnih institucija

	distributivne elektro-energetske mreže					
<b>Operativni cilj 3:</b>		<b>Unaprijeđen kvalitet i kvantitet smještajnih kapaciteta</b>				
<b>Indikator učinka 1:</b> Broj ležaja u hotelima i sl. objektima sa 4 i 5*	<b>Početa vrijednost 2019:</b> 24.598	<b>Ostvarena vrijednost 2022:</b> 30.001	<b>Ciljna vrijednost 2023:</b> 34.700			
<b>Indikator učinka 2:</b> Broj ležaja u hotelima i sl. objektima sa 3*	<b>Početa vrijednost 2019:</b> 9.210	<b>Ostvarena vrijednost 2022:</b> 11.347	<b>Ciljna vrijednost 2023:</b> 12.000			
<b>Mjera / Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 3</b>	<b>Indikator rezultata za 2022:</b>	<b>Nadležne institucije</b>	<b>Datum početka</b>	<b>Planirani datum završetka aktivnosti</b>	<b>Sredstva planirana za provođenje aktivnosti u 2023:</b>	<b>Izvor finansiranja:</b>
<b>Mjera 3.1: Hoteli i sličan smještaj – Povećanje udjela hotelskih kapaciteta u ukupnim kapacitetima za smještaj</b>						
3.1.1. Sprovođenje monitoringa realizacije ugovornih obaveza za hotele iz prioriternih turističkih projekata	Izveštaj pripremljen	MERT	I Q	IV Q	120.000,00€	Budžet (MERT)
3.1.2. Sprovođenje monitoringa o realizaciji ugovornih obaveza za hotele koji su privatizovani u prethodnom periodu	Izveštaj pripremljen	MERT	I Q	IV Q		
3.1.3. Izrada analize postojećeg regulativnog okvira u turističkoj industriji sa predlogom mjera za unaprijeđenje biznis ambijenta za investiranje u turizam i ugostiteljstvo	Urađena Analiza	MERT	I Q	IV Q	38.573,25€	Budžet (MERT)

3.1.4. Izrada i odabir ponuđača za štampanje brošura o podsticajnim mjerama dostupnim kroz različite programe podrške za domaće i strane investitore	Broj odštampanih brošura za potencijalne investitore	MERT	I Q	IV Q	7.699,47 €	Budžet (MERT)
3.1.5. Realizovanje međunarodnih i domaćih investicionih promotivnih aktivnosti, studijska putovanja i stručna usavršavanja	Realizovane promotivne aktivnosti, broj studijskih putovanja i stručnih usavršavanja	MERT	I Q	IV Q	35.271.03 €	Budžet (MERT)
<b>Operativni cilj 4:</b>		<b>Unaprijeđen kvalitet diverzifikovanog turističkog proizvoda</b>				
<i>Indikator učinka</i> Broj novih turističkih proizvoda		<b>Početna vrijednost 2021:</b>		<b>Ostvarena vrijednost 2022:</b>		<b>Ciljana vrijednost 2023:</b>
		1		0		1
<b>Mjera / Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 4</b>	<b>Indikator rezultata za 2022:</b>	<b>Nadležne institucije</b>	<b>Datum početka</b>	<b>Planirani datum završetka aktivnosti</b>	<b>Sredstva planirana za provođenje aktivnosti u 2023:</b>	<b>Izvor finansiranja:</b>
<b>Mjera 4.1: Unapređenje kvaliteta ponude</b>						
4.1.1 Realizacija podsticajnih mjera u oblasti turizma – Jačanje turističkog tržišta (Javni poziv za sufinansiranje projekata iz oblasti manifestacionog	Broj podržanih projekata kroz javne pozive	MERT / NTOCG, MKM	I Q	IV Q	500.000,00 €	Bužet (MERT)



turizma, kulturnog, kamping i drugih vidova turizma)						
<b>Mjera: 4.2 Diverzifikacija turističkog proizvoda</b>						
4.2.1. Izrada Programa razvoja nautičkog turizma Crne Gore 2023-2025. godine s Akcionim planom	Usvojen program	MERT / ino-konsultanti	I Q	IV Q	Nisu potrebna sredstva	/
4.2.2. Učešće na specijalizovanim međunarodnim sajmovima i konferencijama i prezentacija ponude zdravstvenog turizma Crne Gore na istim	Broj posjećenih sajmova i konferencija i broj održanih prezentacija	MERT, MZ / Klaster zdravstvenog turizma, privatni sektor, NTO, LTO-i, PKCG, MKM, FTH-UCG	I Q	IV Q	100.000,00€ (kumulativ)	Budžet (MERT)
4.2.3. Organizovanje konferencija, sajmova i edukativnih seminara u Crnoj Gori na temu zdravstvenog turizma, kao i afirmacija i jačanje udruženja zdravstvenog turizma	Broj organizovanih konferencija, sajmova i seminara zdravstvenog turizma	MER, MZ, Klaster zdravstvenog turizma / MKM, FTH-UCG, MF, Institut "Dr S. Milošević", PKCG	I Q	IV Q		
<b>Operativni cilj 5:</b>		<b>Unaprijeđeni ljudski resursi, znanja i vještine u turizmu</b>				
<i>Indikator učinka:</i> Broj obuka i do-obuka za kadar u turizmu	<b>Početna vrijednost 2021:</b>		<b>Ostvarena vrijednost 2022:</b>		<b>Ciljna vrijednost 2023. godine</b>	
	0		4		5	
<b>Mjera / Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 4</b>	<b>Indikator rezultata za 2022:</b>	<b>Nadležne institucije</b>	<b>Datum početka</b>	<b>Planirani datum završetka aktivnosti</b>	<b>Sredstva planirana za provođenje aktivnosti u 2023:</b>	<b>Izvor finansiranja:</b>

<b>Mjera 5.1: Razvoj programa za cjeloživotno obrazovanje kadra u turizmu</b>						
5.1.1. Realizacija Plana za unapređenje obrazovnih programa sa ciljem povećanja konkurentnosti kompetencija i vještina kadra u turizmu	Broj unaprijeđenih / novih obrazovnih programa	MP, CSO, Fakulteti za turizam, MERT / PK CG, turistička privreda	I Q	IV Q	/	Budžet nadležne institucije
5.1.2. Realizacija Plana za unapređenje sistema zapošljavanja studenata i mladih u turizmu, sa ciljem zadovoljenja potreba turističke privrede za visoko-obrazovnim kadrom	Broj zaposlenih studenata/tkinja i mladih	ZZZCG, MP, MERT / PK CG	I Q	IV Q	/	Budžet nadležnih institucija
5.1.3. zrada vodiča za efikasnije korišćenje raspoloživih fondova EU u oblasti turizma	Izrađen vodič za korisnike EU fondova iz sektora turističke privrede i lto-a	Kancelarija za evropske integracije	I Q	IV Q	/	Budžet nadležne institucije
<b>5.2 Unapređenje znanja i vještina zaposlenih u turizmu</b>						
5.2.1. Organizovanje obuka/kurseva za zaposlene u LTO	Broj obuka / kurseva	MERT, NTO CG / Uprava za kadrove	I Q	IV Q	/	Budžet nadležne institucije
5.2.2. Organizovanje edukativnih radionica / seminara turističkoj privredi	Broj radionica / seminara	MERT / CSO, ZZZCG, Fakulteti za turizam, PK CG, nadležne / specijalizovane institucije	I Q	IV Q	/	Budžet nadležne institucije
5.2.3. Organizovanje obuka / seminara sa ciljem unapređenja znanja turističkih vodiča (poseban akcenat na nevalorizovane segmente kulturne	Broj obuka / seminara	MP, MKM, CSO fakulteti za turizam / MERT, PK CG	I Q	IV Q	/	Budžet nadležne institucije

baštine, kao i na kulturna i prirodna dobra koja se nalaze na listi svjetske baštine UNESCO-a)						
5.2.4.. Organizovanje obuka / seminara kadra u cilju dobijanja licenci za planinske vodiče, vodiče za kanjonig, speleološki vodiči i dr.	Broj obuka / seminara	MP, CSO fakulteti za turizam / MERT, PK CG, specijalizovanaudruženja	I Q	IV Q		Budžet nadležne institucije
<b>Mjera: 5.3 Obuka i sertifikacija – globalni turistički trening program (Global Sustainable Tourism Training Program – STTP I drugi)</b>						
5.3.1.Organizovanje radionica - edukacija, sertifikacija i kontinuirano međunarodno umrežavanje u održivom upravljanju destinacijom	Broj sertifikovanih predstavnika/ca	MERT, NTO CG / GSTC, Green Destinations, specijalizovana udruženja	I Q	IV Q	10.000,00 €	Budžet (MERT)
<b>Operativni cilj 6:</b>	<b>Razvoj digitalnih, inovativnih rješenja i novih tehnologija u turizmu</b>					
<b>Indikator učinka:</b> Broj implementiranih inovativnih/digitalnih projekata	<b>Početna vrijednost 2021:</b>		<b>Ostvarena vrijednost 2022:</b>		<b>Ciljna vrijednost 2023:</b>	
	0		0		2	
<b>Mjera / Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 6</b>	<b>Indikator rezultata za 2022:</b>	<b>Nadležne institucije</b>	<b>Datum početka</b>	<b>Planirani datum završetka aktivnosti</b>	<b>Sredstva planirana za provođenje aktivnosti u 2023:</b>	<b>Izvor finansiranja:</b>
<b>Mjera 6.1: Digitalna transformacija poslovanja u turizmu</b>						
6.1.1. Izrada integrisanog informacionog sistema sa mobilnom aplikacijom koji će povezivati sve neophodne institucije i organizacije čiji podaci će doprinijeti kvalitetnom i tačnom obračunu turističkog prometa	Formirana radna grupa	MF/MJU, MERT, MONSTAT, Uprava za inspeksijske poslove, Uprava prihoda i carina, NTO	I Q	IV Q	/	Budžet nadležnih institucija

6.2.2. Realizacija projekta „Digitalna transformacija i osnaživanje turističkog brenda“	Broj digitalnih platformi	MERT/ MJU	I Q	IV Q	125.000,00€	Budžet (MERT)
6.2.3. Izrada softverskih rješenja u svrhu promocije i izrade analiza za došenje politika u oblasti turizma	Izrađena digitalna platforma (Projekat Due Mari)	MERT/ Međunarodni partneri	I Q	IV Q		185.000,00€ Donatorska finansijska sredstva
<b>Operativni cilj 7:</b>	<b>Crna Gora - globalno prepoznata turistička destinacija</b>					
<b>Indikator učinka:</b> Povećanje broja noćenja turista sa prioritetnih tržišta <sup>4</sup>	<b>Početna vrijednost 2019.</b>  10,6 mil		<b>Ostvarena vrijednost 2022:</b>  8,6 mil.		<b>Ciljna vrijednost 2023:</b>  + 3%	
<b>Mjera / Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 7</b>	<b>Indikator rezultata za 2022:</b>	<b>Nadležne institucije</b>	<b>Datum početka</b>	<b>Planirani datum završetka aktivnosti</b>	<b>Sredstva planirana za provođenje aktivnosti u 2023:</b>	<b>Izvor finansiranja:</b>
Mjera 7.1: Poboljšanje pozicioniranja destinacije na međunarodnom tržištu						
7.1.1 Definisanje prioriteta tržišta, priprema i implementacija programa promocije	Donijet i realizovan program za različita tržišta	NTO CG /privatni sektor, LTO	I Q	IV Q	/	Budžet nadležnih institucija
7.1.2 Umrežavanje (stvaranje partnerstava) na nacionalnom i lokalnom nivou	Broj akata o saradnji	NTO CG, LTO-i, lokalne uprave/ MERT, turistička privreda	I Q	IV Q	/	Nisu potrebna finansijska sredstva
7.1.3 Sprovođenje istraživanja u turizmu	Broj istraživanja	NTO CG	I Q	IV Q	/	Budžet NTO CG